פרשת **עקב** תשפ"ב לפ"ק | גליון תתתס"ב שנה כ"ה

קול התאחדותינו

יו"ל ע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר

בנשיאות כ"ק פרן רבינו הגה"ק שליט"א

בני ברק יצ"ו

לקראת יומא דהילולא קדישא
של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

הוּא יִקְרָאֵנִי אָבִי אָתָּה

בעיר גדול מרובה אוכלסין גר העשיר עתיר נכסין, מבוצר באחוזה גדולה שהכיל בקרבו גנות ופרדסים וכל מחמדי עולם לא נחסרו בה, בניו ישבו על שולחנו כשתילי זיתים, והוא עמד עליהם וידריכם בדרך ישרה ללכת אל עיר מושב לעסוק במסחר, וכן בצר להם והיו צריכים מזמן לזמן לעמוד בפני משפטים שונים עמד להם כמגן ומושיע בגוף ובממון, וכך עלה בידו תוך זמן קצר להכפיל עשרם וגודל רכושם עשרת מונים.

לימים קיבל פקודה מאת המלך שיעתיק מושבו לעיר הבירה, כדי שיוכל להתייעץ עמו בכמה וכמה ענינים הנוגעים למלכותו, והבטיח לו אלפי זהב וכסף אם יקבל הצעתו, וכמובן שאת פקודת המלך שמרה רוחו, ומי הוא אשר ימרה את פיו, אמנם, בניו אשר היו תלויים בו מאוד עגמה נפשם באמרם מי יראנו טוב, ומי ידריך אותנו להסתדר בסבך עסקי המסחר, והוא כאב רחום הרגיעם שאל יעזבם ואל יטשם לנצח, והבטיח לבניו שהם ישארו על מקומם בשלום, ולפני כל דין ומשפט שיצטרכו לעמוד בפניה הוא ממקומו יפן ברחמיו אליהם ויבוא לעמוד לצידם עד שיצא כאור משפטם, וכאשר אמר כן קיים, ולפני כל משפט ומשפט בא וגונן אליהם והיפך בזכותם עד שיצאו זכאי בדינם.

הנמשל נראה כשפת יתר, אחר החורבן הנורא שפקד את בית ישראל ונהרגו שם כל טובי וגדולי ישראל, ועם ישראל עמדה וצעקה מי יורה לנו נתיבה להתהלך בה, והשי"ת ברחמו לא השבית לנו גואל, והשאיר לנו רועה נאמן ה"ה מרן רבינו הקוה"ט זיעוועבי"א שהיה כעמוד הענן שהלך לפני המחנה, וכעמוד האש להאיר לנו הדרך אשר בה ישכון אור בחשכת הגלות המר הלז, ובפרט כשהתקרבו ימי התשובה והימים הנוראים אשר עמד כמלך בגדוד, וכיבם לבות ישראל לתשובה ותיקון המעשים, וכאב רחום עמד והתחנן בתפילותיו שיצא כאור משפטינו, וכך יחלנו וקיוינו שהוא יוליכנו לקראת משיח צדקינו, אמנם מן השמים נקרא לשרת ולעמוד לפני ה' ואשר אמרנו בצילו נחיה בגויים נלכד בשחיתותם.

אמנם מצאנו נוחם לנפשינו, שהמסבב כל הסיבות ראה בעינינו, והביאו לידי כך שבכל שנה ושנה לפני חודש אלול חל היומא דהילולא של מרן זי"ע, ובזמן הזאת כשכל אחד מפשפש במעשיו, ודאגה מכרסמת בלבו מי יעלה לנו השמימה ומי יעמוד לרצות פני האדון ה' בדין, דייקא השתא הכא יש לנו היום הגדול אשר יש לנו ההזדמנות להתקשר עם אבינו רועינו, והוא כאב רחום יורד להשפיע טללי ברכות ולהמליץ טוב בעדינו שנפעול כל טוב בימים נעלים המשמשים ובאים. ועל כן נקווה שמה כאן עמד ושימש אף שם עומד ומשמש וישפיע לנו שפע רב משמי מרום, עדי נזכה לביאת משיח צדקינו ומלכינו מרן רבינו שליט"א בראשינו בב"א.

תוכן העניינים

לקח טוב ..... א
דבש תמרים - לקיטת תמרים ..... ב
קדו"ש יאמ"ר כו' ..... ג
בשפתי צדיקים - לשון חכמים ..... ד
פרפראות לחכמה - דורש טוב ..... ה
חוקים להורותם ..... ו
פשיטא בהלכה ..... ז
לשכתא דסנדלא ..... ח
לוח ההילולא ..... ט
דבר בעתו ..... י
נועם שבתי ..... יא
פשוטלחן מלכים ..... יב
דברי תורה ..... יג

אגרת פרק ה'

להכנסת מודעות, מזל טוב, הנצחת שם, לעי"נ, אפשר לפנות:
להר"ר **אלטער אשר אנטשיל אילאוויטש** הי"ו
052-7648437
כל הזכויות שמורות ©

והיה 'עקב' - אם נזכר להתקרב אליו ית'
עכ"פ בסוף השנה - ושמר לך את הברית וכו'

והיה עקב תשמעון וגו' ושמרתם וגו' ושמר וגו'. כל שלטי הגבורים כבר פירשו מהו לשון 'עקב', כמו גם 'והיה' לשון שמחה (בר"ר מב, ג). ויש לרמז עוד, דהנה בפסוק הקודם (בסיום פרשת ואתחנן) כתיב: ושמרת את המצוה וגו' אשר אנכי מצוך **"היום לעשותם"**, 'היום' **היינו בכל יום ויום, שלא לדחות את המצות מיום אל יום.** ואף על פי כן: **והיה שמחה תהיה לפניו ית"ש עקב תשמעון את המשפטים האלה אם ח"ו התרשלתם במצות, אך על כל פנים ב'עקב', בסוף השנה, שהוא חודש אלול, תשמעון ותקיימון אותן,** [על דרך שכתבתי בפסוק (לעיל ד, ל): "בצר לך ומצאוך כל הדברים האלה באחרית הימים", דהיינו אלול. עיי"ש סי' ג']; ושמרתם ועשיתם אותם **"כי אין לך אדם מישראל שלא יהיו מעוררין אותו בהרהורי תשובה בימים האלה, רק האדם מחויב להתאמץ בדבר כשרואה שמעוררין אותו מן השמים, יחזיק בו אותו התעוררות ולא יתרפה,** ואז אפילו [אם] רק ב'עקב' תשמעון וגו': **ושמר ה' אלקיך לך את הברית ואת** החסד וגו'.

בני יששכר (אלול מאמר א' אות כ')

עבודת ה' מתוך שמחה

והיה אם שכוח תשכח את ה' אלקיך וגו'. יש לדקדק על כפל הלשון "שכוח תשכח". ונראה, על פי הידוע (מגילה י:) ש"והיה" היא לשון שמחה. והכי קאמר: **"והיה אם שכוח" אם תשכח את השמחה, אזי ח"ו: "תשכח את ה' אלקיך"** שהרי אי אפשר לעבוד את ה' אלא מתוך שמחה, ומדה טובה מרובה.

היחודי הק' מפארשיסחא זללה"ה

(ועפ"ז י"מ בריש פרשתן 'והי"ה עקב תשמעון' אם יקיים בשמחה, עי"ז יזכה 'ושמרת ועשיתם אותם' היינו להתעלות בשלימות העבודה)

שכר המצפה ומשתוקק לקיים כל המצוות
שלבסוף יזכה לקיים הכל כפי שאיפתו ורצונו

כל המצוה אשר אנכי מצוך היום תשמרון לעשות למען תחיון וגו' ובאתם וירשתם את הארץ. הקב"ה נתן לנו תרי"ג מצוות, אשר לא את כולם אפשר לכל אחד ואחד לקיים. כגון, מצוות התלויות בארץ, שאי אפשר לקיימן אם דר בחוץ לארץ. **אבל אם אדם מצפה ומשתוקק בכל לבו, מתי תגיע לידו ויוכל לקיים את המצוות אשר עכשיו אין ביכולתו לעשותן, אז יזכה על ידי זה לקיים המצוות בפועל ממש.** הוא אשר רמז לנו הכתוב: אם **'כל'** המצוה אשר אנכי מצוך היום, היינו אפילו אותן שאין בידך לקיים בחו"ל **'תשמרון לעשות'** תצפה ותמתין מתי אוכל לעשותן (מלשון 'ואביו שמר את הדבר'), **אז מבטיח אני: "ובאתם וירשתם את הארץ", ותזכו לקיים את כל המצוות כפי ההשתוקקות שלכם, וכגון המצוות התלויות בארץ וכל כיוצא בהן.**

קדושת לוי

מי שיש לו יראת חכמים זוכה ליראת הרוממות,
וע"י יראתם מתקשר למדריגתם ביראת רוממותו ית'

ועתה ישראל מה ה' אלהיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלהיך וגו' שמעתי בשם הרב החסיד רבינו ישראל בעל שם, על הא דאיתא בגמרא (ברכות ל"ג:) אטו יראת שמים מלתא זוטרתא הוא וכו', [ומשני] אין לגבי משה מלתא זוטרתא הוא ע"ש, והקושיא מפורסמת הא לישראל אמר דבר זה, אלא דאיתא בזוה"ק אית יראת הרוממות ואית יראת העונש, שמפחד מהקב"ה מחמת עונש, זהו יראת העונש כמאמר חובת הלבבות כל העובד בשביל זה עובד לזולתו (היינו שח"ו נמצא שאיט יראו מהש"י כלל, רק על עצמו הוא חושש). אלא היראה הטובה הוא יראת הרוממות שמתיירא מהקב"ה בגין דאיהו רב ושליט זהו היראה השלימה וכו'. והנה מי שהוא במדרגת יראת העונש רחוק הוא מיראת הרוממות.

והנה דבר הממוצע בין שני היראות הוא יראה חדשה שהמתיירא מתלמיד חכם כדאיתא (ב"ק מא:) **את ה' אלקיך תירא לרבות תלמידי חכמים, ומי שהוא במדרגה שמתיירא מן הת"ח לא רחוק הוא מיראת הרוממות.** והנה ישראל היו במדרגה שהיו מתייראין ממשה, כדכתיב **'ייראו מגשת אליו'**, נמצא לא היו רחוקים מיראת הרוממות. וזה כוונת הגמרא: ועתה ישראל מה ה"א שואל מעמך כי אם ליראה, דהיינו יראת הרוממות, ופרכינן: **וכי מלתא זוטרתא הוא, ומשני: אין לגבי משה רצ"ל לאלו שהיו במדרגה שמתייראין ממשה חוה מלתא זוטרתא שיגיעו למדרגת יראת הרוממות.**

בעל שם טוב

[ובספה"ק 'בן פורת יוסף': ובזה ביאר מורי ז"ל אין לגבי משה מלתא זוטרתא הוא, **"כי מיראת תלמיד חכם ליראה את ה' הוא בנקל לבא"** ודפח"ת. ובדגמ"א פ' תצוה: וישורש זה אמר אא"ז זללה"ה באמרם ז"ל אין לגבי משה מלתא זוטרתא הוא, **ופשוט כשהם יראים ממשה, אזי היראה מלתא זוטרתא הוא, כי משה חוה מדבקן ביראה הפנימית על ידי התדבקם בו**].

תורה

ילמוד ע"מ לשמור ולעשות, והמאור שבה מחזירו למוטב

וחיה עקב תשמעון כו' ושמרתם ועשיתם וגו', היינו **שהלימוד והשמיעה יהיה על מנת לעשות.** והיינו **'והיה עקב תשמעון'**, שיהיה סופו ותכליתו של השמיעה של המשפטים האלה, **'ושמרתם ועשיתם'** וכו', אז **'ושמר ה' אלקיך לך את השבועה'** וגו'. או יאמר **וחיה עקב תשמעון** וכו'. ר"ל **שהסוף של השמיעה יהיה ושמרתם** וכו', **כי המאור שבה מחזירו למוטב** (ירושלמי חגיגה פ"א ה"ז), **ומתוך שלא לשמה בא לשמה** וכו' (פסחים נ' ע"ב).

ישמח משה

קלקלתם בנעשה הזהרו בנשמע עיקר התשובה – ההתעצמות בעסק התוה"ק

וחיה עקב תשמעון וגו', יש לומר דהנה ידוע דאמרו חז"ל (דברים רבה ג, א) שאחר חטא העגל אמר להם משה רבינו ע"ה **'קלקלתם בנעשה הזהרו בנשמע'**, [וכמוש"כ באגרת התשובה פ"ט: וז"ש בתנא דבי אליהו **אדם עבר עבירה ונתחייב מיתה למקום מה יעשה ויחיה אם היה רגיל לקרות דף אחד יקרא ב' דפים לשנות פרק א' ישנה ב' פרקים** וכו'. והיינו **כמשל חבל הנפסק וחוזר וקושרו שבמקום הקשר הוא כפול ומכופל. וככה הוא בחבל נחלתו** וכו'. וזש"ה **בחסד ואמת יכופר עון** וכו' **ואין אמת אלא תורה** וכו'. **ועון בית עלי בזבח ומנחה הוא דאינו מתכפר אבל מתכפר בתורה** וגמ"ח כדאי' בסוף פ"ק דר"ה] שצריך האדם שלא ישמיע לאזניו דברים בטלים רק לשמוע דברי תורה, וזה שאמר **'והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה'** (היינו 'שיהיהרו בנשמע', ויתעצמו בעסק התורה), עי"ז **'ושמרתם ועשיתם אותם'** (היינו יזכו לתקן המעוות, והמאור שבה יהזירם למוטב) **שתבואו** אחר כך לידי מדה **שתשמרו** את התורה, ועי"ז יזכו ג"כ אשר **'ושמר ה"א לך את הברית וגו' אשר נשבע לאבותיך'** וגו'.

חישר וחטוב

החיוב ללמד את בנו תורה היינו שישריש בבנו אהבת התורה

ולמדתם אותם את בניכם לדבר בם בשבתך בביתך ובלכתך בדרך וגו'. הנה אמרו חז"ל בחיוב ללמד את בנו תורה מנלן, דכתיב ולמדתם אותם את בניכם. פירוש, כי צריך האב להשריש בבנו אהבת התורה, עד שישתוקק מעצמו ללימוד תורה, וממילא ילמד הבן גם כאשר האב יהיה בדרך, כי אינו לומד בגלל יראת האב או עבור קבלת פרס, אלא משום שאוהב הוא את התורה.

הרח"ק מהר"י מבעלזא זללה"ה

מחוייב להקדים לתורה יראה הפשוטה וקבלת עומ"ש, אבל כונתו בלימודו תהיה שיזכה ליראת הרוממות

וחיה עקב תשמעון וגו'. קודם הלימוד יהיה יראת העונש לנגד עיניו ואם הוא ירא יבוא עי"ז לאהבה ולירא הרוממות. דאמר רבי שמואל בר נחמני אמר רבי יונתן, מאי דכתיב (משלי יד, ט) 'למה זה מחיר ביד כסיל לקנות חכמה ולב אין', אוי להם לשונאיהן של תלמידי חכמים שעוסקין בתורה ואין בהן יראת שמים. מכריז רבי ינאי, **חבל על דלית ליה דרתא ותרעא לדרתיה עביד.** ונקשה אהדדי, שמרבה בר רב הונא משמע שהתורה היא הפנימיות, והיראה היא השער ליכנס בה, וצריך שתקדים היראה לתורה, ומר' ינאי משמע שהיראה היא הפנימיות, והתורה היא השער, שר' ינאי קאי על רבה שאמר שאדם שיש בו תורה ואין בו יראה וכו', ועלה מכריז ר' ינאי חבל על דלית ליה דרתא היינו שאין לו יראה, ותרעא לדרתא עביר, והמשיל היראה לדירה והתורה לשער, ורבה המשיל להיפך התורה למפתחות הפנימיות והיראה למפתחות החיצוניות. ונראה בכל זה, **שהתחלת לימוד התורה ועשיית המצות צריך האדם להקדים טרם בואו להתחיל לעבוד השי"ת, לשום מול פניו יראת העונש, שאם יעבור ח"ו יענש ביסורים רחמנא ליצלן, וכן צריך להרגיל עצמו תמיד שיראת עונש יהיה נגד עיניו, והיא השער שבה יכנס לעבודת ה', ובלא זה אי אפשר כמו בלתי יסוד, ואם הוא ירא שמים יראת העונש זוכה אל אהבה שעושה רצונו ית"ש מאהבה, ומשם זוכה אל היראה הרוממות בגין דהוא רב ושליט עיקרא ושרשא דכל עלמין.** ובזוהר הקדוש איתא **לעולם יכנס אדם שיעור שני פתחים ויתפלל,** שיכנס לשני הפתחים אלו ליראת העונש ואהבה, ועל ידי זה יוכל להתפלל ביראת הרוממות, ובזה אתי שפיר, שרבה קאי על יראת העונש, לכן אמר **האדם שיש בו תורה ואין בו יראת שמים דומה לגזבר שמסרו לו המפתחות הפנימיות והחיצוניות לא מסרו לו, שלגבי יראת העונש התורה היא פנימיות. ומכל מקום אם כבר יש בידו יראת העונש, ולומד תורה, ואין כונתו שעל ידי תורה יבא ליראה הפנימיות, זו גם כן דרך לא טוב, ועל זה מכריז ר' ינאי חבל על דלית ליה דרתא היינו יראה הפנימיות ותרעא לדרתא עביד, שלגבי יראה הפנימיות התורה היא השער ליכנס בה.**

מאור ושמש

[וזל"ק **בקדושת לוי בפרשתן** : והיה עקב תשמעון, **כי עיקר העבודה של האדם שיהיה לו יראת ה' ואחר היראה מגיע לאדם שמחה,** וזו השמחה נקראת השראת השכינה ואז שומע תורה קדושה מלמעלה. וזה הרמז והיה, הוא שמחה. **עקב,** לשון סוף, שהשמחה יהיה אחר היראה. ואז **תשמעון** כנ"ל]

רחמנא ליבא בעי, עבודה שבלב זו תפילה בתמימות

ועצר את השמים ולא יהיה מטר וכו', בדרך צחות עפ"י מעשה רב שהיה בימי הרב הקדוש הבעש"ט זצ"ל, שפעם אחת נעצרו הגשמים, וגזרו תענית וזעקו בתפלה ובתחנונים הרבה ולא נענו, וראה הבעש"ט את איש אחד מעמי הארץ ופשוטי עם שהיה אומר פרשת קריאת שמע, וכשהגיע לפסוק ועצר את השמים ולא יהיה מטר היה אומרו בכוונה גדולה, ובכי וזעקה הרבה, ושאל אותו אחר כך הבעל שם טוב מה היה כוונתך באמרך הפסוק הזה, והשיב לו שהיה מכוון פירוש הפסוק ועצר את השמים שהשם יתברך יעצור ויסחוט את השמים העליונים, על דרך עצירת הזתים והענבים, ואז לא יהיה מטר כלל למעלה בשמים כי אם שירד למטה הכל לארץ, וכן (כפ' וישב) ואסחט תרגומו ועצרית, ועל ידי תפלה וכוונה זאת נענו כל העם וירד להם הגשם לברכה, **שהבורא יתברך שמו הוא הבוחן לבבות ויודע נסתרות, ורחמנא לבא בעי** (סנהדרין דק"ו ע"ב) **על כן ערבו עליו דברי האיש חזה, יען היו בגודל כוונת הלב, באמיתית ופנימיית כוונתו, וענתו בתפלתו.**

באר משה – רמזי שמ"ע

כשאינו ברום המעלה, צריך לכח תורה ומצות שיביאוהו לשמחה של מצוה, ולאהבת ה', ולעבודה שבלב בתפילתו

לאהבה כו' ולעבדו בכל לבבכם. פירש"י שלא תלמוד בשביל להיות עשיר רבי רק מאהבה כו'. פי' הפסוק **כי תכלית המצות הם כדי לבא לאהבת ה' כי איך אפשר לבשר ודם לבא לאהבת הבורא** (רק לזה מוכרח לכח התו"מ) **וכן הקשו הפלוסופים כי איך שייך ציוי באהבה אם אין הנפש אוהב בעצם. ולא מחכמה שאלו זאת רק מחסרון המצות שלהם. אבל בנ"י ע"י המצות מתעורר בהם האהבה.** ובס' הישר לר"ת איתא כי שורש אהבה התדמות האוהב אל הנאהב ע"ש. ולכן **כאשר קדשנו הקב"ה במצותיו ומדותיו ומתדמין במעשינו ומדותינו אל מידות הבורא ית"ש ולמעשיו. בזה יש לנו דביקות בו ית' כמ"ש הדבק במדותיו. ולכן נק' מצוה על שם החיבור ודביקות וכמ"ש לויה חן הם.** והיא בחי' אהבת חסד מה שזיכה אותנו הקב"ה במצותיו כמ"ש רצה הקב"ה לזכות את בנ"י הרבה להם תורה ומצות שעי"ז מזדכין מעשיהם להתדמות אל הבורא. **ותרי"ג מצות מזכין רמ"ח ושס"ה שבאדם ובזה זוכין לאהבת ה'.** והנה בפרשה ראשונה בק"ש כתב סתם 'ואהבת' והיא מדרגה גדולה כמו שחי' לבנ"י בשעת קבלת התורה אמרתי אלקים אתם. וחי' להם אהבה בעצם בלי שום פעולה. ופרשה שני' בחי' קבלת עול מצות הוא מדרגה קטנה מזה כמ"ש בגמ' ואספת דגנך כשאין עושין רצונו של מקום. כי עושין רצונו של מקום היינו שאין לו עשי' אחרת בעולם כמלאך שאין בו רק השליחות. **וכשאין זוכין למדרגה זו צריכין לעורר את האהבה בכח המצות כנ"ל. גם ולעבדו אחז"ל זה תפלה עבודה שבלב. ואיתא בגמ' אין עומדין להתפלל רק מתוך שמחה של מצוה. זה הרמז וחי' א"ש כי וחי' לשון שמחה שע"י שמחת המצות ולעבדו בכל לבבכם כנ"ל.**

שפת אמת

חיזוק גדול לכעבודת התפילה כראוי, מגודל התיקונים שנעשים ע"ז וקירוב הגאולה ע"י ההתאמצות בעבודה שבלב

כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני איכה אוכל להורישם. לא תירא מהם זכר תזכר את אשר עשה ה' אלקיך לפרעה וכו'. יש לבאר הענין עפ"י רמז דהנה נראה שהרבה פעמים באים לאדם מחשבות זרות בתוך התפלה המבלבלים את דעתו ומפסידים את כוונתו **אם אמר יאמר העובר מה לי לצרה הזאת טוב היה לי לקצר בתפלה מחמת שאני רואה דכל מה שאני מאריך יותר בתפלה באים לי מחשבות זרות יותר ויש לי טורח וקושי גדול להתגבר בעצמי ולחזור לכוונת התפלה ונמצא כי אני בעצמי הוא הגורם להמחשבות פסולות האלה.** ע"ז רמזה לנו התורה הקדושה לבל יפול ח"ו לב העובד עבודת הקודש כי באמת יש דברים בגו. דהנה כאשר ישראל מכין עצמו להתפלל באמת בכוונה גדולה ועי"ז בא לו לפעמים מחשבה זרה בתוך התפלה **כאשר יתאמץ עצמו לפרוש הימנה ויחזור לכוונתו נעשה בזה תיקון גדול שמברר בזה הנצוצות הקדושות ומעלה אותם לשרשם.** דהנה ידוע מספרים הקדושים דכל עיקר ענין הגלות הוא כדי לברר הנצוצות הקדושות מתוך הקליפות ולהוציאם מהשביה, כי הנצוצות המה בגלות ונכבשו בין הקליפות וזה נקרא גלות השכינה כידוע וכל עיקר אריכות הגלות הוא עי"ז עד שנוציא בלעם **מפיהם וע"י שאדם מתאמץ עצמו בעבודת השי"ת עי"ז הוא מוציא הנצוצות הקדושות מחשביה ומעלה אותם לשרשם וממילא יתבטלו הקליפות כי כל עיקר חיותם הוא רק הניצוה"ק וכשיתבטלו לגמרי אז יחי' הגאולה שלמה בב"א.** וזהו שיש לרמז במקראי קודש אלה **'כי תאמר בלבבך רבים הגוים האלה ממני'**, הגוים רמז להמחשבות זרות מה שבאים לי אז בתוך תפלה הוא ממני דייקא, כי אני בעצמי הוא הגורם לזה ע"י שאני מאריך בתפלה, וא"כ **'איכה אוכל להורישם'** כי קשה לי מאד לפרוש מהם והם מבלבלים את דעתי ומפסידים את כוונתי. וטוב היה לי לקצר בתפלה. ע"ז אמר הכתוב **'לא תירא מהם זכור תזכור את אשר עשה ה' אלהיך לפרעה ולכל מצרים'** פי' **כי גם במצרים שם היה עיקר מקום הטומאה ועיקר גלות היה ג"כ רק כדי לברר הניצ"ק מהם כידוע והיה עבודת השי"ת קשה להם מאד כידוע, ועכ"ז כשבא העת דודים לא עכבם המקום אף רגע אחד, 'כן יעשה ה' לכל העמים אשר אתה ירא מפניהם' וכשאתה תוציא מהם כל הניוצ"ק ע"י שתאמין עצמך בעבודת השי"ת יתבטלו כל הקליפות לגמרי ויהא הגאולה שלמה בב"א.**

א"י **'לא תירא מהם זכור תזכור'** וגו', כי הבא לטהר מסייעין אותו וזהו **'זכור'** שבאם אתה תכנים בלבך התעוררות קודם התפלה ותכוון להתפלל באמת בכוונה גדולה, ממילא **'תזכור'** שמן השמים מסייעין לך **שתוכל להתפלל בכוונה ולהתאמץ א"ע על המ"ז ותברר הניוצ"ק מהם ותעלה אותם לשרשם.**

אמת ליעקב (בלענדוב)

(בן הרה"ק ממאגלינצא, ונכד הרה"ק מקאזניץ, והרה"ק בעל נועם אלימלך זי"ע)

דבש תמרים

פנינים יקרים, מלאכת חפרוה שרים, רעותינו הקדושים עצי התמרים

ועתה ישראל מה ה"א שואל מעמך גו'. ואחז"ל חייב אדם לברך בכל יום מאה ברכות שנאמר ועתה ישראל מה ה"א שואל מעמך אל תיקרי מה אלא מאה, ונראה עפ"י המבואר כי שם מ"ה הוא מקור הרחמים, ועפ"י דברי האר"י עה"פ ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וקללה, וקשה הא אין קללה ממנו ית"ש, וב"י הפי' אנכי נותן וגו' ברכה וקללה וא"ו מוסיף על ענין ראשון, דהיינו שיהיה הקלה גם כן ברכה, היינו שיברך מאה ברכות ואז מהפך תיבת קללה למפרע והוא הלל ק, ונעשה ממנו ברכה, והיינו ויהפוך ה"א לך את הקללה לברכה ע"כ, ונמצא בי דרכים להפך מדת הדין לרחמים או ע"י שם מ"ה או ע"י מאה ברכות, עפ"י יתבאר ועתה ישראל מה, שם מ"ה שהוא מקור הרחמים שואל מעמך, שתתעורר בברכתך להפך הקללה לברכה ומדת הדין לרחמים, וע"ז דרשו חז"ל על תיקרי מה שנעשה שם מה, כי אין זה בידינו לפעול בשמים ממעל, אלא מאה ברכות אנו יכולין לפעול זה כנ"ל.

(ישמח משה)

☆

והיה עקב תשמעון וגו' ושמרתם ועשיתם. יש לרמז כי לפעמים היצר מטעה את האדם ומראה לו סימן טהרה על ענין עבירה עד שידמה בעיניו שהוא מצוה ואינו מבין על עצמו, והבחינה לזה אחרי עשותה הנה פקודי ה' ישרים משמחי לב, ואם יתחרט זה מורה שהיה עבירה, אמנם אם יגל וישמח אחר עשות המעשה זה לאות ומופת כי עשה מצוה ולבעבור זה ישמח ליבו ויגל, ובזה כתב בבינה לעתים טעם על שמחת הרגל, שאל יהיה שמחתינו כאי הריקים בשביל הבלי עוה"ז אלא שמחה מעולה לשם שמים על הצלחת הנפשות המושגת לנו בימים החם, והמופת לזה שאח"כ אין לנו שם עצבות וחרטה על העבר, ואדרבה אנו שמחים ועושים מחדש חג עיי"ש, וז"ש והיה לשון שמחה, עקב אם בסוף המעשה תהיו ששים ושמחים זה לאות כי תשמעון וגו' ושמרתם ועשיתם.

(ייטב לב)

☆

כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם כי על כל מוצא פי ה' יחיה האדם. ואפשר לפרש כי לחם רומז לתורה כטעם לכו לחמי בלחמי והוא מה שמצוה האדם ועומד מהר סיני, אך לא די בקיום רק תורה שבכתב, רק גם מחויבים לקיים תורה שבע"פ מה שהמציאו החכמים לעשות גדרים בכדי לשמור את התורה, זהו ג"כ פי ה' דהיינו מה שתלמיד ותיק עתיד לחדש נגלה

לקיטת תמרים

אמרות וסיפורים, מלוקט מספרים, על רבות יה"ק עצי התמרים

על ידי מאה ברכות בכוונה זוכין ליראת שמים שלימה

ועתה ישראל מת ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה את ה' אלקיך ללכת בכל דרכיו ולאהבה אתו ולעבד את ה' אלקיך בכל לבבך ובכל נפשך. שמעתי ממרן רביה"ק זי"ע שבכל התורה 'הכתיב' ו'הקרי' יחד נדרשין, ואמר לפרש מאמר הגמ' (מנחות דף מג:) עה"פ "מה ה' אלקיך שואל מעמך כי אם ליראה וגו'" אל תקרי 'מה' אלא 'מאה', שצריכין לומר בכל יום מאה ברכות ובכוונה, ואז זוכה ל'מה', היינו שיראה מה הוא מילתי זוטרתי (ברכות ל"ג:) אל תיקרי מה אלא מאה, **על ידי מאה ברכות בכוונה זוכין להיראה שלימה שיהא בניקל.**

תפארת משולם (מכתבי קודש, מכתב ח', דף תרסג)

'יראת שמים' הוא בעצמו מוכרח להיות רוצה בדבר, ומעשה שסיפר רביה"ק זי"ע מהרה"ק מזידיטשוב זי"ע

ומלתם את ערלת לבבכם וערפכם לא תקשו עוד. סיפר לי הרה"צ ר' לוי יצחק לייפער שליט"א מעיה"ק ירושלים ת"ו, מה ששמע מאביו הרה"ק ר' אריה לייב זצ"ל מטעמעשוואר, ומנו"כ בהר הזיתים בירושת"ו. שאביו ז"ל הביאו לפני הרב הקדוש מסאטמאר זללה"ה בהיותו ילד לברכו ביראת שמים, והשיבו: **'יראת שמים' - "הוא בעצמו מוכרח להיות רוצה בדבר".** ובאותו מעמד סיפר, שהרה"ק בעל ייטב לב מסיגעט זללה"ה היה בזידיטשוב בעת נשיאות הרה"ק ר' יצחק אייזיק זללה"ה, ובאו לפניו שני אברכים, וביקשו ממנו שיברכם שתהיה להם יראת חטא ויראת שמים, כי הרגישו בעצמם קלות ראש ר"ל, והשיב להם הרה"ק כדרכו בקודש בניגונו: **"אם האמירת 'הכל יודוך' לא תועיל לכם, אז כבר אין תקוה ח"ו".** ובעת התפילה בעת אמירת הרה"ק מזידיטשוב 'הכל יודוך' שכידוע היה אצלו בהתעוררות גדולה, הלך הרה"ק הייטב לב זללה"ה וחיפש בדוקא אחרי האברכים האלו לראותם, ולא ראה אותם, עד שחיפש בחיפוש רב **ומצאם עומדים אחורי התנור, בשפיכת דמעות כמי נהר והתעוררות תשובה רבה.**

יפה שיחתן (עמ' ס"ד)

לו, כי עליה עיקר קיום העולם כמ"ש ז"ל לא גלו ישראל אלא על שכפרו בתורה שבע"פ שנאמר על פי הברים האלה כרתי וגו', וז"ש כי לא על הלחם לבדו יחיה האדם, היינו תורה שבכתב, כי על כל מוצא פי ה' זה תורה שבע"פ כנ"ל, וכן הוא במדרש כי על כל מוצא פי ה' זו תלמוד, יחיה האדם, היינו שע"ז יחיה האדם כי עליה העולם עומד.

(קדושת יו"ט)

☆

לֹא בְצִדְקָתְךָ וּבְיֹשֶׁר לְבָבְךָ אַתָּה בָא לָרֶשֶׁת אֶת הָאָרֶץ כִּי אִם בִּרְשָׁעַת הַגּוֹיִם הָאֵלֶּה. ויובן עפי"ד המדרש עה"פ ולישמעאל שמעתיך וגו' ואת בריתי אקים את יצחק, מכאן בן הגבירה למד מבן האמה, הנה ברכתי אותו זה ישמעאל ק"ו ואת בריתי אקים את יצחק, והקשה באגרא דכלה דלמה לנו ק"ו והרי איכא הבטחת הקב"ה ליצחק, ותי' כי בהבטחת הש"י לאברהם על יצחק קאי רק כשילכו בחקות התורה, אבל לישמעאל שמעתיך אע"פ שאין בידו שום זכות, ומזה יומשך חסד וטובה לזרע יצחק שאפי' ח"ו כשלא יהי' להם זכות יושעו ע"י ק"ו מהצלחת ישמעאל וגדולתו, ובאחרית הימים האלה אם ח"ו זכות וצדקה אין לנו יש לנו טענה ותקוה להוושע ע"י כח הק"ו ע"כ, והנה ברש"י במס' סוטה כתב כי בבני ישראל ממהרין ליפרע בעוה"ז ומדקדקין אחריהם, וז"ש לא בצדקתך וביושר לבבך וגו' כי אע"פ שהיו דור באי הארץ כשרים מ"מ אפשר שיחול עליהם קטרוג כיון שישראל מדת הדין מדקדק אחריהם, כי אם ברשעת הגוים האלה, והרי אוה"ע מקבלים שפע אע"פ שרשעים הם, א"כ מגיע לנו בדין ק"ו, אם לעוברי רצונו כך לעושי רצונו על אחת כמה וכמה, וז"ש ברוך תהיה מכל העמים, היינו שהברכות יגיעו לך מכח העמים שהם עומדים בגדולתן ושלותן, וא"כ מגיע גם לנו מכח ק"ו.

(דברי יואל)

☆

מה כתיב למעלה (סוף פרשת ואתחנן) ושמרת את המצוה וכו' אשר אנכי מצוך היום לעשותם, ומיך ליה (ריש פרשתן) והיי עקב תשמעון את המשפטים האלה ושמר ה"א לך את הברית וכו'. וצ"ב הסמיכות של הפסוקים האלה. וי"ל דהנה מודעת זאת מפי הספה"ק שצריך האדם לעשות הכנה דרכה קודם עמדו בתפילה ורק ע"י יפעול שתפילתו תהא רצויה ומקובלת לפני מלך שומע תפלה, והנה מהדברים אשר על ידם יכין האדם את נפשו לפני התפילה הוא ע"י לימוד התורה כמאמה"כ מסיר אזנו משמוע תורה גם תפילתו תועבה, וכן ידוע שהקפידו ע"ז כל הצדיקים שלא עמדו להתפלל טרם עסקו בתורה באשמורת הבוקר לפני התפילה, והנה מבואר בספה"ק דאף שעל עצם קיום המצוות ליכא שכר בהאי עלמא מ"מ על ההכנה שעושים טרם קיום המצוה איכא שכר נמי בעלמא הדין ובכן י"ל דעל עסק התורה בלבד ליכא שכר בהאי עלמא, אבל על עסק התורה לפני התפילה שמשמש גם כהכנה לתפילה ע"ז איכא שכר נמי בהאי עלמא, ונראה כי זה היא המצוות קלות שאדם דש בעקבו מה שפי' רש"י על הפסוק והיי עקב תשמעון כי היצה"ר מפתה את האדם לא לקום בבוקר והאדם אינו רואה זאת כדבר חמור, ולדרכינו אבוא לדרוש סמוכין ושמרת וכו' אשר אנכי מצוך היום לעשותם, ודרשינן היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, והיי עקב תשמעון וכנ"ל אם תעסקו בתורה בהשכמה לפני התפילה ועסק התורה הזאת משמשת נמי כהכנה לפני התפילה, ועל הכנה למצוה שפיר איכא שכר בהאי עלמא ולפיכך ושמר לך ה"א את הברית וכו' וברך פרי בטנך אף בעולם הזה.

(כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א)

הש"י יושיע אותנו אחרית כראשית אף שאין לנו זכות, רק כי נגד רשעת הגויים ודאי ראויים אנו לישועה

לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה ה' אלקיך מורישם מפניך ולמען הקים את הדבר אשר נשבע ה' לאבותיך לאברהם ליצחק וליעקב. פעם אחת קודם ברכת המזון אמר (רבינו הגה"ק מסאטמאר זיעוא"ב) על הכתוב לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי אם ברשעת הגוים, ודקדק דלכאורה צריך להבין דכאן במקום דמבטיח להם הרבה טובה, מה ראה על ככה לומר להם שזהו לא בצדקתך, אשר הוא בחינת אל"י וקוץ בה, ומה איכפת לי' אם הוא בצדקתך, ואמר דהנה התורה הקדושה הוא נצחית, ואנחנו מחכים בכל יום על גאולתינו ופדות נפשינו, ומאמינים בהבטחתו ית"ש (מיכה ז טו) **כימי צאתך ממצרים אראנו נפלאות**, וכמו שאז היתה הישועה שלא כדרך הטבע, קרובה ישועתינו לבא שלא כדרך הטבע. והנה יכולים להתיאש ח"ו מהגאולה, באמור שבמדבר היו דור דיעה עם הרבה זכיות והיו כדאים להגאל, אשר לא כן אנחנו כי ערומים אנחנו בלא מצות, ויתיאשו ח"ו מן הגאולה, **לכן למען ידע הדור האחרון בא הכתוב ואמר והודיע "אשר לא בצדקתך אתה בא לרשת, כי אם ברשעת הגוים", וידוע דרשעת הגוים הוא עכשיו פי כמה ממה שהיו בימי צאתנו מארץ מצרים, ולכן נוכל להיות אסירי התקוה, ובצפיתינו צפינו אשר במהרה יבא מבשר טוב לגאלינו גאולה שלימה וגאולת עולם בב"א.**

תמר יפרה (הג"ה אות ק"י)

קדו"ש יא"מ לו"ו

פנינים מתורתן של מרן רגי"ה ק' נעלה דברי יואל זי"ע מספר "קדושת יואל" אשר על מכבש הדפוס

נמסר לנו בתשו"ח ע"י מערכת "ליקוטי אורה"

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה וגו', וברך ה' אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבתיך וגו' (ז יב-יג). לכאורה קשה דמשמע מזה דשכר מצוה ליכא בהאי עלמא, והרי לעיל בפרשה הקודמת מסיימת בכמוב (ו יח) שכר מצוה היום לעשותם, ופירש"י היום לעשותם ולמחר לעולם הבא ליטול שכרם. אם כן מוכח מזה דשכר מצוה בהאי עלמא ליכא.

ויש לומר על פי מה שכתב הרמב"ם ז"ל (הל' תשובה פ"ט ה"ב) כי כל היעודים הנאמרים בכתובים בתורה אינם משלומי מתן שכרן של מצות, כי שכר מצוה הוא בעולם הבא ולא בעלמא הדין, אלא שהבטיחנו הכתוב שאם נעשה התורה בשמחה ובטובת נפש ונהגה בחכמה תמיד, אזי יסיר מאתנו כל דבריס המונעים אותנו מלעשותה, וישפיע לנו כל הטובות הממזיקות את יהינו לעשות התורה, כדי שנהיה פנוים להתחכם בתורה ולזכות על ידה לחיי העולם הבא, עכ"ד.

לכן אחרי שאמר הכתוב בפרשה הקודמת כי בזכות שיקיימו את מצות ה' יבואו על שכרן בעולם הבא, גם הכתוב לבדריו בפרשה דנן כי גם בעולם הזה נזכה לרב טוב, אמנם הס לא יהיה עבור שכר למצותינו, רק בכדי להסיר מאתנו הדבריס המונעים אותנו לעבוד אותו יתברך.

ליל שב"ק עקב תשכ"ג

אל תאמר בלבבך בהדוף ה' אלהיך אותם מלפניך לאמר בצדקתי הביאני ה' לרשת את הארץ הזאת וגו', לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם כי ברשעת הגוים האלה ה' אלהיך מורישם מפניך וגו' (ט ד-ה).

ויש לעיין למה בכל הכתוב הודעה זו שלא זכו ישראל בירושת הארץ בזכות עצמם, וכי גריעותא הוא זה לישראל לרשת הארץ בזכות עצמם, עד שטרח את עצמו לשלול זאת כל כך. גם קשה קושית המפרשים למה מיעט הכתוב בצדקת אותו הדור, דהא בזמת גולמי היו כולם כאריס ולדיקים, שהרי כולם נכנסו עם יהושע לארץ.

ויש לומר למדרש שהקב"ה רצה להודיעם בזה בשורה טובה, כי בזמסדיו הגדולים לא הכניסם לארץ בזכות עצמם, דאלמלי הכניסם מחמת צדקתם ויושר לבבם, אז לא שמחו הדור היתה זכותם מספקת לרשת את הארץ ולשבת בה, מכל מקום היה מקום לחשוש שמא בדורות הבאים יגרמו העוונות חלילה שלא יהיה זכותם מספקת להשאר בארץ, ויגטרכו לגלות ממנה, אבל עתה שנכנסו לארץ רק מחמת רשעת הגוים, הלא זכות זה יעמוד להם גם בדורות המאחרונים, ומדרשה רשעת הגוים מתרבה בכל עת לעונות ולפלילות בני אל מי, ובכל יום הצרות והרדיפות מתגברים ומוסיפין והולכין בעוה"ר, אם כן שפיר יש בזה מעלה גדולה בזמה שהכניסם לארץ עבור רשעת הגוים, כי על ידי זה יתריך להם הקב"ה לאט אמה, עד שיעשו תשובה וייטיבו מעשיהם.

דרשת תקיעת שופר תרצ"א, וליל ג' דחנוכה תרצ"א, ועי' דברי יואל לחנוכה ח"א אות סז מה שפי' בזה.

ובדומה לזה כתב בס' משנה שכיר (פ' עקב) וזה לשונו: לא בצדקתך וביושר לבבך אתה בא לרשת את ארצם (ט ה), שמעתי היום [ב' תצא תרצ"ג] מפי החסיד ר' אברהם גראס נ"י סופר סת"ם מקליינוואר דיין בן הרב מבוקון ז"ל ששמע מפי הרב הגאון הצדיק בו"ק וכו' ר' יואל טייטעלבוים אבדק"ק קראלע שאמר דלכאורה צריך להבין מה שאמר משה איזה פעמים לישראל כי לא בצדקתך ה' אלקיך מביאך אל הארץ הזאת וגו', ולכאורה אם דור דעה כזו שהיו במדבר לא היו כדאים, איך יהיה נמצא דור אחר שיהיה כדאים לזה, ומי יהיה כדאי לביאת הארץ אם לא הם.

ואמר, דבאמת דור המדבר היו כדאים לזה גם מחמת עצמם, רק משה רבינו שהיה צופה ומביט עד סוף כל הדורות ראה והביט שהדור האחרון באמת לא יהיו כדאים לזה מחמת עצמם, וכדי שלא יתייאשו עצמם מן הגאולה אמר משה לדור המדבר אף דהיו ראוין לזה מחמת צדקתם, כי לא בצדקתך אתם באים אל הארץ כי אם ברשעת הגוים האלה, וממילא כיון דברשעת הגוים הם באים, גם אנו דור האחרון אף שאין לנו זכות מצד עצמינו לבא לארץ ישראל, על כל פנים יעשה הקב"ה עמנו ויביאנו אל הארץ מחמת רשעת הגוים, וזה נחמה גדולה לנו שלא נתייאש מן הגאולה, עכ"ל.

ופירוש זה חזר רבינו על אדמת אמעריקא בסעודה שלישית פ' שמות שנת תש"ז לפ"ק

כי יגורתי מפני האף והחמה (ט יט). יש לעיין למה התיירא משה רבינו כל כך מפני האף והחמה, הלא מקרא מפורש דיבר הכתוב (משלי כא יד) מתן בסתר יכפה אף, אם כן היה לו עצה הגונה נגד האף, לחלק מתן בסתר וינצל.

אך יש לומר כי בעת ההוא כשהיו ישראל במדבר, אז לא היו צריכים כלל לקבלת צדקה, לפי שהיה לכל אחד מהם מן ובאר וכסות (לעיל ח ד, ודב"י כט), על כן התיירא מפני האף והחמה.

אמנם בזמן הזה שהעניות נתרבה ויכולים להשתמש בסגולה יקרה כזו ליתן לצדקה, בזאת אין לגור מפני האף והחמה.

שמן למנחה (להגה"צר אשר אנשיל וויס ז"ל, אבדק"ק סיגעראפלו והגליל בטרנסילבניה) **פ' עקב עמוד נט, בשם רבינו ז"ל**

וכתב שם בזה"ל: ובדרשתו עורר את העם השומעים לנתינת צדקה וגמ"ח, כי לא בכל העתים מתרחש זמן כזה אשר בנקל אפשר לקיים מצות צדקה בכל עת ובכל שעה מחמת העניות אשר גברה בעוה"ר.

ומענין הזה כדאי להביא מה שמסופר בספר מאפילה לאור גדול (עמוד 39), כי בשנים האחרונים שקודם מלחמת העולם השניה, נתרבו הפליטים במדינת אונגארן אשר ברחו לנפשם ממדינת פולין, והוצרכו אנשי מדינת אונגארן לדאוג בעבורם ולכלכל הוצאתם בכסא מטה ושולחן, ורבינו הרבה לדאוג בעבורם, ולצורך זה נסע אל כמה עיירות בכדי לקבץ מעות לצורכם, ובשנת תש"ב היה רבינו בין השאר בעיר פעסט, ועשה שם אסיפה גדולה בבית המדרש הגדול, ושם נשא דרשתו הרבה לעורר לבבות האנשים לתת מעות לצדקה בעבורם, ואמר אז בתוך הדברים, כולנו יודעים מה שמתרחש עם אחינו בני ישראל בכל המדינות אשר סביבותינו, באיזה מצב מר הם נמצאים תחת צר הצורר, ורק אנחנו נשארנו עדיין שלא נפלנו בידם, ואך השי"ת יודע עתידותינו, אמנם רק בזכות מצות צדקה אנו מקוים שנזכה להנצל מן הגזירה, כי (משלי י ב) צדקה תציל ממות. ודברים אלו עשו רושם כביר על העם, בדאגתם אשר התחילו להתפחד על גודל הסכנה המרחפת על ראשיהם (ויתכן כי הפירוש הנ"ל היה באמת בדרשה ההיא).

זכור לעבדיך לאברהם וליצחק וליעקב אל תפן אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו (ט כז).

נראה לפרש על פי מה שכתב בשל"ה הקדוש (פ' בחקותי פרק דרך חיים) בכוונת הכתוב (ויקרא כו מב) וזכרתי את בריתי יעקוב ואף את בריתי יצחק ואף את בריתי אברהם וגו', דלכאורה קשה הלא פסוק זה הוא בחתימה לישראל, ואם כן למה הפסיק בו באמצע הקללות. אלא דבאמת אף זה הוא מתוכחת מוסר, כי אינו דומה רשע בן רשע החוטא, לרשע בן צדיק שרואה אביו מתנהג בחסידות ואף על פי כן חוטא, ועל זה אמר וזכור לך את העבדים האלה שאתה מזרע אבות הקדושים, וכבר זאת לא הלכת בדרך טובה, עכלה"ק.

ובזה יש לפרש מאמר הכתוב (שמואל-ב ז יח) ויבא המלך דוד וישב לפני ה' ויאמר מי אנכי וגו' ומי ביתי כי הביאותני עד הלום, ופירש הרד"ק בית אבי, ולכאורה קשה לאף שהיה דוד המלך ע"ה עניו ושפל ברך, אבל איך יתכן שידבר בזלזול נגד בית אבותיו ויאמר ומי ביתי, ובפרט כי יש אבות היה מהראוי הללדיקים שמתו בעטיו של נחש (בבא בתרא יז.). אך על פי דברי הש"ה הק' אפשר לומר, כי אמר דוד המלך ע"ה מי אנכי, ועוד יותר יקשה ומי ביתי, דכשהגני מתבונן בגור מחצבתי אבותי הקדושים, הרי מגדל עוד יותר הקושיא מי אנכי, כי מה אני נגד מעשיהם והתנהגותיהם.

ובמו כן אני יכול לומר גם עלי, כי בהתבוננתי במקור מחצבתי שהנני חוטר מגזע אבותי שהיו קדושי עליונים, אז הנני מפחד ביותר ומגדל הקושיא מי אנכי, והאיך אוכל להתדמות אף במקצת לאבותי הקדושים ולישב את שמם עלי ולהתעטר בעטרת תפארת הרבנות.

ולזה אנו מבקשים זכור לעבדיך לאברהם וליצחק וליעקב, דמכל מקום יזכור לנו הקב"ה זכות אבותינו הקדושים, ואף כי זכות זה מלרבה לגריעותא יחשב, מכל מקום מבקשים אנחנו אל תפן, פירוש שאל תפנה מאתנו הזכות אבות שלפי יועיל לנו עוד, רק תביט אל קשי העם הזה ואל רשעו ואל חטאתו, רצה לומר לולפי זכותם היינו גרועים עוד יותר ממעט טבעיות קשיות העם, רק ממעט זכות אבותינו הקדושים שעומדת לנו לסייענו להטיב מעלינו, אנו עומדים במדריגה זו על כל פנים, על כן בקשתינו שתושה שאל תפן מעלינו זכות אבותינו.

ועל כן גם אנכי בזכות אבותי הקדושים אשענה ובכח אתחזקה, שזכותם הגדול יעמוד לי שאזכה לנהל את קהל עדת ישורון על דרך התורה והירלה.

יום י' אדר שנת תרפ"ו לפ"ק, בעת שבא לכהן פאר בק"ק קראלי יצ"ו לישב על כסא הרבנות דשם

סיפורי צדיקים, גבי אזור הפסוקים
הפלאים זיו ונוגה פניקים

כל המקום אשר תדרך כף רגלכם

פעם אחת התאונן הבעש"ט הק' ז"ל מאוד, וסיפר להם שהיה איש אחד שהיה לא טוב רח"ל, ואחרי מותו לא היה לו תיקון והקב"ה ריחם על נשמתו ויצא פסק שיתגלגל בצפרדע אחת, ויהיה מונח בבאר מים בארץ רחוקה, ואם יבוא בנו של האיש הזה למקום פלוני, וישתה מי באר הזאת ויברך ברכה על המים, אז יהיה לאביו תיקון על זה, אבל זה הבן היה עני גדול ולא היה דרכו לנסוע למרחקים, לכן סיבב הקב"ה שיהיה משרת אצל עשיר אחד והעשיר נחלה וציוו לו הרופאים לנסוע למקום פלוני (ששם היה הבאר הנ"ל) לעשות שם רפואות, ונסע העשיר לשם, ולקח את המשרת (הוא בן האיש הנ"ל) עמו, פע"א הלך המשרת עם הבעה"ב לשאוף אויר צח, ופתאום נצמא המשרת למים צמאון גדול עד כלות הנפש, וזה היה מחמת שהגיע למקום הבאר שנשמת אביו מונחת שם מגולגל בהצפרדע, וחיפש המשרת באר מים לשתות ומצא הבאר הנ"ל, והלך לשתות שם ומחמת גודל צמאונו שכח ושתה בלא ברכה, ועי"ז גם אז לא היה תיקון לנשמת אביו, וע"ז התאונן הבעש"ט כל כך על הנשמה הנ"ל, שכל כך סיבב הקב"ה שיהיה לה תיקון, ולבסוף היה כמו שהיה, ומי יודע מה יהיה הסוף עם הנשמה הזאת, כן סיפר הבעש"ט הק' ז"ל, והנה איתא בספר תורת חיים: "לכם" ר"ת כ'די ל'טהרינו מ'קליפתינו מ'טומאתינו, וז"ש הכתוב כאן "כל מקום אשר תדרך כף רגלכם בו לכ"ם יהיה" היינו שתדעו שבכל מקום שאתם באים מסתמא צריכים אתם לתקן בשם איזהו תיקון כ'די ל'טהר מ'קליפה מ'טומאה, ונסבב כן משמים שתבואו למקום זה שצריכים אתם לתקן. (אמרי יהודה)

לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי

המגיד מדובנא הגיע פע"א לכפר בליל חורף עייף וייגע מטורח הדרך והגיע לבית כפרי אחד וביקש ממנו שיתן לו לאכול להשקיט רעבונו, והלה שהיה קמצן גדול השיב לו שאין לו כלום, ובלית ברירה הלך לישון, אבל מרעבון לא היה יכול לישון, והכפרי שדימה שהאורח כבר ישן הוציא סעודה דשנה ואכל ביחד עם בני ביתו, כשנפטר ממנו אמר לו המגיד מדובנא: עכשיו מתורץ לו המדרש שארבעים יום שהיה משה בשמים לא ישן, ולכאורה מהיכן למד שלא ישן משה במרום, הלא בפסוק כתיב רק לחם לא אכל ומים לא שתה, אמנם אי' בגמ' לעולם אל ישנה אדם מן המנהג שהרי משה כשעלה למרום לא אכל ולא שתה כמו שהמלאכים אינם אוכלים, אבל באמת מהיכן ידע שלא יאכלו, דילמא בשעה שהיה ישן אז אכלו המלאכים כמו אתה, ולכן מוכח מזה שלא ישן ג"כ וממילא ראה שלא שלא אכלו.

מה ה' אלוקיך שואל מעמך

פעם אחת בא הרה"ק מסאדיגורא זי"ע אל הקלויז להתפלל תפילת שחרית, ונתן הטלית על כתיפו כמנהגו הק' והלך אנה ואנה ופנה אל המקום שעמדו כמה חסידים ומדברים ענייני חסידות, ואמר להם: אני אומר שצריך כל אחד ליזהר שלא לשכוח לעולם את הארבע פעמים "מה", דהיינו "מה אדיר שמך בכל הארץ, מה אנוש כי תזכרנו, מה רב טובך אשר צפנת ליראיך, מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה", והמשיל משל למה הדבר דומה למלך גדול שהיה בדרך ופגע ברועה אחד על השדה, וביקש ממנו המלך שיושיט לו גחלת מאש, לעשן המקטורת שלו, ובעד זה הבטיח לו מתנה גדולה מאוד, והרועה הכסיל לא פנה אל המלך ולא מלא בקשתו, הבה נתבונן עד כמה גדלה אולת וכסילות הרועה הזה, שלא שם על לב מי הוא המבקש - מלך גדול ורם, ומי הוא המתבקש - אדם שפל, מה הוא מבקש - דבר קטן וקל לתת, ומה שכר ישיג - גדולה וכבוד כיד המלך, הנמשל הוא מי הוא המבקש - "מה אדיר שמך בכל הארץ", ומי הוא המתבקש - אדם קרוץ מחומר "מה אנוש כי תזכרנו", מה הוא מבקש - "מה ה' אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה", ומה שכר ישיג - "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך".

לשון חכמים

לשון חכמים צדקו וישרים, בדרך צחות ומליצה נאמרים

והיה עקב תשמעון. שמעתי מכאדמו"ר מוהרי"י (מליובלין) **זצלה"ה**, פירוש **'והיה'** לשון שמחה (ב"ר מב, ג), ו**'עקב'** לשון סוף, היינו שמחה שהיא בחינת עקב שאינה של מצוה כל כך, אעפ"כ יכול אתה לשמוח, כדי ש**'תשמעון את המשפטים האלה'**, וכדאיתא בגמרא (שבת לז:) רבה מקמי דפתח להו לרבנן אמר מילתא דבדיחותא.

אור לשמים

בהפטרת עקב, מדוע באתי ואין איש (ישעיה נ, ב). **נראה לפרש בדרך צחות**, דהנה בגמ' ברכות (ו ע"ב) דרש פסוק זה על בית הכנסת, שהקב"ה בא לבית הכנסת ולא מוצא שם איש. ונראה דהנה בימינו רח"ל באים לביהמ"ד ומשוחחים בעת התפילה, והנה איתא בגמ' (קידושין מט:) **עשרה קבים שיחה ירדו לעולם, תשעה נטלו נשים** וכו', הרי דטבע הנשים לשוח ואין זה טבעם של אנשים. **וכשהקב"ה בא לביהכ"נ ומוצא שהמתפללים משוחחין בדברי חולין, מיד אומר מדוע באתי ואין איש, דאין אלו אנשים אלא נשים.**

דברי אש

ואהבך וברכך והרבך וכו' ברוך תהיה מכל העמים לא יהי' בך עקר ועקרה. וי"ל עפי"מ דאיתא בגמ' שלכך היתה רבקה עקרה כדי שלא יאמרו ברכותינו עשתה פירות שהרי לבן בירך אותה אחותינו את היי לאלפי רבבה, נמצא לפי"ז שאם הרשע מברך לאחד אז נהפך לקללה כדי שלא יאמר ברכותינו עשתה פירות, אמנם זה דווקא אם הקב"ה לא בירך את אותו תחילה, אבל אם הקב"ה בירך אותו מקודם אז אע"פ שבירך אותו רשע אח"כ מ"מ לברכה נחשב, מפני שיאמרו שברכתו של הקב"ה פעל זאת, וז"ש ואהבך וברכ"ך ר"ל שהקב"ה יתן לך ברכה, ואז אע"פ שברוך תהיה מכל העמים שהעמים יברכו אותך מ"מ לא יהיה בך עקר ועקרה כנ"ל שמשום ברכתו של לבן הרשע הי' רבקה עקרה. ובזה יל"פ כוונת רש"י בפרשת בלק עה"פ לא תלך עמהם לא תאור את העם א"ל א"כ אברכם א"ל אינם זקוקים לברכתיך כי ברוך הוא, והוא תמוה. אמנם לדברינו יובן שכוונתו הי' שע"י ברכתו יגרום קללה כדי שלא יאמרו ברכתו גרמה ע"ז השיב לו הקב"ה דבישראל לא שייך כן "כי ברוך הוא" כבר מהקב"ה ולכן לא תוכל להזיק אותם בברכתך.

(דברי מהרי"א)

☆

ברוך תהיה מכל העמים לא יהי' בך עקר ועקרה והסיר ה' ממך כל חולי. ונל"פ כי הנה אי אפשר לאומה בלא שיהי' בה עקר או עקרה כי בני במזלא תלי מילתא, אכן כשהקב"ה רוצה להיטיב עם אומה מהאומות, אז מזמין העקרים להעקרות זה עם זה, כדי שלא יתבטלו ב' משפחות מפרי' ורבי', שאם יקח העקר אשה הגונה, והעקרה תקח גם איש הגון, נמצא מתבטלות ב' המשפחות ע"כ טוב שיזדמנו העקר עם העקרה, וזה באוה"ע, אבל בישראל הוא להיפך כי השי"ת מסיר מהם כל חולי ואף אם הוא והיא עקרים בתולדה מ"מ ע"י זכותם משתנה המזל, א"כ לעולם טוב למעט בניסא שלא ינוכה הרבה מזכיותיהם, ע"כ הקב"ה מזמין להעקר אשה שאינו עקרה ולעקרה איש שאינו עקר שלא יצטרכו לנס כפול, נמצא ברכותן של ישראל היפך מברכת האומות, וזה ברוך תהי' מכל העמים, ומה היא, לא יהי' בך עקר ועקרה מזומנים יחד שזהו ברכותן של אומות העולם, אבל אתה, לא יזדמנו לך, והטעם, כי והסיר ה' ממך כל חולי וסופן להתרפאות וא"כ טוב יותר שלא יזדמנו זה לזה, וכנ"ל.

(חתם סופר)

☆

למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ. רז"ל דרשו על הפסוק וכל ימי הזקנים אשר האריכו ימים אחרי יהושע, ימים האריכו שנים לא האריכו פי' שכלו ימיהם בטוב דחשיב אריכות ימים אבל שנים לא האריכו על שלא הספידוהו כראוי, והנה לפי דרשתם זו יקשה כאן דכתיב למען ירבו ימיכם ולא כתיב ושנותיכם. ונראה דכאן היא הבטחה אחרת דהנה בעין המרגלים נגזר עליהם בתורה עיכוב מתנת ארץ ישראל ארבעים שנה, יום לשנה והנה קי"ל דמדה טובה מרובה ממדת פורענות חמש מאות פעם, ולפי זה כיון שבמדת פורענות נעשו דור המדבר יום לשנה, ונתעכבה מתנת הארץ בחטאם בעל כל יום מהחטא שנה ממילא בעד כל יום שעושים מצות מגיע השכר בעדן ירושת הארץ ת"ק שנה. וזהו שנאמר למען ירבו ימיכם וימי בניכם על האדמה אשר נשבע ה' לאבותיכם לתת להם כימי השמים על הארץ ר"ל על כל יום יתן לכם ריבוי יתירה כימי האבות שהיו ת"ק שנה. (אברהם קע"ה, יצחק ק"פ, ויעקב קמ"ז).

(אגרא דפרקא)

דורש טוב

ואכלת ושבעת וברכת את ה' אלקיך על הארץ הטובה אשר נתן לך. איתא בגמרא (ברכות כ:) "אמרו מלאכי השרת לפני הקב"ה: רבש"ע, כתוב בתורתך 'אשר לא ישא פנים' ואתה נושא פנים לישראל, דכתיב 'ישא ה' פניו אליך'. אמר להם הקב"ה: והיאך לא אשא פנים לישראל שכתבתי להם בתורה 'ואכלת ושבעת וברכת', והם מדקדקים על עצמם עד כזית ועד כביצה". **ולכאורה קשה, דממה נפשך**, אם מגיע להם שכר בשביל זה, א"כ אין זו נשיאות פנים, ואם באמת אין מגיע להם שכר, עדיין תמיהה מלאכי השרת במקומה עומדת.

וי"ל, דהנה איך מותר לברך אחר אכילת כזית, והלא בתורה כתיב "ואכלת ושבעת וברכת", ואם אין אוכלין כדי שביעה הרי זו ברכה לבטלה, ועוברין על לאו ד"לא תשא". **אך התי' הוא** היות והקב"ה מסר את התורה לחכמים, תורה שבע"פ, א"כ הכל תלוי כפי אשר יפרשו הם את התורה, ואם הם אמרו לברך על כזית, הרי זה ממילא בכלל חיוב דאורייתא.

והנה, ידוע שהקב"ה שומר משמרתה של תורה, ומקיים כל המצוות כביכול ובכללן גם הלאו ד"לא תסור", וממילא מקיים גם מצות דרבנן, וא"כ כל מה שהצדיק גוזר הוא בכלל מצות דרבנן, והקב"ה חייב לקיימה, וממילא כאשר הצדיקים גוזרים שהקב"ה ישא להם פנים לישראל ולהשפיע להם טובות, ודאי הוא שמקיים את דבריהם.

וזהו שאמר להם הקב"ה למלאכי השרת: 'והיאך לא אשא פנים לישראל', והלא הם מדקדקים על עצמם מכח מצות חכמים לברך אפילו על כזית, ואם כן על כרחך צריך לומר שכל דברי חכמים הם כעין דאורייתא, והם בכלל הלאו ד"לא תסור", אם כן גם אני מחויב לישא להם פנים ולקיים דברי הצדיקים להשפיע לישראל רב ברכות לפנים משורת הדין.

טללי אורות - בשם הרה"ק מהר"ש מבאבוב זצ"ל

נפתלי אילה שלוחה הנותן אמרי שפר

שבח יקר וגדולה, נביע בקו"ל ששון וגילה, קדם מעלת כבוד ידידינו החשוב המרומם
ותהי ידיו אמונה, בהתמסרות רבה ונאמנה, לבוא בעזרת גליזינו להרווח אלפי ישראל
לא ישבות למעניו יומם ולילה, ברוח חיים ורב פעולה, טוב עין הוא יבורך
חכם לב יקח מצוות השיכה כאורה, לעמוד לימין קהילתינו המעטירה, במסירות עד בלי די
נודה לשמו ונהללו על עזרתו המרובה למען שיחות הקודש העולים על **שולחן מלכים**

מוה"ר

נפתלי הירצקא שטיין

הי"ו

מגדולי עסקני קהילתינו ומוסדותינו הק' בוויליאמסבורג יע"א

ממקורבי ונאמני כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

לרגל שמחת אירוסי בנו למזל טוב בשעה טובה ומוצלחת

החתן החשוב המופלג בתורה וביראה טהורה, שמו הטוב נודע לתפארה

כמר **חיים שמעון שטיין** הי"ו

עב"ג הכלה המהוללה שתחי' בת ידידינו החשוב והמפואר בנש"ק

מוה"ר **ארי' לייבוש** ברמ"מ **טייטלבוים** הי"ו

יה"ר שיזכה להמשיך במעשיו הטובים ופעליו הכבירים והברוכים לעלמי עלמיא,
מתוך הצלחה מרובה וסייעתא דשמיא, ובזכות הרבים יתברך בשפע ברכה והצלחה,
תענוג ונחת מכל המשפחה, מתוך הרחבה ובהרווחה, עד ביאת מלכא משיחא, בב"א

החותמים למען שמו בשיר וקו"ל תודה

מערכת "קול התאחדותינו" בארה"ק

מערכת "קול התאחדותינו" בארה"ב

סגולת אמירת 'ויתן לך' בצאת השב"ק

מאת: הרב שלמה שבתי קעסטנבוים, חבר המערכת

המנהג בכל תפוצות ישראל לומר בצאת השבת קודש את פסוקי 'ויתן לך' המורכבת מלקט של פסוקי ברכה והצלחה, ונאמרת במוצש"ק קודם או תיכף אחר הבדלה כדי לפתוח את השבוע החדש בסימן טוב, ושיתברכו במעשה ידיהם בתחילת ימי השבוע. בפרשתן פ' עקב מצינו הרבה פסוקים הכלולים בה, ע"כ אמרנו שהזמן גרמא לחקור במקור המנהג לאמירת ויתן לך במוצש"ק.

בפשטות הטעם שאומרים פסוקים הללו הוא משום שהם פסוקים של ברכה, וכלשון ה'טור' בסימן רצ"ה: "ונוהגים לומר פסוקים של ברכה כגון (דברים כח יב) יפתח ה' לך את אוצרו הטוב כדי שיתברכו במעשה ידיהם", עי"ש. ובספר 'המנהיג' (הלכות שבת) כותב: "מנהג כל ישראל לומר במוצאי שבת ויתן לך וכל הפסוקים של ברכות שיתברכו ישראל בשבת הבאה ומעתה ועד עולם", עי"ש. וכן הוא ב'שבולי הלקט' (ענין שבת סימן קכט) שכתב: "נהגו לומר פסוקין של ברכות ונחמות לסימן טוב לפי שהוא תחילת השבוע ויתן לך יעבדוך עמים" וכו', עי"ש, וב'רוקח' בסידורו (דף תקצ"ה) כתב: "לאחר הבדלה בבית הכנסת אומרים **'בקול רם'** ויתן לך האלקים, לפי שהשבוע נכנסת ואומרים פסוקים טובים וברכות ושלומות ונחמות, ועוד מדכתיב בי' כי בשמחה תצאו ובשלום תובלון", עי"ש.

וב'סדר היום' כתב: "נוהגין לקרוא פסוקים של ברכה [במוצ"ש] כמו 'ויתן לך' וגו', **וכל המוסיף הרי זה משובח**, מפני שתחילת השבוע צריך להראות עניני טובה וברכה, וסימנא מילתא", עי"ש.

וב'זוהר הקדוש' פר' בראשית (דף יד.) לאחר שהאריך דמי שמדליק נר קודם שאומרין קדושא דסידרא שיורדי גיהנם מקללין אותו משום שממהר הגיהנם, מסיק, וזל"ק: "אבל אי איהו ממתין עד דישלימו קדושא דסדרא, אינון חייבין דגיהנם מצדיקין עלייהו דינא דקב"ה ואינון מקיימי על ההוא בר נש כל ברכאן דקא אמרי **'צבורא'** ויתן לך האלקים מל השמים, ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה" וגו', עי"ש. מבואר שם דברכת 'ויתן לך' הוא ברכה לישראל מיורדי הגיהנם, וגם מבואר שם דאומרין כן דוקא בציבור, ויבואר להלן.

ובדרך אגב בפירוש 'עץ יוסף' על עין יעקב (כתובות קיא, אות נ"א, ד"ה והוי כתב) ביאר בזה הטעם מדוע ציפורי נשתבחה מכל ארץ ישראל בזבת חלב ודבש, דבמס' שבת (דף קיח.) איתא: "אמר רבי יוסי יהא חלקי ממכניסי שבת בטבריא וממוציאי שבת בציפורי", לפי שטבריא יושבת בעמק ומכניסה שבת יותר מוקדם משום שהחמה מתכסית מעיניהם ראשונה, ואילו ציפורי שיושבת בראש ההר כציפור מאחרת ביותר לצאת מן השבת כי החמה שוקעת שם מאוחר יותר, ואם כן כיון שציפורי היא האחרונה שמוציאה את השבת נמצא שברכת יורדי הגיהינום לבני ציפורי 'ויתן לך האלוקים מטל השמים ומשמני הארץ' גדולה יותר משאר מקומות, ולכן היא משובחת יותר משאר המקומות בארץ, עי"ש. ודפח"ח.

ונחלקו המנהגים על הזמן המסוגל לאומרם, דב'לבוש' (סי' רצ"ה) מבואר דאומרים אותו לפני הבדלה, וב'אליהו רבה' (סק"ו) כתב ע"ז, דב'מנהגים דר"א טירנא' במוצ"ש מבואר דאומרין אותו אחר הבדלה וכן ב'כל בו' (סימן מ"א), עי"ש. וב'פרי מגדים' (שם מ"ז סק"ג) כתב

דהמנהג דמאחרין הבדלה, וה'ביאור הלכה' (שם) העתיק דבריהם.

והטעם לאומרו קודם הבדלה מבואר ב'לבוש', שהוא כדי להאריך הזמן אשר אש הגיהנם ישבות, והרשעים לא יחזרו לגיהנם במהירות [ולפי"ז לכאורה אין עיקר הטעם משום פסוקי ברכה], דכל עיקר הטעם שאומרים ואתה קדוש וכו' במוצ"ש הוא להאריך הזמן של אש הגיהנם כמבואר בטור (רצ"ה), וכלשון ה'מחזור ויטרי' בסדר מוצ"ש: "ולכן מאריכין בתפילה במוצאי שבת ואומרים ויהי נועם וסדר קדושה "ופסוקי נחמות" לאחריהם, מפני שביום השבת יוצאין פושעי ישראל מגהינם ויש להם מנוחה בשבת כדאמרינן בפ"ר עקיבא עד שישראל מסיימין את תפילת המעריב, לכך מאריכין בתפילה שלא יחזרו מהרה לגיהנם", עי"ש. ובזה מבאר ה'לבוש' דלכן מאריכין נמי בויתן לך, וכלשו"ק: "לפי שעכשיו הוא זמן חזרת רשעים לגיהנם ששבתו בשבת וממתינין להם עד שיסיימו כנסיה אחרונה של ישראל את תפלתם, על כן מאריכין בעניני תפלות ועל כן נוהגין גם כן בקצת מקומות להאריך הרבה בויהי נועם וסדר קדושה **ופסוקים של ברכה ויתן לך**, שכן קבלו חז"ל שבמוצאי שבת צועק הממונה על הרוחות חזרו לגיהנם שבבר סיימו ישראל את סדריהם".

וב'אשל אברהם' (סימן רצ"ח) ביאר בטעם מנהגינו למנוע מלומר ויתן לך בבית הכנסת, נראה שהוא מטעם שעדיין לא ברכו מאורי האש, ואין נכון ליהנות מהנר, כי רוב העולם אינו יכול לומר בע"פ וצריכין לסידור ולנר, אבל בבית הכנסת דשם הי' נוהגין לומר ויתן לך, שם הי' אחר הבדלה כמבואר בכל בו ובמנהגים, ויצאו בברכת הנר אלו שצריכין לנר לאמירת ויתן לך, ומה שמברכים בביתם הי' להוציא בני ביתם וכו' עי"ש.

אולם בזה אי מותר ליהנות מהנר קודם הבדלה כבר האריך ב'שערי תשובה' (סי' תקצ"ט), וזל"ק: "המנהג שמתפללים מתוך הסדור אף שלא ברכו עדיין ברכת מאורי האש, וכתב 'ברכי יוסף' (סק"ב) שצריך עיון לפי מה שכתב ב'ברכי יוסף' (סימן תרצ"ג) דרבותא קמאי ובתראי סבירא להו שאין להנות מהאור קודם ברכה, אי"ש. אך גם שם בקריאת מגילה אין נוהגין לומר תחלה ברכת האור, וכאן נראה לענ"ד יותר להקל טפי שאין זה הנאה גמורה דקצת שגורה בפיו, ומכל מקום ראוי לכתחלה למי ששגור בפיו התפלה שיאמרנה בעל פה. ואמנם נראה דמיד שמבדיל בתפלה סגי כיון שעל כל פנים אומר המבדיל בין אור לחושך אף על פי שלא ברך עדיין על בריאת האש, והכי נהוג עלמא שמתפללים במוצאי שבת מתוך הספר לאור הנר, ואמנם יש שאין נוהגין כן **ולכך אין אומרים ויתן לך לפי שאינו שגורה בעל פה**, גם מבדילין מיד אחר התפלה כדי להקדים עצמו לברכה שעל האור, והמחמיר יחמיר לעצמו אבל אין להורות לאחרים", עי"ש. ומבואר מזה דאע"ג שיש מקום להחמיר שלא לקרוא לאור הנר, מ"מ מעיקר הדין מותר, וכן נקט ה'משנה ברורה' סי' רצ"ח ב'שער הציון' (סק"ג) דהמנהג לומר ויתן לך לאור הנר קודם שמבדילין".

וב'שער הכוונות' (שינוי תפילות) איתא: "אותם הפסוקים של ויתן לך האלהים מטל השמים וכו' הכתוב במחזורים במוצ"ש בסדר ההבדלה, היה נוהג מורי ז"ל לאומרם בכל מוצ"ש **בעת שמבדיל על הכוס בביתא**, והנה נזכר בזוהר בהקדמת דפרשת בראשית ענין זה", עי"ש, וכ"כ ב'כף החיים' סקי"ב. וב'סידור רבי אשר' כתב בזה, וזתד"ק: "דהרב ז"ל הי' אומר אחר הבדלה ויתן לך כמו שנוהגין הרח"ו ז"ל, ובזוהר בראשית מבואר דיש לאומרה בבית הכנסת, ונראה דגם הרב הי' אומרה בבית הכנסת כשהי' מתפלל עם אשכנזים, אבל כשהי' מתפלל עם הספרדים שאין מנהגם לאומרו בבית הכנסת נזהר הי' לפחות לומר אחר הבדלה בביתו", עי"ש. ומנהג רבותינו הקדושים נבג"מ וכן נוהג מרן כ"ק אדמו"ר שליט"א לאומרו תיכף אחר הבדלה יחד עם פיוט המבדיל בין קודש לחול.

ובמה שכתוב בזוהר הק' (הובא לעיל) דיש לאומרו בציבור, עי' בספר 'סגולת ישראל' (מערכת פ', כ"א) "שסגולה לפרנסה לומר בכל מוצאי שבת ויתן לך, וטוב שיאמרו שנים יחד כי אחד מברך לשני, כן כתב הגאון הקדוש והטהור ר' מנחם מענדל מרימנוב זצוק"ל עי"ש, וב'טעמי מנהגים' (אות תו בהגה) מביאו בשם גדול אחד.

ועי' ב'אגרא דצבי' על 'אגרא דפרקא' (אות מט) שכתב ע"פ מה שהובא באגרא דפרקא (שם) שבקריאת פרשת התוכחה יש להקפיד שלא יעמוד ליד הבעל קורא או סמוך לו אדם אחר, דח"ו יכול לינזק, ואם כך הוא בקריאת התוכחה ודאי דמידה טובה מרובה, ולכן מוטב שיושיב את חברו לנגדו, ותחול ברכת 'ויתן לך'

על כל אחד. ועוד אמרו בספרים, שכשאומר ויתן לך וכו' והוא מתפלל בעד חברו שלידו, הרי גם הוא צריך לאותו דבר והוא נענה תחילה, כמו שאמרו חכז"ל.

ודבר חידוש מצאתי בספר 'לקט הקמח החדש' (השמטות) שכתב: "שמעתי שמרן בעל דברי יחזקאל הגה"ק משינאווא אמר ויתן לך במוצש"ק ביחד עם כהן שיחול עליו הברכה כשאומר הכהן עמו", עי"ש. אולם ב'דברי יחזקאל החדש', בהליכות והלכות, מביא שהרה"ק משינאווא זצ"ל היה נוהג להסתגר בחדרו במוצאי ש"ק ולומר ויתן לך בכוונה גדולה, ואירע פעם א' שחסיד אחד התחבא בחדרו כדי לשמוע אמירת ויתן לך וכשהבחין בו הרה"ק נזף בו קשות, עי"ש. ונראה משה שלמעשה הי' אומרו ביחידות. וע"ע שם מה שמביא בשם הרה"ק מנאסאד ז"ל שאמר משמו של הרה"ק משינאווע זצ"ל: "אינני מבין איך יכול יהודי להמשיך פרנסה בכל השבוע אם לא אמר ויתן לך במוצש"ק", עי"ש. ובספר 'משמרת כהונה' מהרה"ק מאוסטרובצא זצ"ל מביא כן בשם הרה"ק מלובלין זצ"ל שהוא לא מבין איך תהיה פרנסתו של יהודי מוכן אם לא אומר ויתן לך במוצש"ק, עי"ש.

ובקונטרס 'כנפי יונה' מובא שהרה"ק מרוזין זצ"ל אמר: "איני יודע מנין יש ליהודי שפע בכל ימי השבוע אם הוא אינו אומר **'דרור יקרא' בסעודה שלישית ו"ויתן לך"** במוצאי שבת, ואם יקשה לך הרי אנו רואים יהודים שאינם אומרים ובכל זאת יש להם שפע, **רע ומר הוא השפע שאינם יודעים מאין הוא בא**", עי"ש.

ומעשה פלא בענין זה מובא בספר 'אמרי פנחס השלם' (שער השבת אות ח"י): "פעם אחת בא איש אחד אל הרה"ק רבי בנימין זאב מבאלטא זצ"ל [תלמידו של הרה"ק רבי פנחס מקאריץ זצ"ל] והיה זה ביום שלישי, והתאונן בפניו שבא לכאן על היריד ואינו מצליח להרוויח כלום. שאלו: אמרת 'ויתן לך' במוצאי שבת? השיב הלה: 'לא אמרתי, כי הייתי טרוד'. אמר לו: 'ואיך אפשרי שיהיה לך 'יריד' טוב ותרוויח מעות כשלא אמרת 'ויתן לך'?! קח סידור בידך, ואמור 'ויתן לך, עי"ש.'

ועי' ב'שפת אמת' פרשת תולדות (תרמ"ט) שמביא המדרש (ב"ר סו, ג) ויתן לך אלוקים הן וכבושיהן, "פירוש שיתן גם כן ההכנה שנהיו מוכנים לקבל הברכות' כמו ששמעתי מפי מו"ז ז"ל שזה מעלת המתנה הנותן בעין יפה נותן' ולכן הנותן בור לחבירו צריך ליתן לו דרך (ב"ב עא.), כן המתנה שנותן הקב"ה נותן גם כן הדרך שיהיה האדם מוכן לקבל המתנה, ודפח"ח, וזה שאמרו כבושיהן כמו שאיתא (ב"ר מ) כבוש הדרך לבניך שהוא הדרך וההכנה לקבל, וכן הוא בשבת קודש שנותן ברכה לימי המעשה שנוכל להכין בהם הדרך לקבל השבת הבא, וזה שאיתא במדרש (ב"ר סו, ג) ויתן ויחזור ויתן שמתנה זו עצמה אין לה הפסק שנותנת הכנה להבא לאדם לילך ממדריגה למדריגה, והשבת מברך לימי המעשה לקבל אחר כך השבת הבא וכן לעולם, **ואולי זה סמך למנהגן של ישראל לומר במוצאי שבת קודש פרשת ויתן לך כמו שכתבנו**" עי"ש.

ובפ' כי תבוא (תרנ"ז) כתב על הפסוק ובאו עליך כל הברכות האלה והשיגוך כי תשמע בקול ה' אלקיך, וזת"ד: "כל הברכות הוא שורש הברכות, כדאיתא בזוה"ק (יתרו פח, א) על ברכת השבת כיון דלא אשתכח ביה מזונא מה ברכתא אשתכח ביה אלא כולהו ברכאין בשביעאי תליין וכו', ולכן פורט הכתוב אחר כך ששה ברכות פרטיות, ברוך בעיר, בשדה, פרי בטנך, טנאך, בבואך, בצאתך, מול ששת ימי המעשה, אבל כל הברכות הוא שורש הברכות, והוא ברכת שבת שאין הכל מוכנים לקבל אלה הברכות רק בני ישראל בכח התורה כי תשמע בקול ה' על ידי זה והשיגוך, **ויתכן לומר כי בעבור זה אומרים אלה הברכות במוצאי שבת קודש**, ושוב מצאתי מזה בסידור רבי הירץ ז"ל במוצאי שבת קודש [שם]", עי"ש.

ובספר 'צוף הרי"ם' [מהרה"ק ר' יחיאל מיכל מגוסטינין זצ"ל] (דף ח) כתב הטעם בזה, וזת"ד: "דתיכף במוצ"ש מתגרה הס"מ באדם ולשלוט בו לרע ח"ו, ולכן צריך ברכה מן השמים תיכף אחר שעבר יום הקדוש שבת קודש שלא יוכלו לשלוט בו כוחות החיצוניים", ופעם הביא מליצה לכך מלשון הפסוקים בברכת יצחק ליעקב, ויהי אך יצוא יצא יעקב מאת פני יצחק אביו והנה עשו אחיו בא מצידו, ואחר כך כתוב גם ברוך יהיה, שהיה צריך תיכף לברכה עוד הפעם מיצחק אביו, כך גם כשהיהודי יוצא מהשבת קודש שהוא כיוצא מאת פני הגבורה ונזר אלוקיו על ראשו, הנה בטרם כילה לצאת נדבקו בו כוחות הסט"א להרע

ולהשחית ולצוד ציד להביא ולקטרג למעלה לכן צריך ברכה", עי"ש.

עוד ראיתי ב'פרי צדיק' (תולדות אות ז') הטעם שאומרים ויתן לך במוצ"ש, וז"ל: "דאכילת שבת תמיד בקדושה וכמ"ש האריז"ל שאף אם מכוין באכילות שבת לענג גופו הוא ג"כ בקדושה, ואכילה כזו לא יזיק כלל ולא יבוא מזה קטרוג היצה"ר, ולכן אומרים במוצ"ש ויתן לך שיומשך קדושת שבת לימי המעשה שיהי' ג"כ האכילה בקדושה וכו' דכל ברכת ויתן לך הי' דאכילה יהא בקדושה" וכו', עי"ש שהאריך בזה.

וב'לקוטי מהרי"ח' כתב טעם נפלא בענין זה, וז"ל: "לפענ"ד נראה דאפשר לומר על פי דברי המג"א סימן רס"ב (ס"ק א') בשם מהרי"ו דהב' מלאכים המלוין לאדם בערב שבת אינם יוצאין עד לאחר שבת, ועיין ב'מטה משה' שהמלאך הרע המלוה לאדם בערב שבת הוא ס"מ שרו של עשו, והנה מצינו גבי יעקב אבינו קודם ששלח את השר של עשו לא רצה לשלחו עד שהודה לו על הברכות, עי"ש, לכך גם אנו קודם ששולחין אותו לדרכו מזכירין ברכותינו והוא בעל כרחו יסכים על ברכותינו, כל זה לא כתבתי רק בדרך אפשר ובדרך סמך וכל פוטפוטי דאורייתא טבין", עי"ש.

ודבר פלא יש בסדר הפסוקים של פרשת כי תבא שאומרים במוצ"ש, כי אנו מהפכין הפסוקים, שסדר הפסוקים בתורה הוא ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה, ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגר אלפיך ועשתרות צאנך, ברוך טנאך ומשארתך, ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך, ואילו בסידורים בסדר 'ויתן לך' במוצ"ש, סדר הפסוקים הוא מהופך, כזה: ברוך אתה בעיר וברוך אתה בשדה, ברוך אתה בבואך וברוך אתה בצאתך, ברוך טנאך ומשארתך, ברוך פרי בטנך ופרי אדמתך ופרי בהמתך שגר אלפיך ועשתרות צאנך. ור' וואלף היינדהיים המדקדק [בסידור שפה ברורה] ביאר הענין: "דכיון אמירת פסוקים אלו אינם חלק מהתפילה אלא הוא רק מנהג, לפיכך היפכו את סדר הפסוקים לסימן שהדבר הוא רק מנהג, וזהו כעין מה שכתב הרמב"ם על קריאת הלל בראש חודש שכידוע לדעת הרמב"ם אין מברכין כשאומרים רק חצי הלל, ובראשי חדשים קריאת ההלל מנהג ואינה מצוה לפיכך קוראין בדילוג ואין מברכין עליו, כמבואר במסכת תענית (כח:) כיון דחזא דקא מדלגי דלוגי אמר שמע מינה מנהג אבותיהם בידיהם וכו', ולכן רצו לרמוז ולהודיע שזהו רק מנהג הפכו את הסדר כשם שמדלגים בהלל", עי"ש.

אבל ב'ספר החיים' [לאחי המהר"ל] (ס' חיים טובים פ"א) ביאר הטעם על מה שהתורה הזכירה תחלה ברכת פרי הבטן ואח"כ ברכת הטנא, ואנו מזכירין קודם ברכת הטנא תחילה ואח"כ ברכת הבטן, דאנחנו עכשיו בגלות המר הזה וכל יום קללותיו מרובה מיום שלפניו, ולכך יש להקדים קודם ברכת הטנא", עי"ש.

ובדרך אגב עי' ב'חתם סופר' פ' תבא שכתב: "דבברכה קודם פרי בטנך ואח"כ טנאך ומשארתך, ובקללה היפך הענין ועיי' רבנו בחיי, וי"ל בברכה טוב שיתברך בעושר וכבוד טנאך ומשארתך אחר שכבר גידל בניו כדי שיתגדלו בהכנעה ועבודת ה' טרם יהי' עשירים גדולים ויכירו ה', ובקללה הי' הדבר היפך אע"ג שכבר ירדו מנכסיהם ונתארר טנא ומשארותם והי' להבנים להיות נכנעים ועובדי ה' מ"מ יתארר פרי הבטן ר"ל, ע"כ הקדים ברכת פרי הבטן לטנאך ומשארתך", עי"ש.

ונסיים בדבר נפלא מהרה"ק מאוסטרובצא זצ"ל בקונטרס 'משמרת כהונה' בסוף הספר 'אור תורה', וזת"ד: "דלכאורה למה אומרים בתפילה ויתן לך ולא ויתן לי, אלא משום דאין לו לאדם אלא מה שמתפלל הוא על חבירו, וכמו כן מצינו ששתי פעמים יעקו"ב כשהוא מלא עולה למספר כמספר שלו"ם, שגם הוא להורות דיעקוב הוא חשוב רק כשהוא עם חברו, וההיפך אצל עשו דוקא כשהוא נכתב חסר הוא עולה למנין כמנין שלום ולא כשהוא מלא עם י', להורות דעשו הוא שלום אך ורק אם הוא לבדו אם הוא חסר, לכן הנוסח הוא ויתן לך דייקא", ודפח"ח.

חָזָק יְמַלֵּא מִשְׁאֲלוֹתֵינוּ, אֲמִיץ יַעֲשֶׂה בַּקָּשָׁתֵנוּ,
וְהוּא יִשְׁלַח בְּמַעֲשֵׂה יָדֵינוּ, בְּרָכָה וְהַצְלָחָה

מוסדות יטב לב

דרבינו יואל

מסאטמאר

בישראל

בעיר מרן אדמו"ר הגה"ק מלעלוב שליט"א

בית שמש

נפתל"י אילה שלוחה
הנותן אמרי שפר

ברגשי הערכה והוקרה, ברכותינו ערוכה ושגורה, בשבח ושירה, לכבוד מע"כ ידידינו עוז הנודע לתפארה, מוכתר בחכמה ובינה יתירה, עומד לימין מוסדותינו הק' פה בית שמש המעטירה, ידיו רב לו בהתייסדות מוסדותינו מהמסד ועד הטפחות ברוח מסורה, ומרבה להיטיב לנו בתדירא, בבית מרן רבינו עט"ר שליט"א זכה לקירבה יתירה, ראש וראשון לכל קדשי קהילתינו בעוז ובגבורה, ע"כ נבוא לפניו בשבח ושירה.

איש אשכולות ודב הבונות הרה"ח הנכבד

מוה"ר כש"ת

נפתלי הירצקא שטיין

שליט"א

נאמן בית כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א
חבר ועד הנהלת מוסדות "יטב לב" בית שמש באה"ק

ולמשפחתו הנכבדה שיחיו

לרגל תת ה' שמחה במעונו באירוסי בנו החשוב ומהולל מוכתר בכל מידה נכונה

החתן **חיים שמעון** הי"ו

עב"ג בת הרה"ח ר' **ארי' לייביש טייטלבוים** שליט"א

מה' ינתן משאלותינו, שיזכה מע"כ ומשפחתו שיחיו לברכות עד בלי די
ומשמי מעל יתברך בשפע ברכה והצלחה, נחת דקדושה, אושר ועושר וכ"ט
סל מלא ברכות, מגנזי צחצחות, ישועות ובריאות השלימות לחיים ולטב
דשנים ורעננים, שנים נעימים, בשכר פעולתו ומעשיו לטובת הכלל
ויזכה לכל הברכות והישועות אשר בתורתינו הקדושה חקוק וכתוב
תבנה עיר קדשינו, בביאת גואלינו ובבנין בית מקדשינו ויזרח אור השמש

מעריך, מוקיר ושמח בשמחתו הגדולה מרחוק מקום ומקירוב הלב
בשם הנהלת המוסדות בית שמש

צבי עקיבה בריישטיין

יו"ר ומנהל מוסדות "יטב לב" בית שמש

חוקים להורותם
הלכות ודינים, מפסקי הראשונים והאחרונים, עם תוספת ביאורים ושעמים שונים
נ"נ ע"י הרב הגאון דומ"ץ דקהילתינו שליט"א

דיני שינוי מקום באמצע הסעודה

אוכל במקום אחד וברצונו להמשיך במקום אחר

הנוטל ידיו לסעודת פת וברצונו לחלק סעודתו לב' מקומות, דהיינו שברצונו להתחיל בסעודה במקום אחד ולהמשיך סעודתו במקום השני, ולברך שם ברכת המזון, צריך לקיים שלושה תנאים בכדי שיוכל לכתחילה לעשות כן על סמך ברכתו שבירך במקום הראשון, ואלו הן - א) דעתו, ב) כזית פת במקום הראשון, ג) פת במקום השני, ונבאר התנאים:

א) דעתו

בעינן שיהא בדעתו בשעת ברכת המוציא שברצונו לאכול גם במקום השני, ואם בשעת הברכה לא היה בדעתו שברצונו להמשיך הסעודה במקום אחר אזי לא יעקור ממקומו עד שיברך ברכת המזון.

ב"ח (סי' קע"ח) ומ"א (סק"ח) עפ"י הכל בו (סי' נ מובא בב"י סי' תפ"ד בשם האבודרהם) והר"ן (ע"פ כ"ב.) ושו"ת הרמ"א (סי' א) דכתבו דלכתחילה אין לעקור ממקומו לפני שבירך, כיון דפת חשובה היא וטעונה שתהא הברכה שלאחריה במקום אכילתה, ובזה שאוכל במקום אחר ויברך שם הרי זה נחשב כמי שלא בירך במקום האכילה, ואף שממשיך באכילתו במקום השני ויברך שם, אולם לא יועיל זה לאכילה הראשונה שהיתה טעונה ברכה במקומה לכתחילה קודם שיעקור משם, ועפי"ז כתב המ"א דאף דנקטי' דליכא שינוי מקום בפת, וכן לא שייך הטעם המובא ברמ"א משום שמא ישכח לברך דהרי בכוונתו לאכול פת במקום אחר, עכ"פ אין לצאת ממקומו לפני שבירך משום דהוי עקירה לפני ברכהמ"ז, ובהגה' רעק"א ומובא בביאוה"ל הקשה דדברי הר"ן קאי רק לפי רב ששת דדעתו דשייך שינוי מקום בפת, ולכן נחשב סילוק סעודה והוי עקירה, משא"כ להרמ"א דפסק כרב חסדא דליכא שינו מקום בפת, ממילא לא הוי עקירה, אולם בשועה"ר (סעי' ד) ובמשנ"ב (סק"ל"ג) נקטו כהמ"א דאף לרב חסדא שייך דין עקירה, ולכן אין לצאת ממקומו, ורק אם בשעת ברכת המוציא היה בדעתו לגמור סעודתו בבית אחר מותר לעקור לכתחלה, וכדביאר בשועה"ר (שם סעי' ד) הטעם דמועיל דעתו כיון דמתחילה לא קבע במקום זה כל סעודתו, וכמו בהולכי דרכים שאוכלים דרך הילוכם ומברכים במקום סיום אכילתם דלכך נתכוונו תחילה, ובמשנ"ב (שם) מבואר הטעם כיון דשני המקומות חשיבי כמקומו.

אלא דיש לדון היכא דמטרת הליכתו למקום אחר אינו בשביל לאכול שם, אלא הוא יוצא למטרה מסוימת, ורק בכדי למנוע איסור עקירה ממקומו, לכן הוא מחליט לאכול במקום השני, האם גם בזה לא חיישי' לשמא ישכח, וצדדי הספק הוא דבמ"א כתב ואם מזמינים אותו לאכול במקום אחר לא חיישי', ומשמע קצת דדוקא שמזמינים אותו, דאז כל מטרת יציאתו הוא בכדי לאכול, אזי לא חיישי' שישכח דהרי משום זה יצא, אבל אם מטרת יציאתו לצורך דברים אחרים, לכאו' הרי עדיין יש לחשוש שמא ישכח, דהרי יציאתו לא היתה למטרת אכילה.

ב) כזית פת במקום הראשון

צריך שיאכל כזית פת במקום הראשון שהתחיל שם הסעודה בכדי שיוכל להמשיך בסעודה במקום השני בלא ברכה ראשונה, אבל אם בתחילת סעודתו במקום הראשון אכל רק פחות מכזית פת, וברצונו לעקור ממקומו למקום אחר ולהמשיך שם בסעודה, אזי יצטרך במקום השני לברך שוב ברכת המוציא

מ"א (סי' ר"י) ומובא במשנ"ב (סקכ"ח), כיון דבפת פחות מכזית דינו כשאר דברים שברכתם בורא נפשות דלא מהני בהם דעתו לשנות מקומו כמו שנבאר, ואף דעתו לא מהני בהם אלא מחדר לחדר ולא מבית לבית).

ג) כזית פת במקום השני

וצריך לאכול פת גם במקום השני, ולכתחילה ראוי שיאכל שם כזית פת, אולם אכילת שאר מיני מאכלים ואפילו מזונות לא מהני.

בעינן שיאכל פת במקום השני בכדי שהליכתו ממקומו הראשון לא תהא נחשבת כעקירה להפוסקים הנ"ל, ובזה שאוכל במקום השני, הרי שם תהיה גמר סעודתו ונחשב שבירך במקום הסעודה.

ולגבי שיעור הפת, בסי' קפ"ד (סעי' ב) לגבי מי שעקר ממקומו בסעודת פת לפני ברכהמ"ז וברצונו לברך במקום השני דכתב בשו"ע דצריך לאכול שם פת, נחלקו האחרונים כמה פת צריך שיאכל במקום השני, דבמשנ"ב (סק"ט) הביא בשם רוב אחרונים, וכ"כ בשועה"ר (שם) דאפילו בפחות מכזית מהני, דאף בזה מצטרף אכילתו לאכילה שאכלו במקום הראשון, וכפי שביאר הטעם לפי שמכל מקום עיקר חיוב ברכה האחרונה חל עליו במקום שגומר שהרי קודם שגומר אין עליו חיוב לברך אלא יכול לאכול עוד כמה פעמים ולפטור כולן בברכה שיברך לבסוף כולן ע"כ, ובבאה"ט (סק"ד) בשם הלק"ט (סי' קמ"ו) דבעינן דוקא כזית פת, כיון דבפחות מכזית אין זה אכליה כלל, וכ"כ בקיצור שו"ע (סי' מ"ב סעי' כ"א) ועוד, ובס' ברכת הבית (שער כ' סעי' ג) כתב דלכתחילה בעי' כזית, ורק כשאין לו יכול לברך אף בפחות, ונמצא דהרבה אחרונים סוברים דבעינן דוקא כזית, ואף דשם הרבה מקילים אף בפחות מכזית, עדיין צריך להחמיר לכתחילה בכזית כיון דהפמ"ג (סי' קע"ח במשב"ז ג) כתב דבעי' כזית, וכתב דאף שהמ"א בסי' קפ"ד הביא דברי הל"ח דסגי בפחות זהו דוקא בדיעבד כשכבר הלך למקום אחר, אבל לכתחילה אף המ"א יודה דבעי' כזית, וא"כ יש להחמיר לכתחילה כשברצונו לצאת ממקומו שיצא בתנאי שיאכל כזית, ורק בדיעבד כשכבר יצא אז די בפחות, ואפשר דאף לכתחילה כשהוא מוכרח לצאת ואין לו כזית דיכול להקל בפחות.

אולם אכילת שאר מיני מאכלים ואפילו מזונות לא מהני לזה כדמבואר במשנ"ב שם בשם הפמ"ג).

לעילוי נשמת

הרה"ח ר' **אברהם צבי געלבשטיין** ז"ל

בן הרה"ח ר' יושע אייזיק ז"ל

נלב"ע כ"ג מנחם אב

ת.נ.צ.ב.ה.

הוצאת ע"י נכדו ידידינו הרבני החשוב הנכבד רודצו"ח

מוה"ר יושע געלבשטיין הי"ו

אב"י בוויליאמסבורג יע"א

לעילוי נשמת

האה"ח מרת **שיינדל סערל ליבערמאן** ע"ה

בת הרה"ח ר' ישעי' איסר ז"ל

נלב"ע כ"ט מנחם אב

ת.נ.צ.ב.ה.

הוצאת ע"י נכדו ידידינו הרבני החשוב הנכבד רודצו"ח

מוה"ר אהרן יוסף וויס הי"ו

אב"י בבארא פארק יע"א

משיב כהלכה

תלמיד השיעורי הלכה שנאמרו בבית מדרשנו

ע"י הרב הגאון רבי יהושע צבי יוחשעף שליט"א

מו"ץ קהילתינו הק'

דיני זהירות בדרכים הנוגע למנהיג רכב (אוטו) ולהולכי דרכים

א] מצוה וחובה על כל איש ישראל להזהר ולשמור את עצמו מסכנות שנאמר "ונשמרתם מאוד לנפשותיכם" וכן כתיב "רק השמר לך ושמור נפשך מאוד" והן שתי מצוות לא תעשה וכל המסכן את עצמו עובר על שתי מצוות אלו והנזהר בקום ועשה ושומר עצמו מן הסכנה מקיים שתי לאווין אלו [א].

ב] מצות שמירת הנפש נאמרה בלשון שמירה וכן נאמר בה לשון "מאוד" ללמד שגדר המצוה הוא לשמור את עצמו ולא להכניס עצמו אפילו לנדנוד וחשש סכנה ויש להתרחק מכל מצב שגורם חלילה לאבד את חייו [א].

ג] הנוסע במהירות גדולה ומופרזת הרי הוא מסכן את עצמו ועובר בזה על מצוות דאורייתא האמורים ועתיד ליתן את הדין על כך [א] ולכן אין היתר לנסוע רק כפי המהירות שנקבע שמותר לנסוע ולא יותר מזה [א].

ד] הנוהג ברכב במהירות גדולה שלא יוכל לעצור את הרכב ברגע שיצטרך מבלי לגרום אסון יש לו דין מזיק ממש.[א] ובזה שהוא נוסע באופן היוצא מכלל שיעור הניתן הרי הוא מסכן את עצמו וכל הנוסעים עמו ואת ההולכי דרכים ויש לו דין רודף [א].

ה] ולכן הנוסע ברכב שלא בזהירות ומסכן את הבריות יש להזהיר אותו ולהתרות בו בבית דין ואם הוא ממשיך לנסוע כרצונו מותר ומצוה ומוסרו לשלטונות כדי להציל את נפשו ונפשות הנוסעים עמו והולכי הדרכים [א].

ו] אם אין פנאי להתרות בו והוא מסכן במעשיו את הרבים ויכולין לעצור בעדו בשעת מעשה יכול למוסרו מיד לשלטונות וא"צ התראה [א] וכן אם יודע בוודאי שלא יבוא לב"ד מותר למוסרו בלי התראה [א].

ז] אף דמותר לרוץ בערב שבת אחר חצות לצורך הכנות לשבת ואם הזיק פטור [א] היינו דווקא הליכה ברגל אבל אסור לנסוע ברכב במהירות ואם נסע כן והזיק חייב בתשלומין [א].

ח] גם כשנוסע לדבר מצוה וממהר לצורך תפילה בציבור או איחור קריאת המגילה וכדומה אין היתר לנסוע במהירות מופרזת[א] ולכן עדיף שיתפלל בביתו וביחידות ולא יסכן את עצמו ואחרים וכן אם הגיע קרוב לשבת ע"י איחור הפליגע"ר [מטוס] וכדי להגיע לביתו לשבת יצטרך לנהוג באופן מהיר ביותר בכה"ג עדיף שיתארח במקום קרוב לשדה תעופה מאשר יכנוס עצמו ואחרים לסכנה [א].

ביאורים והוספות

(א) רמב"ם הל' רוצח פי"א והובא בשו"ע חו"מ סי' תכ"ו בסעיף ו' עד סעיף י' "כל המניח גגו בלא מעקה ביטל מצות עשה ועבר על לא תעשה שנאמר ולא תשים דמים בביתך - אחד הגג ואחד כל דבר שיש בו סכנה וראוי שיכשול בה אדם וימות וכו' וכן כל מכשול שיש בו סכנת נפשות מצות עשה להסירו ולהשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה שנאמר השמר לך ושמור נפשך ואם לא הסיר והניח המכשולות המביאים לידי סכנה ביטל מצות עשה ועובר בלא תשים דמים" - ושם בסעיף י' "כל העובר על דברים אלו וכיוצא בהם ואמר הרינו מסכן בעצמי ומה לאחרים עלי בכך" או איני מקפיד בכך מכין אותו מכת מרדות והנזהר מהם עליו תבוא ברכת טוב עכ"ל השו"ע שם והגם דהפסוק ונשמרתם מאוד לנפשותיכם מדבר רק כלפי שמירת הנפש ולא בענין שמירת הגוף מ"מ מצינו במס' ברכות (ל"ב ע"א) שההגמון אמר כן בנוגע סכנת הגוף ועיי"ש במהרש"א ובמנחת חינוך (מצוה תקמ"ז) ובשו"ת אבני צדק (יו"ד סי' מ"ט) כתב דכל דבר האסור משום סכנה הוא איסור תורה דונשמרתם מאד לנפשותיכם.

(ב) בפמ"ג סימן ד' א"א סק"ב) כתב דאף ספק סכנה אסור מן התורה מקרא דושמרתם ובספר שערי תורה (כלל י"א פרט י"א) כתב דלא מהני רובא במידי דסכנה מדהזהירה התורה ושמרתם לנפשותיכם וכיוץ דכתיב שמירה לא מהני רובא עיי"ש וכ"כ בשו"ת שבט הלוי (ח"ו סימן קי"א) "דין שמירת הנפש כיון שהתורה כתבה מצוה זו בלשון שמירה בענין שמירה ודאית דכך צורת המצוה שלא יהיה אפילו צד קל של סכנת נפש וזה מדוייק בלשון הרמב"ם (הלכות רוצח פי"א ה"ד) שהאריך וכתב "מצות עשה להשמר ממנו ולהזהר בדבר יפה" דזהירות בדבר יפה זה צורת המצוה מלשון "ונשמרתם מאד" ומלשון רק השמר לך עיי"ש ובחתם סופר (עבודה זרה לי' ע"א) כתב בביאור דין חמירא סכנתא מאיסורא, לא להקל מספק או ספק ספיקא דבאיסורא הקב"ה ויתר שאפילו אירע שנזדמן לו דבר איסור מכל מקום רחמנא שריא בספק ספיקא משא"כ בסכנתא א"א להשיב נפש. וכ"כ בתשו' אגרות משה (יו"ד ח"ג סי' קל"ג) דלסכנה יש לחוש אף לדבר שלא מצוי כלל.

(ג) בשו"ת מנחת יצחק (ח"ח סי' קמ"ח) מהא דהובא בחו"מ סימן שע"ח סעיף ח' ט' ומקורו מהטור שהביא תשובות הרא"ש וז"ל "מה שטוען שהוא פטור כיון שהוא ברשות הרבים והיה לניזק לשמור עצמו לאו טענה היא שאין לו לרוץ ברה"ר ואפילו ברגליו שיכול לעמוד כשירצה כ"ש הרוכב סוס שאין לו לרוץ במקום שבני אדם רוכבין שמא לא יוכל לעמוד כשירצה ונמצא שפושע בו ומזיק בגופו הוא כיון שרוכב על גוף הבהמה ומזיק בגוף הבהמה וחייב לשלם כל מה שישומו בית דין עיי"ד וא"כ ק"ו בן בנו של ק"ו בנסיעה ברכב במהירות מופרזת דיש לו דין מזיק ממש.

(ד) ועיין בשו"ת שבט הלוי (ח"ז סימן י"א) שכתב "טבע העם הזה עמא פזיזה וממהרים ונוסעים בלי להתחשב בסכנת גופם עצמם וסכנת אחרים כאשר עיני ראו למאות פעמים".

(ה) שו"ת מנחת יצחק שם ועיין במנוחת אמת (פ"ד הערה כ) בשם גדולי הוראה שאם נסע באופן שדינו כרודף ועי"ז נגרם היזק יש לדון דפטור מתשלומין משום קים ליה בדרבה מיניה/

(ו) שו"ת מנחת יצחק שם עפ"י המבואר בחו"מ סימן שפ"ח סעיף י"ב ברמ"א דמי שעוסק בזיופים וכיוצא בדברים העלולים לסכן את הציבור מתרין בו שלא יעשה ואם אינו שומע להתראות מותר למסרו.

(ז) פתחי חושן נזקין פ"ד הערה כ"ב.

(ח) ועיין בהסכמת הגרמ"מ שפרן שליט"א לספר נתיבות חיים שכתב שכדאי שיתרה בו אפילו בעילום שם ויאמר לו "שיפסיק לנהוג בצורה כזו ואם לא יפסיק מדרכו יש לו היתר מרב לפנות לשלטונות".

(ט) כמבואר בב"ק (ל"ב ע"א) דאין זה נקרא רץ ברשות הרבים שלא ברשות כי לצורך שבת התירו לו לרוץ ואף דלשון השו"ע הוא "בין השמשות" דמשמע רק סמוך לשבת ממש אך עיין בהגהות אשר"י (ב"ק שם סימן י"א) דמחצות היום ולמעלה משעה שמתחילים לתקן צרכי שבת לאפות ולבשל נחשב רץ ברשות.

(י) בשם הגרנ"ק דבזה אין שום היתר כיון שהוא פיקוח נפש ולכן אם נוסע יותר ממה שמותר לו והזיק פשיטא שחייב לשלם.

(יא) כמבואר בפסחים (ח' ע"א) דאף דשלוחי מצוה אינם ניזוקים מ"מ היכא דשכיח היזיקא לא אמרינן כן.

(יב) תשובת הגר"מ גרוס שליט"א בנתיבות חיים.

שו"ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

י. כְּשֶׁמְּסַמְּנִין הַנְּקָבִים בְּמַרְצֵעַ בְּעֵין אוֹתִיּוֹת, אַף עַל פִּי שֶׁנָּקַל לְעַבּוֹ"ס לְזַיֵּף, אֵין חוֹשְׁשִׁין מִשּׁוּם דְּמִרְתַּת כּוּתִי פֶּן יַכִּיר יִשְׂרָאֵל בִּטְבִיעוּת עַיִן.

תמצית הסת"ם

לסמן את הקלף שהנכרי מעבד שלא יבוא להזליפו

א. קלף שעיבדו במפעל של נכרים, צריך לסמן אותם בנקבים במרצע כעין צורת האותיות, כדאי שלא יבוא הנכרי להחליפו בקלף אחר שלא עיבדו לשמה. ואעפ"י שיכול הנכרי לזייף הסימנים הללו בניקל[1], אין לחוש לכך, מכיון שהנכרי מתיירא שמא יכיר הישראל בזיוף בטביעת עין[2] [3](שו"ע, ביה"ל ד"ה כעין אותיות).

ב. ויסמן אותם דוקא כעין אותיות[4], אבל סתם נקבים לא מהני (ביה"ל ד"ה כעין אותיות בשם הפמ"ג).

ג. יש אומרים שלכתחילה אין לסמוך על הסימן שנעשה במרצע, משום חשש זיוף. אלא יכתוב סימן בראש הקלף מבפנים, במקום שאין דרך לעבד שם את אותו מקום. וישאר הסימן עד אחר העיבוד. ובדיעבד יש להקל כשו"ע דמהני סימן (משנ"ב ס"ק לא).

ד. צריך זהירות מרובה כשמעבדים את הקלף על ידי נכרי אומן. לפי שהאומנים הנכרים רגילים שכאשר יש נקבים בקלף, מניחים עליהם טלאי של עורות, וכך סותמים את הנקבים, ואותם טלאים קרוב לודאי שלא נתעבדו לשמה. לפי שהן מחתיכות עורות שמקצע הנכרי ונוטל מכל אשר בא לידו להטיל בו טלאי. ובקושי ניכרים טלאים אלו אחר עיבוד. כי אינם ניכרים אלא כאשר מסתכל על הקלף נגד השמש (בה"ל ד"ה להחליף).

---

1. כי יכול להניח העור של הישראל על גבי עור אחר, ולעשות במרצע כעין אותן הצורות (ביה"ל ד"ה לזייף).
2. שנתן בסימנין, או שיכיר הישראל שהנקבים שעשה הנכרי ניכר בהם שנעשו מאוחר יותר מהנקבים שעשה הישראל (משנ"ב ס"ק לא).
3. אבל באופן שהנכרי לא מירתת אסור, ולא שייך להתיר משום ספיקא דרבנן לקולא, לשיטת הפמ"ג שעיקר חיוב עיבוד לשמה דרבנן. דכל שנהנה בו הנכרי, רגיל וקרוב לודאי שיחליף את העורות, ואין כאן ספק. והנ"מ דחיישנן שמא יחליפו הנכרי היינו דווקא במקום שנהנה בו הנכרי על ידי החליפין, אבל במקום שלא נהנה הנכרי קי"ל דלא חיישינן לאחלופי. (ביה"ל ד"ה משום דמירתת בשם הפמ"ג).
4. הקשה המג"א (ס"ק יג) דנפסק בשו"ע (יו"ד סימן קיח ס"ג) שבמקום שמצוי מומרים שיודעים לכתוב, אין הכתב סימן, אלא למי שמכיר את הכתב. ולא אמרינן דמירתת עכו"ם פן יכיר הכתב. ותירץ א. דהתם מיירי ששולח דבר לחבירו למקום רחוק, ויודע הנכרי שהישראל המקבלו לא מכיר הכתב המזוייף. משא"כ כאן שמיירי שבעל המפעל יוצא ממקום עבודתו והשאיר שם נכרי אומן, ובזה שפיר הוה אותיות סימן. ב. דהתם מיירי ששולח מאכלים, בזה החמירו טפי דלהוט הגוי אבתריה. משא"כ כאן דאיירי מקלף לא חיישינן כולי האי, לכן שפיר הוה סימן.

שו״ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

יא. עוֹר שֶׁעִבְּדוֹ שֶׁלֹּא לִשְׁמוֹ, אִם יֵשׁ תִּקּוּן לַחֲזֹר לְעַבְּדוֹ לִשְׁמוֹ, יִתְבָּאֵר בְּטוּר יוֹרֶה דֵּעָה סִי׳ רע״א.

ה. עורות שעיבדם שלא לשמה, יכול למתוח את העור, ולהכניסו שנית לסיד לשמה. וכשר. ואם אינו יכול לעשות כן, ואין להם ספר תורה אחרים וקלפים אחרים, יכתבו בו, אע״פ שאינו מעובד לשמה ויקראו בו בציבור.

שו״ע סימן לב – סדר כתיבת התפילין

יב. יִהְיֶה הַקְּלָף מֵעוֹר בְּהֵמָה חַיָּה וְעוֹף הַטְּהוֹרִים, אֲפִלּוּ מְנֻבֶּלָה וּטְרֵפָה שֶׁלָּהֶם, אֲבָל לֹא מֵעוֹר בְּהֵמָה וְחַיָּה וְעוֹף הַטְּמֵאִים, דִּכְתִיב לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת ה׳ בְּפִיךָ, מִמִּין הַמֻּתָּר לְפִיךָ, וְלֹא מֵעוֹר דָּג אֲפִלּוּ הוּא טָהוֹר, מְשׁוּם דְּנָפִישׁ זֵהֲמֵיהּ:.

אֵיזֶהּ עוֹרות כְּשֵׁרִים לִכְתּוֹב תְּפִלִּין

ו. יהיה הקלף מעור בהמה חיה ועוף טהורים, ולמדו מהפסוק 'למען תהיה תורת ה' בפיך', מן המותר בפיך (שו״ע). ועור העוף משובח מכולם, ואחריו עור חיה, ואחריו עור בהמה. ועור השליל יותר טוב מכולם[5], כיון שעדיין לא יצא לאויר העולם (ביה״ל ד״ה יהי הקלף).

ז. בעור טהורה יכול לכתוב אפילו בנבילה וטריפה שלהם[6] (שו״ע). ולא דוקא כשמתו מעצמן. אלא אפילו נתנבלו ע״י אחרים, כגון נחורות ועקורות נמי כשרות (ביה״ל ד״ה ואפילו מנבילה, בשם התוס׳). והיינו משום דעיקר שצריך להיות 'ממין' טהור.

---

5. טעם הסדר הנ״ל איתא באליה רבה. עוף משובח מבהמה, שטעון כיסוי דם. ועדיף מחיה. לפי שרוחות קדושות מנשבות בעוף טהור, ויגיד עליו קלות העופפות. חיה עדיף מבהמה מטעם הנ״ל דדם חיה טעון כיסוי משא״כ דם בהמה. ושליל משובח מכולן משום שלא נהנה מהעולם הזה, דכל בריה שיוצאה לאויר העולם מקבלת דין, שהעולם הזה נברא בהן. אבל השליל פטור מן הדין שעדיין לא יצא לאויר העולם.

6. מה עדיף לכתוב תפילין על עור של בהמה או חיה שנשחט, או על עור של נבילה. בלשכת הסופר (סימן ב סק״ד) הביא בשם הרמ״ע מפאנו דשל שחיטה עדיף מנבילה, שהשחיטה מטהר. אבל נבילה בין בידי אדם בין שמתה מאליה משמע שהוא דין קשה.

ומציין להחתם סופר זצ״ל שהגיה דלא משמע כן מהגמרא מס׳ שבת (דף קח), 'שאל ביתוסי אחד את רבי יהושע הגרסי מנין שאין כותבין תפילין על גבי עור בהמה טמאה, דכתיב 'למען תהיה תורת ה' בפיך', מדבר המותר בפיך. אלא מעתה ע״ג עור נבלות טריפות אל יכתבו. א״ל אמשול לך משל למה הדבר דומה, לשני בני אדם שנתייבו הריגה למלכות, אחד הרגו מלך ואחד הרגו אספקליטור [שר הטבחים], איזה מהן משובח. הוי אומר זה שהרגו מלך. אלא מעתה יאכלו. א״ל התורה אמרה לא תאכלו כל נבילה ואת אמרת יאכלו. א״ל קאלוס [משובח]. הרי דנבילה שמתה מאליה משובח יותר משחוטה. אמנם כתב הלשכה״ס בשם האו״ז שכתב וז״ל כתב מורי הרב רבינו שמחה שדחאו בקש. דא״כ שהרגה אספקליטור לפי תשובתו למה כותבין עליו. אלא עיקר הטעם כדמפרש בירושלמי פ״ק דמגילה, דנבלות וטריפות אע״ג דאינו מותר בפיך מינו מותר בפיך . עכ״ל. ולפי״ז כתב בלשכה״ס דברי הרמ״ע נכונים.

ח. אין לכתוב על עור בהמה חיה ועוף הטמאים, משום דכתיב למען תהיה תורת ה' בפיך, ודרשינן ממין המותר לפיך (שו"ע).

ט. עור בהמה טהורה שנולד מן הטמאה, בשו"ת יד אליהו להחמיר (ד"ה הטהורים).

י. עור בהמה טמאה שנולדה מן הטהורה, מתיר שם לכתב עליה סת"ם. (ביה"ל שם. ומציין לעיין בשו"ת סת"ם סימן לו).

יא. לאו דוקא ספרים לא יכתוב על עור של מין טמא, אלא אפילו שאר ספרים שאינם תנ"ך כל שיש בהם שמות שאינם נמחקים אסור. ואם לא כתובים שמות שאינם נמחקים, רק ברמז לסימן השם, כגון אות ד' או ה'. יש לומר דשרי לכתוב אותם על עור במה טמאה. וה"ה בספרי הש"ס והפוסקים שרי בכה"ג שם. (ביה"ל ד"ה תורת ה').

יב. עור של איסור הנאה עיין בפמ"ג שנסתפק בזה (ביה"ל ד"ה הטהורים).

יג. לא יכתבו סת"ם על עור דג ואפילו שהוא טהור, משום דנפישי זוהמייה (שו"ע).

מכותלי הלשכה:

שאלה:

האם מותר לשלוח מזוזות, ע"י הדואר או חברת משלוחים. משום חשש בזיון, שהרי זורקים החבילות?

תשובה:

באופן שאין לו שליח שיכול לקחת עמו. והמקבל צריך את המזוזות, מסתבר שמותר לשלחו עם הדואר וכדומה.[א] וראוי שיכתוב על זה אזהרה לדואר שלא להשליכה. כמו שכותבים כששולחים דבר שיכול להשבר. ואז קרוב לומר שלא יזרקו את החבילה.[ב] ומותר לשלוח אפילו עם נכרי, ואין בזה משום המבואר בשו"ע שאסור למסור מזוזה לנכרי.[ג]

מקור הדין:

1. **כתב בשו"ת אמרי יושר** (ח"ב סימן קעא אות ב') **שמותר לשלוח ספר תורה בדואר. ואף שיש חשש שיזרקו את הארגז, אין איסור זריקת ספר תורה, אלא כאשר הוא בלא ארגז. אבל ס"ת בארגז אין איסור זריקה. ה"נ בנידון דידן כיון שהם ארוזים היטב אין בזה משום בזיון. [ועיי"ש שהוצרך בס"ת כלי בתוך כלי, משום חשש שישבו על הארגז שהס"ת מונח שם. אבל בנידו"ד לא שייך חשש הנ"ל. לכן לכאורה לא בעינן כלי בתוך כלי].**

כעין סברה זה כתב בחשוקי חמד משום דמאחר דכן הדרך לשלוח אפילו דברים חשובים, אף שהמובילים את הדואר זורקים את החבילות. א"כ אינו דרך בזיון.

2. **כ"כ בתשובות והנהגות** (ח"ב סימן תקכג) **וז"ל "ונראה עצה לזה שירשמו על האריזה מבחוץ שיש כאן דברים שבירים בזריקה. ובאופן זה אין לחשוש וכו'".**

3. **אמרי יושר** (שם) **בתו"ד וז"ל "ולא דמי להא דמבואר** (ביו"ד סו"ס רצא) **דאסור למסור מזוזה לנכרי, דשם המזוזה בידו לעשות בה מה שירצה. ויש לחוש לבזיון. אבל הכא ששולח ע"י דואר בחתימות וכלי בתוך כלי לענ"ד אין חשש וכו'".**

פרקי זכרונות בצל הקודש של מרן רביה"ק בעל דברי יואל זי"ע

מרשימות תלמידו הרה"ח ר' יהושע ווייס ז"ל נלב"ע ביומא דהילולא של רבו הק' כ"ו אב תשע"ו לפ"ק

בעמדינו ערב יומא דהילולא קדישא של אבינו רועינו רבן של ישראל רבינו הקדוש זכותו יגן עלינו, אמרנו לנכון להעלות עלי גליון מרשימותיו של תלמידו המובהק הרה"ח ר' **יהושע ווייס** ז"ל, אשר זכה עוד ללמוד בישיבתו הק' בעיר קראלי, ולאחמ"כ בעיר סאטמאר. ובמשך כל שנות חייו לו רגיל על לשונו לספר לדור אחרון זכרונותיו משחר טל ילדותו בהילו נרו עלי ראשו בצל הקודש של מרן רבינו הקדוש בעל ההילולא זי"ע, ובימים אלו עומדים בשלבי עריכת ספר הזכרונות **"נר יהושע"** להכינו ולהעלותו על מכבש הדפוס בקרוב.

הרה"ח ר' יהושע ז"ל זכה כל ימי חלדו להיות אדוק ומקושר לאילנא דחיי, גם בערוב ימיו אשר זכה לזקנה מופלגת בהיותו כבן מאה שנים, היה משנן לבניו ולנכדיו בני שלשים ובני רבעים והיה דולה ומשקה מתורת רבו הקדוש לאחרים, למען אשר יצוה את בניו ואת ביתו אחריו למען ידעו דור אחרון ללכת בדרך הסלולה לנו מאבותיו ורבותיו הק'. ומאת ה' היתה זאת אשר יום פטירתו לחיי עוה"ב היה ביומא דהילולא קדישא ביום כ"ו אב שנת תשע"ו לפ"ק. הנאהבים והנעימים בחייהם ובמותם לא נפרדו.

בצל התומ"ר

הקשר בין אבותי לרביה"ק זי"ע, התחיל בזקני הרה"ח ר' משה חיים ווייס ע"ה, שהתגורר תחילה באחת הכפרים בגלילות העיר סאטמאר, כי העיר סאטמאר היתה מאז עיר גדולה לאלקים, ואנשים רבים מכל המדינות באו לסחור שם, על כן קבעו מגורם בגבולות העיר מפני שמצאו פרנסתם בעיר זו, אבל לא היו יכולים לגור בתוך העיר עצמה, כי באותו תקופה נגזר על בני ישראל שלא ידורו בעיירות גדולות, וכאשר הקיסר פראנץ יאזשעף ביטל גזירה זו בשנת 1848 למספרם, נפתחו שערי העיר סאטמאר גם ליהודים, ואז היה מראשוני המתיישבים בעיר.

וכאשר רביה"ק זי"ע קבע את משכנו לראשונה בעיר סאטמאר בסוף שנת תרס"ה לפ"ק, תקופה קצרה אחרי נשואיו, דבק בו בכל עוז והסתופף בצל קדשו, וגם אח"כ בתקופת מלחמת העולם הראשונה כאשר רבינו עקר מאורשיווע לעיר סאטמאר עד יעבור זעם, היה מבאי ביתו.

וגם קבע מקום לתפילתו בביהמ"ד שנתייסד על ידי ידידי ואנשי שלומו של רבינו בתקופת מגוריו בעיר סאטמאר אחרי חתונתו, ואחרי שנתעטר בנזר הרבנות בעיר אורשיווא, היה נקרא בפי הבריות בשם 'אורשיווער בית המדרש'.

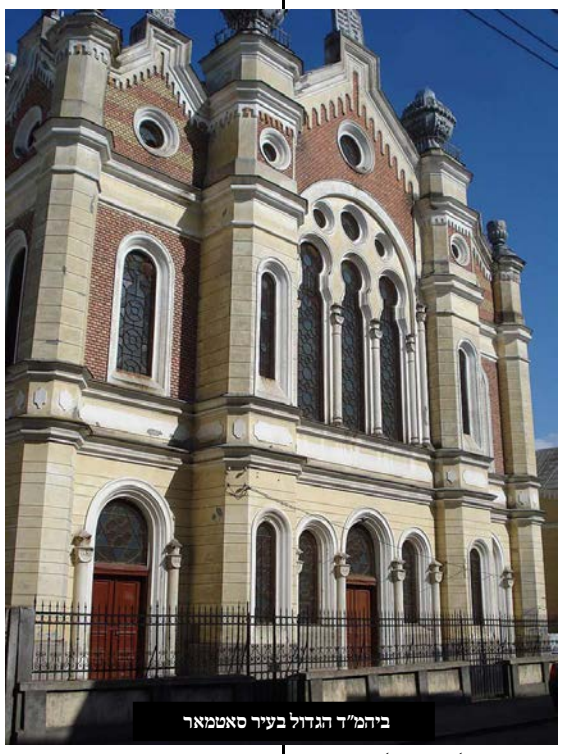
רביה"ק זי"ע התבטא פעם אחת לפני ש"ב מו"ה ישראל דוד ווייס ע"ה מקרית יואל, שזה כבר חמשה דורות שמשפחתו חוסים בצלו, ואז סיפר לו בזה"ל: כאשר עברתי לגור בעיר סאטמאר אחרי החתונה בשנת תרס"ה, פתחתי ביהמ"ד קטן, והיה קשה לאסוף בכל יום מנין אנשים לתפילה, ואבי זקינך ר' משה חיים שכבר היה איש זקן היה בא להתפלל אצלי בכל יום כדי להשלים המנין, וגם בנו (זקני) ר' בערל היה רגיל להתפלל אצלי, ובנו ר' אהרן הערש גם היה רגיל לבוא אלי, וכעת עתה בא אלי, ובניך לומדים בישיבה שלי, נמצא חמשה דורות הבאים אלי.

הרחבת החנות

אבי הרה"ח ר' יצחק ז"ל הי"ד היה מראשי ונכבדי הקהילה בעיר סאטמאר, והיה בין החותמים על כתב ההכתרה והרבנות של רביה"ק. קבע מקום לתפילתו בביהמ"ד 'חברה משניות', שם התפללו תלמידי האב"ד בעל הזכרון יהודה זצ"ל, ויושב במקום מכובד ביותר, במקום השני בצד המזרח. ומאז שרבינו הופיע בהדרתו לחון את פני העיר אחרי שהתעטר בכתר הרבנות, התפלל אבי בבית מדרשו בשבתות מיוחדים ובימים טובים, כגון: ראש השנה, יום הכיפורים, שמחת תורה וכדומה.

אבי התפרנס ממכירת מיני סחורות ובגדים (טעקסטיל), החנות בעיר סאטמאר היתה ברח' וואדמב, בבנין שהיתה שייכת לחברה למכירת מגפים [שטיוו"ל] ואבי שכר מהם חנות קטנה, ובסמיכות לחנותו בפינת הרחוב היתה חנות גדולה שנשכר ע"י גוי למכירת בשר טריפה.

אחרי שזכינו להצלחה גדולה, רצינו להרחיב את גבולי החנות ולשכור את החנות הגדולה הסמוכה, ואבי ביקש מהגוי שימסור לו חנותו והוא ישלם לו ממיטב כספו כפי אשר יושת עליו, אבל הגוי לא הסכים. אז הלך אבי להמשכיר, וביקש ממנו לדבר על לבו של הגוי שיסכים לפנות חנותו, והוא מוכן לשלם לו כטוב בעיניו, אבל הגוי התרגז עד למאוד וחמתו בערה בו, ונכנס לחנותו של אבי והזהירו שלא יהין לדבר שוב עם המשכיר, ואם יוסיף עוד לדבר בנושא הזה, ידע שחייו נתונים בסכנה, ואבי נתעצב מאוד על לבו, ולא ידע לשות עצות בנפשו.

ביהמ"ד הגדול בעיר סאטמאר

באותו תקופה קבע רבינו הק' מקום מושבו בעיר קראלי, ואבי השתוקק לנסוע אליו להתייעץ אתו, אבל לא היה ביכלתו לעזוב את החנות, על כן שלח את אמי (החורגת) לשאול בעצתו, אמי נסעה לקראלי ונכנסה לרבינו עם קוויטל שבו היה מפורט הענין המדובר, ואמר לה רבינו שצריכים לנסות להציע לו סכום גדול יותר ממה שהציעו לו בתחילה, ואמרה לו אמי שכבר הציעו לו סכום גדול ואינו מסכים, אבל רבינו עמד על דעתו, וחזר ואמר שצריכים לנסות לתת לו סכום גדול יותר ממה שהציעו לו בתחילה, אבל אמי שלא הורגלה לעמוד במחיצת צדיקים, לא ידעה שיש לסמוך על דבריהם ולשמוע בקולם ואין להרהר אחריהם, התחילה לחזור שוב על טענותיה, אבל המשב"ק הרה"ח ר' פייביש אשכנזי הי"ד הפסיק את דבריה, ואמר לה שדעתו של רבינו שצריכים לנסות להוסיף סכום יותר גדול, ואולי יתרצה בזה, אמי יצאה משם בלי מרגוע לנפשה.

ויהי לפלא, דבאותו הזמן שהיתה אמי אצל רבינו, נכנס הגוי לביתינו מדעת עצמו, והודיע שאם יגדילו את הסכום מוכן לצאת מהחנות, ונקב בסכום גדול יותר ממה שרצינו לתת לו בתחילה, ואבי מיהר לעשות אתו הסכם, וכאשר חזרה אמי לביתינו, הבחינה מרחוק שהגוי יוצא מביתינו, ונפשה נבהלה עד למאוד, אבל כשנכנסה לבית ושמעה מה שאירע, נרגעה, ואז ראתה איך שדברי רבינו נתקיימו במילואם.

שורך טבוח לעיניך

אמי מורתי ע"ה נפטרה כמה ימים אחרי הולדתי, ואבי נשא בזיווג שני אשה חשובה אשר גילדה אותנו בנאמנות ומסירות נפלאה, ואחי מו"ה ישראל דוד הי"ד נולד לאבי כבן הבכור מהנשואין השניים, והבר מצוה שלו חל ביום שבת קודש, ודודינו (מצד אמו) הגה"צ ר' יאקב יוסף גרויס זצ"ל אב"ד אויבן שכבר היה זקן ומופלג בשנים, הגיע מבודאפעסט להשתתף בראש השמחה, ושהה בבתינו במשך השבת.

גם אחי הגדול מו"ה מאיר הי"ד שכבר היה אחרי החתונה, הגיע לבית הורי להשתתף בהשמחה, וכיון שבבית אבי נהגו לאכול אווזים פטומים, לכן לא רצה אחי לאכול כל השבת בשר, רק אכל דגים, ואבי לא היה שבע רצון שמחמיר על עצמו יותר ממה שהורגל בימי נערותו בביתו.

סעודת הבר מצוה התקיימה בבתינו במוצאי שבת קודש, ורבינו הק' הגיע לפאר את השמחה לכבודו של הגה"צ הנ"ל, ולכבודו של אבי שהיה מנכבדי הקהילה ומתומכיו הנלהבים בכל הענינים, וכאשר יצא רבינו מביתינו הלך אבי ללוותו עד לחוץ, ואני הלכתי אחריהם, ושמעתי שאבי התאונן לפני רבינו, שבנו לא רצה לאכול מהבשר שבישלו בביתו.

השיב לו רבינו על אתר בצחות לשונו, 'עס פאלט מיר יעצט ביי' (עלה בדעתי כעת), לפרש מה שנאמר בפסוקי התוכחה (דברים כח לא) שורך טבוח לעיניך ולא תאכל ממנו, דכתבו בספה"ק (עי' בדגל מחנה אפרים פ' כי תבוא בשם התיקונים) שבכל התוכחות נרמזים ברכות, ולכאורה יש להבין איזה ברכה נרמז בפסוק זו. אלא שהכוונה הוא שיתברכו בני ישראל בבנים טובים, יראים וחשובים, שלא ירצו לאכול בשר בבית הוריהם, בשביל שמחמירים ומהדרים יותר מהם, ונמצא שזה ברכה ולא קללה, ובדברי חכמה אלו מצא מסילות להרגיע ולהשקיט את רוחו.

בישיבתו של רביה"ק בקראלי

בתחילת ימי בחרותי למדתי בטאשנאד, בסוף חורף שנת תרצ"ג חזרתי לעיר מגורי בסאטמאר, ואז חזר לסאטמאר גם הבי המופלג אהרן ארי' כץ (הגה"צ רבי אהרן ארי' כץ זצ"ל, חותן הגה"צ מפאלטישאן זצ"ל, כיהן כאב"ד קהל עדת ישורון בפלעטבוש, אח"כ יסד ק"ק בית אהרן שם), שהיה מתלמידי רבינו בקראלי, שהיה לו מוח עצום, ונשא חן בעיני אבי, ושאל אותו אבי למקום לימודו, והשיב שלומד בקראלי, מיד החליט אבי לשלוח גם אותי ללמוד אצל רבינו בקראלי, כדי שאוכל ללמוד אתו ביחד.

ואכן נסעתי אז ללמוד בישיבתו של רבינו בקראלי, אבל לא למדתי אתו, מפני שאהב להתעמק בספרי שו"ת והאחרונים, והתכתב הרבה עם רבנים, כגון עם חכמי פולין וכדו', והיה רגיל להראות לי המכתבים ששלח להם ומה שהשיבו לו.

אגב, זכור אזכור דכאשר רבינו היה אומר שיעורים בלימוד הסוגיות, היה רגיל להקשות קושיות, ורבינו ענה לו בצחות, לך וראה נא התירוץ באותו הספר שראית הקושיא... כי היה דרכו לעיין תמיד בספרי האחרונים.

באותו תקופה למד שם גם כ"ק אדמו"ר מתולדות אהרן זצוק"ל, והיה רגיל לעמוד בעת התפילה ליד החלון, והתפלל בדביקות גדולה.

◆

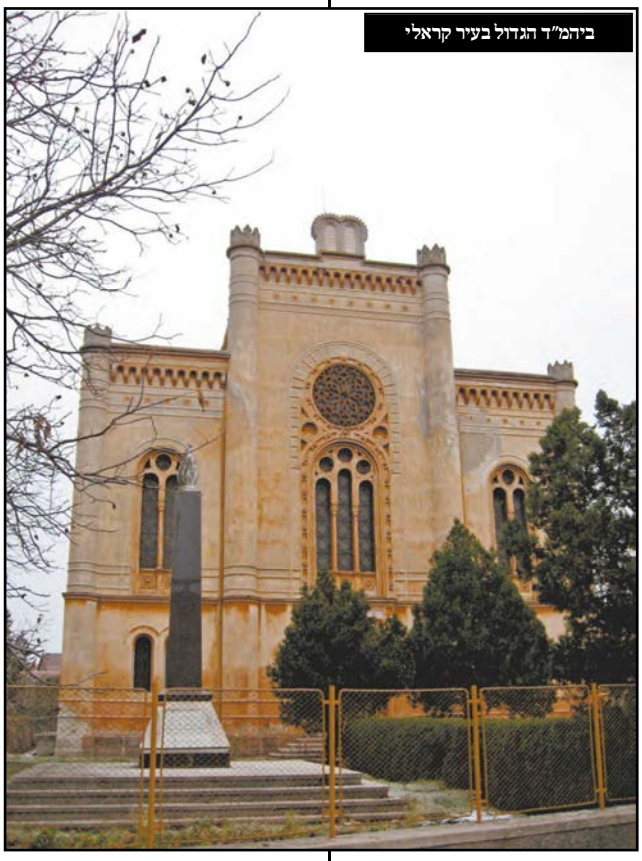
למדו אז במס' שבת בפרק כירה, ובשבוע הראשון למדו תוס' בתחילת הפרק שנחוץ מאוד ללמדו עם פי' המהרש"א, אשר מבאר כל מהלך התוס' על בוריה, וכאשר עמדתי למבחן אצל רבינו, שאל אותי עם מי אתה לומד? ועניתי 'איך בין א שיעור גייערי! 'שיעור גייער' היה נקרא מי שכבר לא הוצרך ל'חזר בחור', שהיה יכול בעצמו להבין השיעור, ולמדו בחברותא עם בחורים אחרים], ואז שאל אותי הפי' בדברי התוס'.

◆

רבינו היה רגיל לומר השיעורים בשעה מאוחרת בלילה, בגמרא עם פי' התוס' בסוגיא שנלמד בישיבה, דרכו היה להתנמנם באמצע השיעור, ולפעמים נמשך לערך חצי שעה. וחתנו של רבינו הגה"צ אב"ד סעמיהאלי זצ"ל שעמד לעזרתו בניהול הישיבה, מסר שיעורים בשולחן ערוך בחלק יורה דעה, השתתפתי בכל השיעורים, וגם נבחנתי על חלק מיורה דעה.

◆

הבחורים שבאו מעיירות רחוקים, ללמוד בישיבתו הרמה של רבינו ולצקת מים על פיו, שכרו קוואטיר [אכסניא] אצל בני העיר, מהקוואטיר שלי היה חלון שפנה לצד ביתו של הרב מסעמיהאלי שהיה דירה השלישית נגד דירתו של רבינו, וכאשר קם בבוקר משנתו הייתי ג"כ מתעורר, ותיכף צעקתי מהחלון תנו רבנן... כדי שיחשוב שקמתי מוקדם מאוד ואני כבר אוחז באמצע הלימוד.

ביהמ"ד הגדול בעיר קראלי

דירתו של רבינו פנה לצד הרחוב, ומאחוריו בנו בית מדרש גדול, מכיון שהאכסניא שלי היתה בקרבת מקום, ע"כ זכיתי הרבה פעמים להשלים המנין אצל רבינו.

הבחורים לא למדו בצוותא בביהמ"ד, רק כל אחד למד בקוואטיר שלו, וביהמ"ד היה מיוחד רק לאמירת השיעורים ע"י רבינו, ובשביל הבחינות.

כאשר נזדמן שאבי הגיע מסאטמאר לקראלי, היה נכנס אל רבינו, ורבינו היה מוסר לו פרישת שלום ממני, ומספר לו שאני לומד בהתמדה.

זה השולחן אשר לפני ה'

הייתי רגיל להשתתף בעריכת השולחנות הטהורים של רבינו במשך כל השבת, בליל שב"ק ויום השבת וסעודה

שלישית. עריכת השולחנות התקיימה בבית המדרש שבו נמסרו השיעורים, רבינו היה רגיל להתנמנם באמצע השולחן, אבל מעולם לא נטל את ידיו כשהתעורר מתרדמתו, והבחורים התווכחו אם נרדם באמת או לא.

לא היה זמן קבוע לכניסת רבינו לעריכת השולחן בליל שבת קודש, כל שבת נשתנו העיתים ונתחלפו הזמנים, בשבת הראשונה לשהותי בקראלי, אחרי שגמרתי לאכול בביתו של דודי, הלכתי מיד לתפוס מקום בבית המדרש, והוצרכתי לחכות לערך שעה וחצי עד שרבינו נכנס לביהמ"ד, ובטני נדחקה מהספסלים הגבוהים, והיה לי קשה עד למאוד להדחף זמן רב כל כך, בשבת הבא חשבתי לעצמי, מדוע אלך מוקדם להדחף זמן רב, מוטב שאלך לנוח קצת באכסניא, אלא שנרדמתי והתעוררתי בשעה מאוחרת, ורצתי במהירות לביהמ"ד, אבל כאשר הגעתי לשם כבר אחז רבינו באמצע עריכת שולחנו באכילת ה'פערפיל', ומאז הקפדתי לילך תיכף אחרי הסעודה לבית המדרש, לתפוס מקום טוב, אפילו שהוצרכתי לחכות לערך משעה עד שעתיים, וכך הצלחתי לשמוע תמיד דברי התורה.

בליל שבת ישב רבינו בשולחנו הטהור אחוז שרעפים, ולא הוציא מפיו דיבורים בעלמא, הקפיד מאוד שלא ישוחחו בעת עבודתו הקדושה באכילת הדגים. הייתי נוכח פעם אחת שעמד ממקומו ודפק על השולחן, ואמר שמבקש מהציבור שמי שרוצה לדבר יצא לחוץ, כדי שיהיה שקט בבית המדרש. וכך אירע כמה פעמים שהשתיק את הקהל, אבל דבר זה היה רק בשעת אכילת הדגים, וראו עין בעין גודל עבודתו הקדושה בעת אכילתן, והיה דרכו לסבב מצד לצד את הדגים, קירב אותן לצד אחד והחתיכה השניה לצד אחרת, ובשעת אכילת הדגים הרגישו מתיחות גדולה בכל רחבי ביהמ"ד.

אחרי עריכת השולחן יצא רבינו לחדר אחר, והיה נקרא 'אויבער טיש', רוב הציבור לא נכחו שם, רק התלמידים והאורחים, ורבינו השמיע אז דברי תורה קצרים, וסיפר סיפורי קודש בנעימות יתירה, בבחי' וירד מן ההר אל העם, אני הייתי רגיל להשתתף במעמד זו תמיד.

בצפרא דשבתא אחרי התפילה עשה רבינו קידוש בביתו, ומאוחר יותר נכנס לעריכת השולחן, בשולחן זו השתתפו בעיקר תלמידי הישיבה, וגם קצת בעלי בתים מחשובי פני העיר.

מתורתו של רבינו

בחורף תרצ"ד זכיתי להתקשר מאוד ברבינו הק', ומאז הקפדתי מדי שבת בשבתו להטות אזני להדברי התורה אשר השמיע רבינו בשולחנו הטהור, ואחרי השבת העליתי הדברי תורה עלי גליון, והיה לי ספר מכורך מכל הגליונות שרשמתי. רשמתי רק הדברי תורה שנאמרו בסעודת ליל שבת וביום השבת, שאז היו יכולים לשמוע יותר טוב, אבל הדברי תורה בסעודה שלישית לא רשמתי שהיה קשה לשמוע.

גם שלחתי קארטלעך לאבי, בהם רשמתי החידושים בקיצור, ולפני כל תורה ציינתי זמן אמירתה, כגון: מה שאמר רבינו בסעודה א', מה שאמר רבינו בסעודה ב'. אבי היה רגיל לחזור עליהם בסעודות השבת לפני הבחורים שאכלו על שולחנו, וכן להמלמד שאכל אצלו, ובמשך השבוע שלחו לי מכתב בחזרה שלמדו את הד"ת ונהנו מאוד מזה.

יש לציין דבר נפלא שנדפס בספה"ק דברי יואל (ריש פ' משפטים) מכתי"ק, וזלה"ק: אור ליום ד' פרשת לך (תרפ"ז) ראיתי בחלומי והנה הוא ליל שבת קודש פ' משפטים, ועלה בדעתי לפרש דברי המדרש... ומסיים: כל זה ראיתי בחלומי כאשר כתבתי פה מתחילה ועד סוף ואיקץ, והתבוננתי בדבר והנה הוא ענין פלא ודבר נחמד, לזה רשמתי לי למזכרת, עכ"ל.

כתי"ק זו נתגלה לפני הבחורים המבוגרים בקראלי, כאשר בדקו לפני חג הפסח את אוצר הספרים של רבינו, ובאחד הספרים מצאו דף שעליה כתב רבינו ד"ת הנ"ל, והעתקתי אז לעצמי ד"ת אלו ב'תורה בוך' שבו רשמתי לעצמי כל חידושי תורה ששמעתי מרבינו, ואח"כ היתה מעשה זו שיחת היום אצל הבחורים.

לצערי הרב כאשר עזבתי את ראמעניא לא התאפשר לי לקחת אתי גליונות אלו המלאים בחידושי תורה יקרים ונפלאים, אבל כמה חידושי תורה אלו שהעליתי על גבי הכתב בימים ההם, עדיין חקוקים בזכרון לבבי עד היום הזה, ורגיל אני לחזור עליהם בכל עת מצוא.

הנסיעה לבאניע

בתקופת לימודי בקראלי, חבלים נפלו לי בנעימים, לשהות עם רבינו כמה שבועות בעיר באניע, כאשר נסע לשם למנוחה, ובקודש חזיתי כמה ענינים נפלאים כאשר יסופר להלן:

בסוף שנת תרצ"ג נסע רבינו למנוחה בעיר באניע, ונסעתי לשם עם כמה בחורים כדי שיהיה לרבינו מנין לתפילה, והייתי שם בערך שלש שבועות, האכסניא של רבינו היתה על ההר, וגם הגה"צ רבי משה דוד טייטלבוים זצ"ל אב"ד לאפוש שהה שם למנוחה, והתאכסן קצת רחוק מהאכסניא של רבינו, והאכסניא שלי היה באמצע הדרך ביניהם, והרבנית (בזיו"ר) ביקשה ממני לקחת מאכלים מביתו של רבינו ולהביאם אליו.

בשבת קודש אכל הרב מלאפאש כל הסעודות אצל רבינו, ושניהם ישבו בראש השולחן, אני הגעתי לשם רק בסוף הסעודה.

זכרוני שרבינו והרב מלאפוש ערכו יחד סעודה שלישית בחצר הבית, ופתאום נתהוה רעש ומהומה, והכניסו ילד קטן שטיפס על עץ גבוה מול בית האכסניא כדי שיוכל להביט לתוך החצר, ונפל מהעץ וידו יצא ממקומה, והזכירו אותו לפני הני תרי צנתא דדהבא לרפואה שלימה.

לא ינום ולא ישן

הרבנית ע"ה ביקשה ממני ללוות את הרב מלאפוש בצאתו לטייל, שהיה אתו רק איש זקן לשמשו, ועל כן רצתה שגם בחור צעיר לימים יתלווה אליו. וכאשר הלכנו לטייל שמעתי ממנו כמה ענינים נפלאים.

באחד הימים ביקשה ממני הרבנית ע"ה, שאחרי הטיול הקבוע עם הרב מלאפוש, אבקש ממנו לסור לאכסניתו של רבינו, כי ברצונה לדבר אתו דבר מה, ואכן אחרי הטיול מסרתי לו בקשתה של הרבנית, והלכתי אתו לבית האכסניא במעלה ההר, ושמעתי שהרבנית התאוננה לפניו, שרבינו הגיע לבאניע למנוחת הנפש כדי לאגור כוחות לעבודת הקודש בימים הנוראים הממשמשים ובאים, ולמרות זאת עדיין לא הניח את עצמו במיטה כלל, ובקשתה שטוחה שידבר על לבו של רבינו, שיואיל לשכב במיטה.

הרב מלאפוש נכנס לחדרו של רבינו, וסגרו את הדלת אחריו, ולא דחפתי את עצמי להכנס פנימה, אבל היו בחורים שעלו מקודם על חלון, וכך שמעו תוכן שיחתם, והם סיפרו לי תוכן השיחה.

הרב מלאפוש פתח ואמר לרבינו, אמת נכון הדבר, שעבודתו של רבינו דומה לעבודתו של הסבא הייטב לב, אבל הלא גם הוא עצמו לא התנהג בדרך זו... ורבינו השיב לו, הלא הסבא השאיר אחריו דור... כן סיפרו לי הבחורים שהטו אוזן קשבת לשיחתם.

בסופו של דבר אמר לו רבינו שישמע בקולו, ואח"כ שאלתי את הרבנית אם רבינו שמע בקולו, וענתה לי שאכן רבינו קיים את דבריו, שהניח את עצמו במטה לזמן קצר מאוד, ותיכף קם ממיטתו והמשיך בעבודתו הקדושה.

ולא תקיא הארץ אתכם

באחד השבועות בערב שבת בשהותינו בבאניא, שמעתי שרבינו אומר שהולך לבקר אצל המרא דאתרא הרה"ג ר' משה אהרן קרויס זצ"ל, והלכתי עם רבינו, ובעת הביקור כיבד את רבינו לדרוש בביהמ"ד ביום השבת, ובמיוחד ביקש לעורר את הציבור בגנות הציונים, כי בני הנעורים היו להוטים מאוד אחרי הציונות, ונסעו לארץ ישראל.

למחרת היום, בצפרא דשבתא, קודם קריאת התורה דרש רבינו דרשה נלהבת מאוד, ובין הדברים מחה מאוד כנגד

בעזהי"ת.

אנחנו חתומים להאסיפה הגדולה. פק"ק גראסווארדיין אחרי עיון היטב בהענין ובמשכל
על מצב העכשוי אוסרים באיסור חמור להתחבר בשום חיבור לחברת ציונים
או מזרחים או לסייע לחברת האלו בשום סיוע הן בממון או בריבור
הן לקרן קימת או להשקל שלהם או ללמוד חיו בבית ספריהם ואפת
שכבר נאמרו מפי הרבנים הצדיקים הגדולים בדור כשנת תרס"ד כאשר נדפס אז במכתב גלוי, אמנם
ראו ראינו שכמעט נשכח זהדבר שנאסר אז ושתה בקוראיו הבערה ללחב יבואת התשכל הרבה מבני עמינו
רבים הללים המילה וצעומים כל תרויהו לוה מבאנו עצמנו מחויב לפרסם הדבר את אשר ראינו אחר
הבחינות היטב שהכתות הללו הם נרועים הרבה ועומדים באיסור חמור יותר
מכת הנעלאנען אשר כבר נאסרו מפי רבותינו זל בשנת תרכ"ס ועל כיוצא באילו אמרו חזל
כשנת קמ"ו ע"ו שאפי' אדם רץ אחריו להרגו ונחש רץ להכישו נכנס לבית עבו"ם ואין נכנס לבתיהם
של אלו וכו' ובמינות כתיב הרחק מעלי דרכך ואל תקרב פתח ביתה.

ואין חילוק כזה בין ציונים למזרחים באיסורים הנ"ל הם עומדים
וכל המסייע לדם בסיוע כל דהו עתיד ליתן את הדין ופורץ גדר ישכנו
נחש ולשומע יעם ותבא עליו ברכת טוב.

פק"ק גראסווארדיין תרי"ם לפ"ק יום ה' לס' ראש אנכי נתן לפניכם היום ברכה.

הק' יששכר בער קאהן אבד"ק עדרע סענאריץ	משה דוד טייטעלבוים אבד"ק ס. לאמפא	שאול בראך מנייטרא אבד"ק קרעלי
שלמה ולמן עהרענרייך אבד"ק ס. שאפלי	אליעזר ווד נריגוואלד אבד"ק ס. וויטש	יואל טייטעלבוים
אברהם יהושיע פריינד אבד"ק נאסאד עגערד סם	ברוך בענדיט ליש אבד"ק קראסנא	שמואל ולמן וו"ב אבד"ק מארבורגסען
יודא אריי' ווינבערגער אבד"ק נייבערגשד וחגליל	מנחם סופר אבד"ק ס. וועשטרחעלי	ישראל פריינד שחי' רב בראנא
אברהם שלמה כ"ץ אבד"ק נאסיוס	צבי קינסטליכער דומבד"ק ג. סעבען	אר' ליב כהנא אבד"ק אפאתיזם
שלמה ולמן ליש אבד"ק שאמבודג	שמעון ל"ש אבד"ק לעכניסען	ח"ק נתן בריסק אבד"ק ס. סטעקא
ח"ק ולמן ליב רוי"ב דומ"ץ ניערעש	ה"ק אשר ראבען אבד"ק ראבנא	ה"כ צבי ק"ץ אבד"ק פולצרד

הדוד אתם ראו את הנדפס לעיל זה כמה שנים בקול תוקד להבות אש נגד הכתות הנ"ל אשר חן הפה שהשחיתו
ותעקיבו אלפים ורבבות נפשות נקיות מבני ישראל ע"י ארס הציונות הסכון בתוכם כמ"ש חז"ל שאני מיתה
דמשכי ותיות בי קול ענות שמעו שבנו לעירנו שליחי כת הנ"ל ורוצים לעשות אסיפה וקיבוץ בדרכם בשעשות שוא
ופזיזים ובבן מצאנו א"צ מחויבים להזהיר את כל בני קהלתינו מסכן ועד גדול שאסור לשום איש
ואשה ליקח חבל באסיפתם ולשמוע הדברים היוצאים ממקור מיתת ר"ל כמי שהזהיר הכתוב במינות
אל תקרב אל פתח ביתה רק אסור לסייע להם בשום סיוע שבעולם ככל תוקף השחרה שכתבו חנוצרים
הצדיקים הנ"ל ומאז ועד עתה קול ביפתנו לבריותנו הרבה וירדו עשר מעלות מחחרונית בסינות ופסירה ובחירוק מרת
הן מפה חנרפא בניזקין בחצרות ומאורעות שהגיעו לישראל בעו"ה. ח' יהחם ולהשומעים ינעם וחבוא עליהם ברכות טוב

בעה"ח ב' לס' ראש השרצ"ו לפ"ק פה פשקסיר יצ"ו

הק' יואל טייטעלבוים
אבד"ק דפה.

הק' חננ"ט ליפא מאיר הק' אברהם חנוך פרי"ם הק' משה דוד ווינטעריץ
דומ"ץ דפה. רב"ד דפה.

הק' ישעי' קליינמאן דומ"ץ דפה.	הק' אלי' לייבטאג דומ"ץ דשם.	הק' יוסף נריגוואלד דומ"ץ דפה.

קול קורא של מרן רבינו הק' זי"ע ושאר גדולי הרבנים באיסור חמור להתחבר לכיתות הציונים

הציונות, ואמר, שההורים צריכים לדעת שכאשר שולחים את בניהם לארץ ישראל, הם מפקירים אותם, דהלא התורה אמרה (ויקרא יח כח) ולא תקיא הארץ אתכם בטמאכם אותה וגו', שהארץ הקדושה אינו סובלת את הציונים, מפני שאינה יכולה לסבול חילול שבת וכל הטומאה של החלוצים, והתורה הקדושה רומזת לנו שלא יהיה שריד ופליט מכל הבנינים שנבנים מהם. - דרשה זו עלתה לי ביוקר, שאחרי הדברים האלה קבלתי על עצמי שלא לרכוש רכוש ובנינים בארץ ישראל, וכן יעצתי לכל מכירי שלא להשקיע הכסף בדירות ומגרשים כאן בארץ ישראל, ועי"ז הפסדתי מעות הרבה.

אחרי התפילה הלך רבינו לקידושא רבא בביתו של המרא דאתרא, וכאשר הביאו יין על השולחן, שאל אם הוא יין ישראל, והשיב הרב מבאניע, וודאי... והראה על מו"ה שמעון בראך ע"ה, ושאל אותו רבינו האם עשה בעצמו היין, והשיב לא, ורבינו לא רצה יותר לקדש על יין, ויצא משם מבלי לקדש.

רבינו הברך משה בבאניע

בא' השבתות הגיע לשם רבינו בעל ברך משה זי"ע, עם חברו הטוב מו"ה אייזיק הילמאן מטעטש, לחסות בצל רביה"ק, וסיפרו לי שחזרו מפולין, שהיו שם לערך שתי חדשים במחיצתם של אדמו"י פולין.

הגיעו לשם בערב שבת בשעה מאוחרת מאוד, וביקשו מהרבנית ע"ה שתדאג להם לאכסניא, אבל היא התנצלה לפניהם שהשעה כבר מאוחרת, וקשה לה כעת לסדר אכסניא, והצעתי לפניהם, שאני הגעתי לשם עם חברי הטוב, שהיה החברותא שלי בקראלי, ולכך שכרנו שתי מיטות, ועל כן נתחלק עתה בשתי המיטות, וכך עשינו, אני וחברי ישנו במיטה אחת, ורבינו הברך משה וחבירו ישנו במיטה השניה.

בכל סעודות השבת ישב רבינו הברך משה בראש השולחן לשמאלו של רבינו, והרב מלאפוש ישב לימינו של רבינו.

כאשר נסעתי בפעם הראשונה לארה"ב, נכנסתי לרבינו הברך משה שכיהן אז כאב"ד סיגעט, והזכרתי לו זכרונות מימי קדם, וגם הזכרתי לו דבר זה, ושאלתי אותו אם זוכר מעשה זו, ונענה שאכן גופא דעובדא הכי הוי כאשר ספרתי. וכן ספרתי עובדא זו לכ"ק רבינו שליט"א כאשר שהה כאן בתוכינו בעיר בני ברק, ונהנה מאוד.

בישיבתו של רבינו בעיר סאטמאר

בשנת תרצ"ד כאשר רבינו העתיק מושבו לעיר סאטמאר, לכהן פאר בנזר הרבנות, עברתי ללמוד בישיבתו בעיר סאטמאר, והמשיכו בלימודי הישיבה במס' שבת היכן שאחזו בקראלי.

פעם אחת עברתי ליד ביתו של רבינו הק', וראיתי הרבה אנשים נאספים שם, ואמרו לי שהאדמו"ר מביקסאד הגיע לבקר אצל רבינו, וראיתי איך שנפרדו לשלום, האדמו"ר מביקסאד רצה לנשק את ידי רבינו, אבל רבינו לא הניחו ומשך את ידו.

זהירות מחשש שעטנז

בסמיכות לבתינו התגורר עשיר גדול מו"ה משה אברהם רייטער ע"ה שהיה נקרא 'רייטער מאריץ', אביו מו"ה שמחה ע"ה היה מהמייסדים של התלמוד תורה, היה מנהל באנק 'קאסע נאסטרע', וגם פתח מפעל גדול בשם 'אָניאוּ' ליצור קרונות של מסילת הברזל, ומאות מבני העיר עבדו שם והתפרנסו ממנו, מפעל זו היתה היחידה במינה בכל מדינת ראמעניא.

כאשר למדתי בחורף שנת תרצ"ד אצל רבינו הק' בעיר קראלי, נזדמן שרבינו נסע על שבת קודש לעיר זענטא, ויצא כבר לדרכו ביום רביעי בערב, כי על אם הדרך התעכב ללינת לילה בעיר טעמשעוואר, באותו היום הוצרך רבינו להתפלל מוקדם, כי בשעה שבע עצרה מסילת הברזל בקראלי, ובדיוק באותו יום הגיע רייטער מאריץ הנ"ל עם קוויטל לרבינו, והתעכב בקודש פנימה זמן הרבה, והבחורים כבר עמדו לחוצים כי השעה התאחרה, ורבינו יצא מחדרו ברבע לשבע ולא מיהר כלל, והתפלל במתינות כדרכו בקודש בכל יום.

אחרי התפילה כבר עמד הכן המשב"ק עם הטילע"פ והמקל, ורבינו שאל את רייטער הנ"ל אם יוכל להסיע אותו למסילת הברזל, ורייטער השיב בחיוב, הבחורים והציבור ליוו את רבינו עד לחוץ, כאשר רבינו נכנס בתוך האויט"א, רצה רייטער לכסות את רגליו עם מצעים של צמר בשביל הקור הגדול, אבל רבינו לא הסכים שיכסו אותו בצמר [מפני חשש שעטנז], ועשה תנועה בידו הק' שאינו מסכים בשום פנים ואופן. ויהי לפלא שבאותו היום לא הגיע מסילת הברזל בשעה הקבוע, ורבינו יצא לדרכו בשלום.

מגוריו של רבינו בעיר סאטמאר אחרי חתונתו

תקופה קצרה אחרי חתונתו קבע רבינו את מושבו בעיר סאטמאר, דירתו היתה רחוקה לערך חמישים מעטער מבית חינו, ואמו הרבנית הצ' מרת חנה ע"ה התגוררה בביתו.

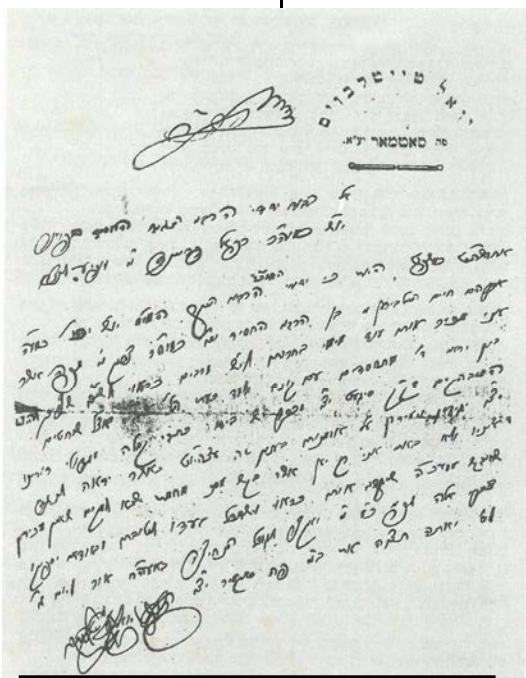
[נשואי רבינו היה ביום חמישי פ' יתרו ח"י שבט שנת תרס"ד, בעיר סיגעט, אביו הגה"ק הקדושת יו"ט זי"ע שכב אז על ערש דוי, וימים אחדים אחרי כלות שבעת ימי המשתה עלה לגנזי מרומים. רבינו נשאר בסיגעט עד חודש ניסן, ואז נסע לחותנו הגה"ק מפלאנטש זצ"ל שהתגורר בעיר ראדימישלא בפולין, ובתחילת שנת תרס"ה חזר לסיגעט, ובסוף השנה עבר לעיר סאטמאר].

כמה חסידים ואנשי מעשה מעיר סאטמאר התאספו לטכס עצה שרבינו יתפרנס בכבוד ובהרחבה, והחליטו להקים בשבילו חנות של קמח, וכל החסידים יקנו רק אצלו,

ויתפרנס בריווח, אבל כאשר הציעו רעיון זו לאמו הרבנית ע"ה, הודתה להם על מחשבתם הטובה, שברצונם להטיב עם בנה, אך אמרה שאין רצונה בכך, ויסתדרו לבד, ובביתו של רבינו היה אז דחקות גדולה.

בשנה הראשונה התפלל רבינו בחצר ליד דירתו, גם בימים הנוראים, ונעשה רושם גדול בעיר מתפילותיו הזכות בהתלהבות ואש קודש, ועל שמחת תורה כבר קראו אותו לערוך עבודתו הקדושה בחסידי'שן בית המדרש, במשך הזמן בנו בתוך חציו בית המדרש כראוי, ואח"כ כאשר עבר רבינו להתגורר באורשיווא, היה נקרא בפי הבריות 'אורשיווא בית מדרש'.

האב"ד הגאון רבי יהודה גרינוואלד זצ"ל היה רגיל לשלוח בחורי ישיבתו להסתופף בצילו, ופעם אחת אף הגיע בעצמו לחזות בעבודתו הק' של רבינו ביום הושענא רבה.

מכתב המלצה שכתב מרן רביה"ק זי"ע בעת שגר בעיר סאטמאר
אחר חתונתו משנת תרס"ה עד תרע"א לפ"ק
על נייר הפירמא נדפס מתחת שם רביה"ק רק "פה סאטמאר יע"א"

בעיר קראלי

בשנת תרפ"ו נתעטר רבינו הק' בכתר הרבנות בעיר קראלי, על מקומו של הגאון רבי שאול בראך זצ"ל שעבר לכהן כאב"ד קאשוי.

נסעתי עם אבי הי"ד לחסות בצל הקודש על ראש השנה שנת תרפ"ז - שנה הראשונה להופעתו פאר בעיר קראלי, עדיין לא היה לרבינו בית המדרש מיוחד בשבילו, והתפללו בביהמ"ד של הקהל.

במשך תקופת מגורי רבינו בקראלי, נסענו בכל שנה לחסות בצל הקודש על ימים טובים אלו: ראש השנה, יום הכיפורים, שבועות. רק פעם אחת הייתי שם על ימים אחרונים של סוכות, והגעתי אז ביום הושענא רבא אחרי הצהרים, ורק כאשר רבינו עבר לעיר סאטמאר התחלתי לשמוע דרשת הושענא רבא.

תושבי העיר סאטמאר נהרו בהמוניהם לקראלי להסתופף בצל הקודש בחגים ומועדים וזמנים טובים וכדו', עד שהדפיסו כרטיסים מיוחדים בשפת אידיש, במסילת הברזל שנסע מסאטמאר לקראלי.

בקראלי היו לנו שתי דודים, אחיו של אבי מו"ה יעקב ווייס הי"ד, ואחיו של אמי מו"ה אהרן הערש ווייס הי"ד, והיינו רגילים להתאכסן אצלם, וכאשר קבע רבינו את מושבו בעיר סאטמאר, היה להיפך, הם היו מתאכסנים בביתינו.

דודי ר' יעקב הנ"ל קנה כמה מקומות מחוץ לביהמ"ד, ואף קבע שם שיטענדער, וכאשר הגענו לקראלי לימים הנוראים וכדו', לא היינו נכנסים לביהמ"ד בגודל הלחץ והדחק, רק התפללנו בחוץ, אני ואבי ובני משפחתנו.

כאשר נפטרה בתו של רבינו, הרבנית הצ' מרת רחל ע"ה אשת הגה"צ ר' זלמן לייב טייטלבוים הי"ד אב"ד סיגעט (נפטרה ביום ה' ויקרא ר"ח ניסן שנת תרצ"א, ונקברה למנוחת עולמים בבית החיים בסיגעט באוהל רבותינו הק'), ואמה הרבנית הצ' ע"ה ישבה שבעה בקראלי, נסע אבי בכל יום ויום מסאטמאר לקראלי כדי לנחמה ולדבר על לבה, כי אבי היה 'היימיש' בביתו של רבינו.

אב"ד אורשיווע

בשנת תרע"א נתעטר רבינו בכתר הרבנות בעיר אורשיווע, וקיבץ וריבץ שם פעלים לתורה ולתעודה, והרים את קרן העיר בחסידות וידאה טהורה.

אבי הי"ד היה רגיל לנסוע הרבה למקומות שונים בשביל מסחריו, ולפעמים חזר בשעה מאוחרת בלילה, ועל כן נזדמן לו כמה פעמים לעבור ליד ביתו של רבינו באמצע הלילה, ובכל פעם ראה איך שרבינו יושב ליד השולחן ומתנועע ועוסק בתורה בשקידה רבה.

פעם הראשונה שזכיתי לראות פניו הקדושות של רבינו זי"ע, היתה בשנות ילדותי, כאשר ישב עוד על כסא מלכותו בעיר אורשיווא, והגיע לשבות את שבתו בקרב קהל ידידיו וחסידיו בעיר סאטמאר. - היתה זאת אחרי שכבר חזר לאורשיווא מימי שהותו בסאטמאר במלחמת העולם הראשונה, ותקופה קצרה טרם קבלת נזר הרבנות בקראלי, חכיתי ברחוב ליד בית האכסניא לראות בהופעתו כולו אומר כבוד בבואו לחזן את פני העיר, ואכן זכיתי לראות איך שירד מהפיאקער, התפילות ועריכות השולחנות היו בבית מדרשו 'אורשיווע ביהמ"ד', אבל לא השתתפתי בהם, מביקור זה הנני זוכר רק איך שהופיע בהדרתו בשערי העיר.

פרשת הרבנות בעיר סאטמאר

אחרי הסתלקותו של המרא דאתרא הגאון בעל קרן לדוד זצ"ל, בר"ח סיון תרפ"ח, כאשר התחילו לדון אודות מינוי אדם גדול שימלא את מקומו, איש מורם מעם אשר רוח ה' בו, שעל פיו יושק כל עניני הנהגת העיר כדת וכהלכה, פרצה אש המחלקות במלא עוזה, תושבי העיר נחלקו לשתי מחנות, החסידים ואנשי מעשה שמו את עיניהם ליתן עטרה לראש צדיק רבינו הק' זי"ע, כי לו נאה ולא יאה לישב על כסא המלוכה בעיר רבתי זו, ובטוחו שבכוחו הגדול ובזכות אבותיו יוכל לעמוד על המשמר לנהל את העיר במעגלי צדק, וכנגדם עמדו האשכנזים, שלא הסכימו להכתיר עליהם כרב מנהיג לעדת חסידים, רק רב מבני האשכנזים, וא' מהרבנים שהציעו היה הרה"ג ר' משה אהרן קרויס זצ"ל אב"ד באניע.

בחירות לראש הקהל

ובאו לידי החלטה לעשות בחירות לראש הקהל, וכך יוכרע אחרי מי נוטים דעת הרוב, תומכי רבינו בחרו במו"ה חיים פריינד ע"ה, והאשכנזים בחרו במו"ה שבח גוטה ע"ה, קודם הבחירות תלו תומכי רבינו מודעות שונות שיצביעו לטובותם, אחד מהנוסחאות היה, עס איז נישט 'גוט'... וכדומה.

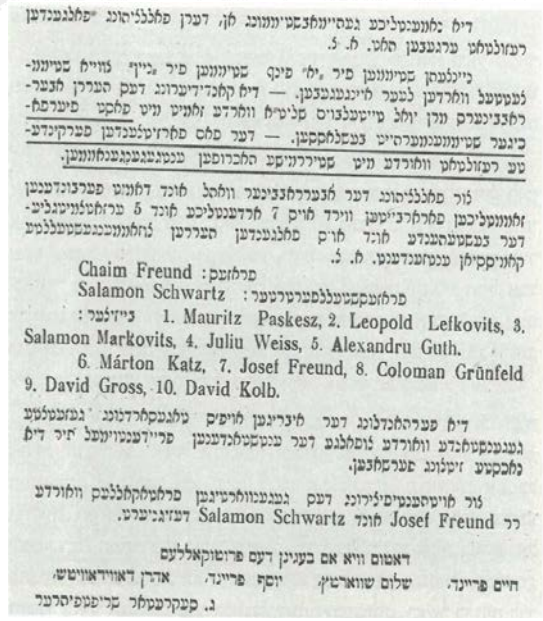
כל מי שהתחייב לבחור לטובת ר' חיים פריינד קיבל אלף לע"י, ואבי הי"ד הוזיל מכיסו הרבה כסף להצלחת הבחירות, ואלו שקיבלו כסף הנ"ל, הוצרכו לילך ביחד עשרה עשרה אנשים עד לבית הקהל ברח' וואדמב, שם התקיימו הבחירות, ובדקו לכל אחד בכיסיו אם אין לו פתק מצד השני.

למעשה זרקו הצד השני ג"כ פתקים, ואח"כ עשו כפי שליבם היה חפץ ובחרו כאוות נפשם, ונתהווה מחלוקת עזה שנמשכה כמה שנים, וכל העיר היתה כמרקחה, והלכו לדין תורה, וכל צד היו לו שבעה טוענים.

לא 'יעלה' ולא 'יבוא'...

באותו תקופה הגיע לעירנו אורח חשוב ונכבד על חג השבועות, שהיה בעל דרשן נפלא, והתאכסן בביתינו, מחמת היכרותו עם אבי שהיה רגיל לנסוע הרבה לעירו בשביל עסקיו ומסחריו. ופירסמו מודעות ברחובות העיר, שהאורח ידרוש ביום א' של חג השבועות אחרי הצהריים בבית המדרש הגדול של האשכנזים, ונתאספו ציבור גדול לשמוע דרשתו.

דרשה זו היתה לצנינים בעיני ראש הקהל דאז שנקרא בפי הבריות 'דער בלעכנער' כי בימים מקדם היה בלעכנער, והיה עשיר גדול, בעל חנות גדול של מתכת ברחוב שלנו, שהיה נמנה על האשכנזים שהתנגדו לביאתו של רבינו, וכיון שנודע לו שהאורח הוא ממעריצי רבינו, חשש שמא ידרוש לטובתו, לכן החליט למנוע את דרשתו.

דיא מעגלעכע גמיינדע פון סאטמאר לזכרון מלאכענדען רעזולטאט ערגענצען האט. ה. ל.

נייעמען סעקרעטער, יו"ר פיקס סעקרעטען סיר ניין: מויש סעקרעטער
נעמעטל ווארדען נעמעט מיינונגענדע. — דיא קאנדידירטע דעם סעקרעטער
האנדינערס מען זאל ס'ניעמעלס קלינגט זאגען מיט פאלגט פערשרא-
כינער סעקרעטערס נעמעלס. — דער פאס פארזיצענדען פערקונדע-
עט רעזולטאט וואורדע מיט סעקרעטיקע האכרוסען נעמעגאנגעווארן.

לוי פאלגליכע דער אנערקענטער וואכל פוהר דאמען פערבונדענען
זאמענעקומען פארשיעדענע וויבד מיט 7 אנדערפאלגליכע קוהר 5 פערשטענדיג-
דער נעמעגאנגעדע קוהר פון פאלגענדען הערדען נאהאמענגענעמעלדעט
קאנטיקילן נעגאנגענען. ה. ל.

פארזיצער: Chaim Freund
סעקרעטער: Salamon Schwartz
נייזעלער: 1. Mauritz Paskesz, 2. Leopold Lefkovits, 3. Salamon Markovits, 4. Juliu Weiss, 5. Alexandru Guth, 6. Márton Katz, 7. Josef Freund, 8. Coloman Grünfeld 9. David Gross, 10. David Kolb.

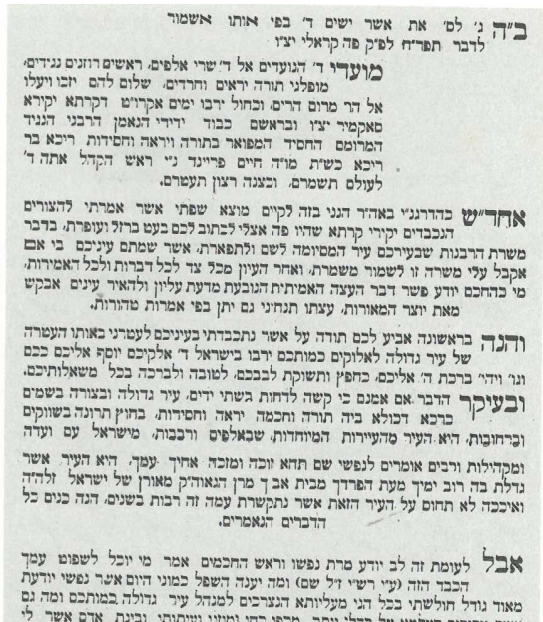
דיא פערהאנדלונג דער מיטגליעדער פאלגענדען נעמעגאנגענדע וואורדע זופרידענ דער נעגענגענדע פרי'דענטענפאל גמזטעלט
נעמעגענדע וואורדע פון פאלגענדע דער נעגענגענדען הערדען נאהאמענגענעמעלדעט
קאנטיקילן נעגאנגענען. ה. ל.

לוי פוהרענדע דער מיטגליעדער פון פאלגענדע וואורדע
דער Josef Freund מוהר Salamon Schwartz דעזיגנירט.

דאטום ווייא אם בעגינן דעם פרישוקאללעם

חיים פריינד. שלום שווארטץ. יוסף פריינד. אדלר דאוידאוויטש.
נ. קעקרעטאר: קריפענסיקער

העתק הפרט'-כל מאסיפת הטובים דק"ק סאטמאר יע"א עבור מועמדותו של רבינו ז"ל

ב"ה נ' לם' את אשר ישים ד' בפי אותו אשמור לדבר תפר"ח לפ"ק פה קראלי יצ"ו

מועדי ד' הנועדים אל ד' שרי אלפים, ראשים רוזנים נגידים, מופלגי תורה יראים וחרדים, שלום להם יהבו ויעלו אל הר מרום הרים, וכחול ירבו ימים אקרוט דקרתא יקירא מאקמיר יצ"ו ובראשם כבוד ידידי הגאון הרבני הנגיד המרומם החסיד המפואר בתורה ויראה והסידות, ריבא בר ריבא כשית מוה חיים פריינד נ"י ראש הקהל אתה ד' לעולם תשמרם, ובצנה רצון תעטרם.

אחר"ש בהדרגי"ו באהד"ו הנני בזה לקיים מוצא שפתי אשר אמרתי להצורים הנכבדים יקירי קרתא שהיו פה אצלי לבתוב להם בעט ברזל ועופרת, בדבר משרת הרבנות שבעירכם עיר המסומה לשם ולתפארת, אשר שמתם עיניכם בי אם אקבל עלי משרה זו לשמור משמרת, ואחר העיון מכל צד לכל דבריות ולכל האידיות, מי כהחכם יודע פשר דבר העצה האמיתית הנובעת מדעת עליון ולהאיר עינים אבקש מאת יוצר המאורות, עצתו תנחיני גם יתן בפי אמרות טהורות.

והנה בראשונה אביע לכם תודה על אשר נתכבדתי בעיניכם לעמדכי באותו העטרה של עיר נדולה לאלוקים כמותכם ירבו בישראל ד' אלקיכם יוסף אליכם ככם ונו' וידי' ברכת ה' אליכם, בחפץ ותשוקת לבבכם, לטובה ולבריכה בכל משאלותיכם.

ובעיקר הדבר אם אמנם כי קשה לדחות בשתי ידים, עיר נדולה ובצורה בשמים כרכא דבולא ביה תורה וחכמה יראה וחסידות, בתוך תרוכה בשווקים ורחובות, היא העיר מהעיירות המיוחדות, שבאלפים ורבבות, מישראל עם ועדה ומקהילות ורבים אומרים לנפשי שם תחא ובה ומכה אחיך עמך, היא העיר אשר נדלת בה רוב ימיך מעת הפרידך מבית אב ך מרן הגאוה"ק מאורן של ישראל זלה"ה ואיכבה לא תחום על העיר האת אשר נתקשרת עמה זה רבות בשנים, הנה כנים כל הדברים הנאמרים.

אבל לעומת זה לב יודע מרת נפשו וראש החכמים אמר מי יוכל לשפוט עמך הכבד הזה (עי' רש"י דל שם) ומה יענה השפל כמוני היום אשר נפשי יודעת מאוד נדול תולשתי בכל הני מעליותא הנערכים למנהל עיר נדולה במותכם ומה גם אשר מרוזים דעלמא על קדלי יותר מכפי כחי ומיזגו ועיתותי ובינת אדם אשר לי ואיכה אשא עוד על שכמי טוהה ומשא העיר רבתי עם בדעות וכתות שונות אשר להם יאתה לב רחב ואמין בדברי חכמים בממנ"ת נשועים וכדרבונות, ואין דרכי לילך בנדולות ובנפלאות ממני

נוסף ע"ז בני קהילתי היו העתידו עלי דבריהם, בהצערות שונות מידי יום ביומו שלא לעזוב מקומי ביניהם, וכבר נוכחתי לדעת כי האנשים האלה שלימים הם אתי, אהבה נמורה שלום ושלוה ביניני, וקשה עלי פרידתם אשר על כן אף כי בבודכם רב בעיני כאשר הקדמתי מילין בתחלת דברי ע"כ הנחתי כתר זה לאחרים ריוח והצלה יעמוד לכם ממקום אחר וה' המשומש בכל יראי לכם איש אשר ברוחו פי שנים - ואני על משמרתי אעמודה פה עיירנו קראלי יצ"ו. השית ידי בעזרינו להרים דגל התורה והוראה בכל אתר ואתר עד אשר יקוים בנו ואשיבה שופטיך כבתחלה ויועציך כבראשונה

הק' יואל טייטלבוים

מכתב קודש של מרן רביה"ק זי"ע לראשי הקהלה דק"ק סאטמאר

כאשר האורח התכונן לעלות על מדריגות ארון הקודש להשמיע את דבריו, פנה אליו הראש הקהל ואמר לו, שאין לו רשות לדרוש על המדריגות, שרק רב ואב"ד יכול לדרוש שם, וביכלתו לדרוש רק בעמדו למטה ליד המדריגות, והאורח נענה ואמר, אם כן איני מוכן לדרוש...! כל הציבור התחילו לריב עם הראש הקהל, אבל הוא עמד על שלו, ונתעורר מהומה גדולה בבית הכנסת, עד שהאורח פנה ויצא מבית המדרש, אבל הציבור רדפו אחריו והחזירו אותו בכבוד גדול, והעמידו אותו במקומו הראוי על גבי מדריגות ארון הקודש.

ופתח את דרשתו בדבר צחות, לרמז על המאורע הנ"ל. מעשה היה בעיר אחת, שראש הקהל שלט ביד רמה בכל ענייני הקהילה, ועל פיו יושק כל דבר, ומבלעדיו לא ירים איש את ידו לעשות קטנה כגדולה, וגם השמש אסור היה לו להכריז ולעשות מדעתו שום דבר, רק היה צריך תחילה לפנות אל ראש הקהל לבקש את רשותו, אפילו לא היה בידו רשות להכריז בראש חודש 'יעלה ויבוא' בלי לשאול מקודם, פעם אחת הכריז השמש 'יעלה ויבוא' בלי לבקש רשותו, מיד עלה ראש הקהל על הבימה בחמת זעם, וצעק בקול 'לא יעלה ולא יבוא' כי השמש לא ביקש ממני רשות...

בסגנון זו המשיך עוד בצחות לשונו, ישנם שתי עזי פנים בעולם, ואלו הם, 'הבלעבנער והקיטשערי' (מנהיג הכרכרה)..., 'הבלעבנער' עיקר עבודתו על הגג (הגגות נעשו אז מברזל), ומתרומם ומתנשא במחשבתו כאילו שהוא יותר גבוה מכל האנשים... 'הקיטשער' רואה איך הסוסים רצים לפניו, וטועה בדעתו שהוא מנהל כל העולם כולו ברוח פיו... הציבור נהנו מאוד מדברי חכמה אלו.

ואז התחיל להאריך בדרושים נחמדים וערבים מעניני דיומא, והייתי נוכח בשעת הדרשה, ולא דיבר מאומה אודות פרשת הרבנות.

אבל הראש הקהל לא היה יכול להבליג על עלבונו, ובליל ב' דשבועות כאשר אכלנו סעודת יו"ט ברוב עם, בצוותא חדא עם האורח הנ"ל והמלמד שלי, וכמה בחורים אורחים, וגם זקיני מו"ה בערל ווייס ע"ה היה אצלינו במשך החג, פתאום נכנס בנו של ראש הקהל לבתינו, ואמר לאבי, יסלח לי אדון ווייס, יש לי איזה דבר למסור להאורח בעל הדרשן, וברצוני לשוחח איתו בחוץ, ואבקש שיצא איתי מחוץ לבית, אמי שמעה את דבריו ואמרה, אדון... בבקשה אל תפריע לנו שמחת יום טוב, אם יש לך מה לדבר איתו, תחכה עד אחרי הסעודה ואז תוכל לדבר איתו.

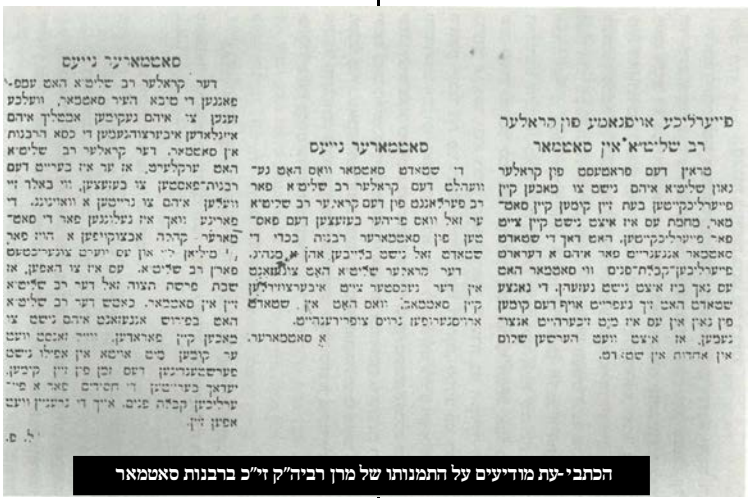
ואז התרגז מאוד, ופער פיו וצעק על הבעל דרשן, שהוא מחוצף גדול, שביישׁ את כבודו של אביו, ואדרבא הוא הפריע שמחת יו"ט בביתם, ותיכף כאשר סיים דברי החירופים והגידופים, נכנסו שני אחיו שהמתינו עליו בחוץ, עם 'באקסער' ביד, והתנפלו עליו והכו עם הבאקסער על שיניו, ונפלו לו שתי שיניו, ודם התחיל לזוב מפיו, ותיכף ברח מהחדר, ואח"כ מצאנו אותו מסתתר מתחת המטה בחדר השלישי מתבוסס בדם, וכל המסובים קמו תיכף להשיב להם כגמולם ולהכותם, ויהי למחרת ותהום כל העיר ממאורע מביש זו.

עטרה לראש צדיק

טוב אחרית דבר מראשיתו, בואו של רבינו לכהן פאר בנזר רבנות בעירנו התאפשרה אודות פעילותו של מו"ה דוד יהושע גראס ע"ה [חותנו של הגה"ק מהרי"מ דושינסקיא זצוק"ל מרא דארעא דישראל גאב"ד ירושלים ת"ו] שהיה עשיר גדול, ועל ידו עלתה לפעול להכתרתו של רבינו לשביעות רצון כל הצדדים.

ר' דוד יושע נכנס בעובי הקורה, והצליח לפועל על ידי עצה ותחבולה, דבאותו תקופה התקיימו בחירות לבית הנבחרים בעיר בוקארעסט, והיו כמה מפלגות ששלחו נציגים לשם, ביניהם היו מפלגת הציונים, ורבינו אסר בכל התוקף לבחור להם, ונתפרסמו מודעות שדעתו של רבינו שיבחרו למפלגת הליברלית, ואכן הם נצחו בהבחירות, שהיו המפלגה הגדולה ביותר בכל הפארלעמענט.

לר' דוד יושע היו קשרים טובים עם המינסטעריום בבוקארעסט, וסיפר להם שאחד מראשי הקהילה בסאטמאר אוחז נגד הליברלים ובחר במפלגת הציונים, והוא עומד כאבן נוגף בדרכו של הרב קראלי שתמך בליברלים להתמנות שם בתור רב, וגם הראה להם את המודעות שנתפרסמו מדעתו של רבינו שיבחרו לטובתם, והם לא הבינו מה בדעתו לרמוז להם, ושאלו

סאטמארער נייעס

דער קראלער רב שליט"א האט עפעס־
אנגענן די סיבה דערפאר, וועלכע
זענען צוי אירם נעקומען אפטליך אירם
איינלאדען איבערצוהענגען די כסא הרבנות
אין סאטמאר, דער קראלער רב שליט"א
האט ערקלערט, אז ער איז בעיים דעם
רבנות־סאטמאר צו בעזעצען, וויל באלד זיי
וועלען אירם צו נייטיגן א וואוינונג, די
מארץ וואך איז נעלונגען פאר די סאט־
מארער קהלה אכצוקויפען א הויז פאר
דעם ערשטן, וויל אין עס יעצט קיין עזרת־כוחם
מארען רב שליט"א, עס איז צו האפען, אז
שכת פרשת הצוה זאל דער רב שליט"א
זיין אין סאטמאר. כאטש דער רב שליט"א
האט בפיירם אנגעזאגט אירם נישט צו
באזיגן קיין פאראדעזן, ייעד ואפט וויקט
ער קוקזען פים אויסא אין אפילו נישט
פערשטענדיגן דעם זען פון זיין קינדען,
יעדאך בעיינשטן די חסידים פאר א פיי־
קלינגען קבלת פנים, איך די נייעזען וויקט
אפזען זיין.

ל. ס.

הכתבי-עת מודיעים על התמנותו של מרן רביה"ק זי"ע ברבנות סאטמאר

אותו מה בקשתו, אז שיחד אותם בסכום הגון, וביקש מהם לפקוד על ראש העיר סאטמאר לסלק את ראש הקהל ממשרתו, ובמקומו יתמנה רק איש שתומך בהרב מקראלי, והם עשו כדבריו, שפקדו על ראש העיר של סאטמאר להחליף את ראש הקהל, ואז נתמנה ר' דוד יושע לאחד מראשי הקהילה, ופעל להשלים בין כל הצדדים, עד שנמנו וגמרו כולם פה אחד לשום עטרה בראש צדיק כתמר.

הכתבת אל המערכת !

RABBI SIMON POLLAK, SĂTMAR, ROMÂNIA

בשורה טובה תרשן עצם

בעת גמר הדפסה קרא קול כרוז רבינו יואל טייטעלבוים שליט"א הוא הגאון הצדיק מופה"ד אבדק"ק קראלי נבחר לרב אב"ד פ"ק סאטמאר יצ"ו ברוב מנין ורוב בנין יהר הפרסים בגליון הבא אי"ה.

בירחון בול"ח מפרסמים הודעה משמחת על התמנות רביה"ק זי"ע

תרשישים, ראש המדברים בין הזקנים וישישים, בנן של קדושים, כקש"ת מוה"ר יואל טייטלבוים שליט"א, ה' יאריך ימיו על ממלכתו, ואור זרוע לצדיק כתמר יפרח באברתו, אלוף וראש יהי' לנו לשכון כבוד בתוכנו, עד ביאת גו"צ במהרה בימינו.

כולנו פה אחד קיימנו וקבלנו, תפארת עוזמו עלינו, לרב ואב"ד ולרועה נאמן לעדתנו, אשר יצא ויבא לפנינו, להדריכנו בנתיבות האיר... ללמדנו חקיו ותורתיו, ולנהלנו בצדק ובכושר, באמת וביושר, הן בהוראה איסורא והתירא, ובדיני טומאה וטהרה, ומסדר קידושין, ושאר מעשי ב"ד דמתרחשין, גם בין אנשים מריבים, אשר בעדת אל נצבים, לדון ולהורות ביניהם משפטים ישרים וטובים, ולנהל עדרים, הן המה הבחורים, ללמד ולהורות, חוקים ותורות, ולהראות יקר תפארת גדולתו, להופיע עלינו מאור צדקתו, חכמתו ותורותו, כמקדם ומאז, לעם לו עז, לדרוש בהלכה, ובמגלה תוכחה, בשבתות שתיים, בעת נכתבים לחיים בין כסא לשובה, הוא שבת שובה, ואותנו להרצות, לפני חג המצות, במעוז ומגדול, בשבת הגדול, ובבית הכנסת דפה להאיר בתפארה, להגדיל תורה ולהאדירה, ולשום לבו ועיניו, על כל ענייניו, שלא ישונה דבר כמלפנים, כאשר עד עתה אנו נוהגים, ולתפארתנו הסבל על שכמנו, מכסף קופת קהילתינו, כל ימי שבתו בתוכינו, מדי שבוע בשבוע, ממנו לא יגרע, משכורתו קצובה, בפנקס הקהל הוא כתובה, מלבד הקצוב בעד הדרשה בשבת הגדול ושבת שובה, אליו נגישה ברוח נדיבה, והכנסות רח"ש מסדר קידושין, עפ"י תקנת הקהל הישישים, ולהכין מעון להודו, לו ולביתו לפי כבודו, גם בית המדרש להתלמידים, וחברים מקשיבים וידידים, בני הישיבה הבחורים, מפז ומפנינים יקרים, וצאצאינו מבקשי תורה, ושאר הבחורים ההולכים לאורה, לתת... ולתומכם ברוח נדיבה ורוחה, כי חפצינו אדיר למען יגדיל תורה ויאדיר.

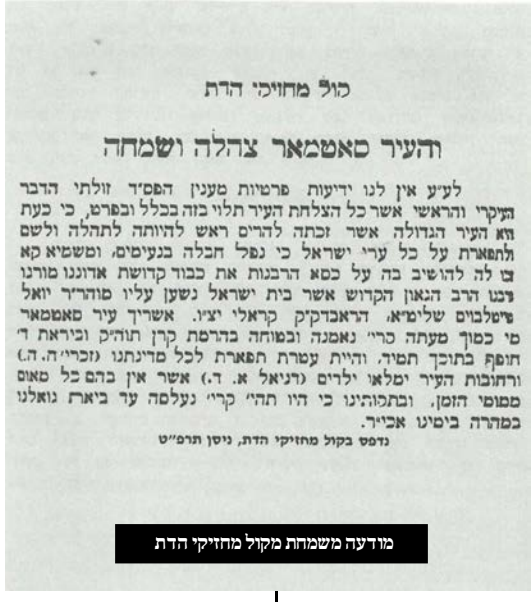
מסירת ה'קאנסוס' לרבינו

למדתי אז בישיבתו של רבינו בקראלי, ובאחד הימים ראיתי שהגיעו שתי מכוניות גדולות, ובתוכם ישבו ראשי וטובי הקהילה בסאטמאר ואבי הי"ד ביניהם, שבאו למסור כתב הקאנסוס, אבי הכניס גם אותי להשתתף במעמד נשגב זו, ובזכותו שפר עלי חלקי להיות נוכח במעמד הנהדר, לראות איך ראשי הקהילה מוסרים בידי רבינו את כתב הרבנות.

מו"ה יחיאל פראנקל ע"ה נתכבד לקרוא את נוסח הקאנסוס. בין המשלחת נכחו גם אלו שהתנגדו בתחילה לביאתו של רבינו, שגם הם הודו ואמרו כי לו נאה ולא יאה לישב על כסא הרבנות בעיר ואם בישראל סאטמאר, שיפה כוחו להעמיד הדת על תילה, ולהרים קרן התורה והיראה.

להלן נוסח הקאנסוס אשר כתבו ראשי ק"ק סאטמאר למרן רבינו הק' זי"ע:

בעזה"י, למזל טוב, לסדר יורו משפטיך ליעקב ותורתך לישראל והם תכ"ו ל'ר'ג'ל'י'ך' לפ"ק, כתב הרבנות, 'יום זה בהקבץ יחדיו עמים. ו'יהי בישורין מלך בהתאסף ראשי ישראל, א'לופים וקצינים זקנים וחכמים, ל'שום נזר עטרה, כ'בוד קדושת אדונינו מורינו ורבינו ציק"ע, 'ידיו ולבו אמונה לאל, ו'ה' עמו להורות משפטיו לישראל, א'יש חי ורב פעלים מקבציאל, ל'היות לראש גולת אריאל, טובייגא דחכימא, יראתו לחכמתו קדימה, יחדיו המה תמימה, טהור לב ארי

כול מחזיקי הדת

והעיר סאטמאר צהלה ושמחה

לע"ע אין לנו ידיעות פרטיות מענין הפס"ד זולתי הדבר העיקרי והראשי אשר כל הצלחת העיר תלוי בזה בכלל ובפרט, כי בעת הזו העיר הגדולה אשר זכתה להרים ראש להיותה לתהלה ולשם ולתפארת על כל ערי ישראל כי נפל חבלה בנעימים, ומשמיא קא בו לה להושיב בה על כסא הרבנות את כבוד קדושת אדוננו מורנו ורבנו הרב הגאון הקדוש אשר בית ישראל נשען עליו מוהר"ר יואל מישלבוים שליט"א, הראבדק"ק קראלי יצ"ו. אשריך עיר סאטמאר מי כמוך מעתה כרי נאמנה ובמוחה בהרסת קרן תוה"ק ובויראת ד' חוסף בתוכך תמיד. והיית עטרת תפארת לכל מדינתנו (זכריה ה. ה.) ורחובות העיר ימלאו ילדים (דניאל א. ד.) אשר אין בהם כל מאום ממומי הזמן. ובתפוחינו כי היו תהי' קרי' נעלסה עד ביאת גואלנו במהרה ביומינו אכי"ר.

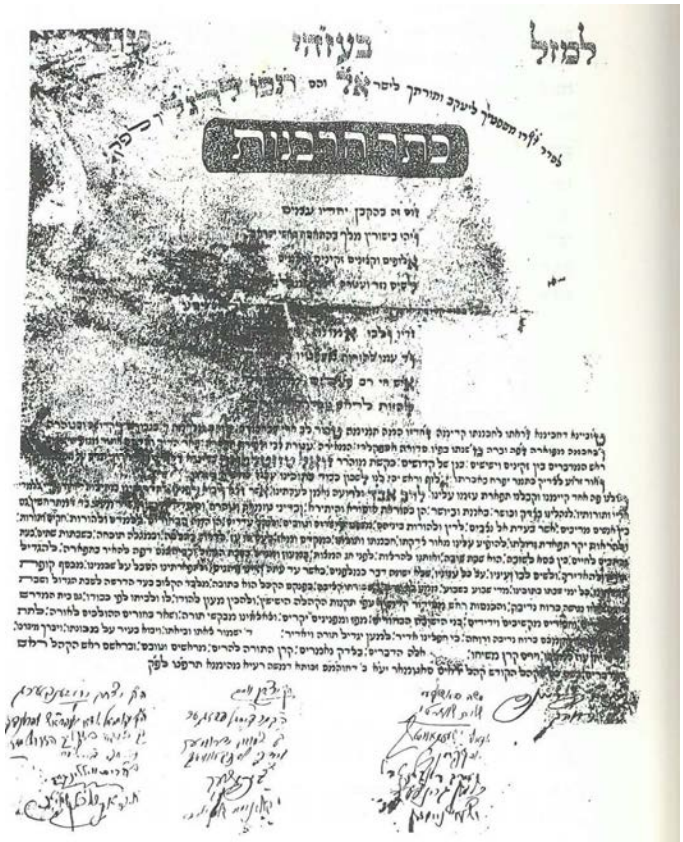
נדפס בקול מחזיקי הדת, ניסן תרפ"ט

מודעה משמחת מקול מחזיקי הדת

ה' ישמור צאתו וביאתו, ויבוא בעיר על מכונתו, ויברך מברכו, עד כי יתן עוז למלכו, וירם קרן משיחו.

אלה הדברים, בצדק נאמרים, קרן התורה להרים, מראשים וטובים, ובראשם ראש הקהל המדברים, בשם כל הקהל הקודש, קהל יראים סאטמאר יע"א, ב' דחוה"ס זכותא דמשה רעיא מהימנע תרפ"ט לפ"ק.

חיים פריינד ראה"ק, משה פאשקעס, שלום שוואַרטץ, יודא ל. לעפקאוויטש, יוסף פריינד, יעקב ראזענטאל, קלמן גרינפעלד, ישעי' ניימאן, הק' יצחק ווייס, הק' מרדכי סג"ל פראגער, הק' שמואל דרוממער, הק' מרדכי לעפקאוויטש, צבי פישער, קלונימוס קלמן ווייס, הק' יצחק ראזנבערג, הק' יקותיאל יודא במוהרא"ש עהרנפעלד, הק' עושע פאליק האַרטמאן, הערשל פישער, אפרים ווילינגער.

תצלום מכתב הרבנות שמסרו הנהלת ק"ק סאטמאר למרן רביה"ק זי"ע

ה'פעלץ' החדש

כאשר נתפשטה השמועה, שרבינו קיבל עליו את אדרת הרבנות, התכוננו תושבי העיר קראלי ללוות את רבינו בכבוד ויקר בצאתו את העיר, וכנגדם התכוונו תושבי העיר סאטמאר לערוך קבלת פנים מפוארת, בתופים ובמחולות, עם אנשי חיל רוכבים על סוסים, והזמינו את ראשי ושרי המדינות לפאר את המעמד בנוכחותם, אולם רבינו ברוב ענוותנותו לא היה ניחא דעתיה מכל הכבוד הגדול הזה, והחליט להפתיע אותם, ובאמצע הלילה כאשר בני העיר נמו את שנתם עזב את שערי העיר קראלי, ויחן את פני העיר סאטמאר בחשכת ליל, כאשר אין אנשי העיר יודעים כי נשיא אלוקים נמצא בתוכם.

ראשי הקהילה בסאטמאר קנו לכבודו של רבינו 'פעלץ' חדש מפואר בחנותו של אביו של מו"ה משה פישער ע"ה מטעמשעוואר (ואח"כ בבני ברק), ורצו שרבינו יופיע בהדרתו בשערי העיר עם ה'פעלץ' החדש.

אני נבחרתי על ידי המשב"ק מו"ה פייביש אשכנזי ע"ה להביא את הפעלץ מסאטמאר לקראלי, כדי שרבינו יוכל ללבשו קודם צאתו, והקדמתי לנסוע לסאטמאר לפני היום שהיה המדובר שרבינו יצא מקראלי לסאטמאר, ולקחתי את הפעלץ כמדובר, ונשארתי לישון בביתינו, והיה בדעתי לחזור לקראלי במסילת הברזל בשעה שבע בבוקר, ולמסור את הפעלץ לידי רבינו טרם צאתו את העיר.

בשעה חמש לפנות בוקר העיר אותי אבי משנתי, וסיפר לי שרבינו כבר נמצא בעיר, ותיכף הלכתי לביתו של מו"ה יוסף פריינד ע"ה, שרבינו התאכסן שם, ומסרתי את הפעלץ החדש לר' פייביש.

בית חדשה

כאשר רבינו הופיע בהדרתו לחון את פני העיר, לא הסכים לגור בדירה שהעמידו הקהילה בשביל המרא דאתרא, שם התגורר תחילה השבט מיהודה, ואחרי פטירתו עברה אלמנותו לדירה אחרת ברח' באטערי, והקרן לדוד נכנס לגור בדירה זו, אבל רבינו לא הסכים להכנס שם, ואלמנותו של הקרן לדוד נשארה לגור שם יחד עם בנה חורגה הגאון רבי יוסף גרינוואלד זצ"ל שכיהן כדומ"ץ ואח"כ אב"ד פאפא.

כדבר הזה היה גם בקראלי, אחרי שהגאון ר' שאול בראך זצ"ל עזב את העיר ועבר לקאשוי, ורבינו נתמנה כאב"ד במקומו, לא הסכים להתגורר בדירת הגאון הנ"ל, רק רצה שיהיה לו דירה משלו, היה לו 'פרינציפ' בזה.

והבעלי בתים היטו שכמם לקנות דירה בשבילו, גם אבי הי״ד היה בין המסייעים לקנות הדירה גם בקראלי וגם בסאטמאר. הייתי נוכח כאשר באו שנים מראשי הקהילה, מו״ה יוסף פריינד ע״ה ומו״ה קלמן וויס ע״ה, לבקש מאבי הי״ד להשתתף בהוצאות קניית הדירה בסאטמאר, ואבי הי״ד אמר להם בצחות, הלא עדיין לא החזירו לי המעות שנתתי בהלוואה לקנות הדירה בקראלי... אבל לא פטר אותם בכלום, ונתן סכום הגון כהלוואה, ובכל שנה ביקש ממנו ר׳ יוסף פריינד או אחר מראשי הקהילה, לוותר על עשרים אחוז מסכום ההלוואה, עד שבמשך השנים וויתר על כל החוב.

דירתו של רבינו היה ליד רחוב סאמוש, שהיה רחוב האחרון של העיר ליד הגשר, ואחרי רחוב זה כבר לא היו בתים, ומשם היה הדרך מובילה עד לבית הקברות.

מונח בזכרוני דמות דיוקנו של הרה״ח המפורסם ר׳ לייבעלע פאשקעס הי״ד, מבני ביתו וממקרובי רביה״ק, שהיה תלמיד חכם גדול, ואיש חשוב משכמו ולמעלה, היה דרכו להאריך באמירת שמע ישראל בדביקות עצומה, היה בנו של מו״ה משה פאשקעס ע״ה שעלה לירושלים, התגורר תחילה בקראלי, וכאשר רבינו העתיק משכנו לעירנו, עבר ג״כ לגור בסאטמאר, והתגורר בדירתו של רביה״ק.

בנית ביהמ״ד

בשנה הראשונה להופעתו של רבינו בעירנו, התגורר בביתו של מו״ה יוסף פריינד ע״ה, והתפלל בבית מדרשו של הגה״צ ר׳ אברהם חנוך פרידמאן זצ״ל הדומ״ץ, שעמדה ברחוב השני מאחרי ביתו של ר׳ יוסף הנ״ל, ופרצו פתח בגדר חצירו של ר׳ יוסף, ומשם הלך רבינו לבית המדרש הנ״ל.

אח״כ קנו לו דירה חדשה, וליד דירתו התגורר חתנו הגה״צ מסעמיהאלי זצ״ל, וליד ביתו הקימו בית המדרש מיוחד בשביל רבינו, כאשר התחילו לעסוק בבנינה, באו ראשי הקהילה והראו לפני רבינו את התוכניות (הפלענער), וגם אני הייתי נוכח שם, כי אבי הי״ד לקח אותי, וכאשר הציע אבי מידת ארכו ורחבו של ביהמ״ד, לא היה ניחא דעתיה מזה, והתבטא שרוצה ׳א פיל בית מדרש׳, דהיינו שלא יבנו בית המדרש גדול כ״כ, כדי שביהמ״ד יהיה מלא באנשים, ורבינו התבטא אז בלשונו ׳איך האב ליב א פיל בית מדרש׳.

במועדים ובחגי השנה עשו כמו סוכה מסביב לביהמ״ד מבחוץ, ושם היו עוד מקומות ישיבה, ואבי הי״ד היה קשה לו להתפלל בתוך ביהמ״ד מחמת גודל הלחץ והדחק, וקנה שלש מקומות הראשונים בחוץ כנגד מקומו של רבינו, וכאשר עמדתי שם על כסא זכיתי לראות את תואר פניו המאירה של רבינו בעבודתו הק׳.

שבתות וחגים

בליל שבת קודש ובסעודה שלישית ערך רבינו את שולחנו הטהורה בפאליש של בית המדרש, ושם ערך גם את הסדר בליל פסח.

בליל א׳ של חג הפסח התפלל רבינו בביהמ״ד הגדול של האשכנזים, ואז התפללתי גם אני שם, והיה נשמע קולו לפני התיבה באמירת הלל [כאשר הופיע רבינו בעיר סאטמאר, הנהיג שגם בבית הכנסת הגדול יאמרו הלל בליל פסח אחר תפילת ערבית, והלך בעצמו להתפלל שם בליל אחד של פסח כדי לראות מקרוב שיאמרו הלל]

ראשי הקהילה האשכנזים היו רגילים לבקר בהיכלו של רבינו ביום ב׳ דשבועות ובאחרון של פסח, ורבינו נתן להם שיריים עם כף.

זכור אזכור שרבינו הברך משה זי״ע הגיע בימי בחרותו לעיר סאטמאר, להסתופף בצל דודו הק׳ על ימי ראש השנה, והלך עם ׳וויסע זאקן׳, והתאכסן בבית מו״ה לייבוש לעפקאוויטש ע״ה, וקנו לו מפטיר.

◆

בליל יום הקדוש הלך רבינו בתחילה לבית הכנסת של האשכנזים, ודרש שם בגודל קדושת היום, ואח״כ פנה לביתו לזמן קצר, ומשם הלך טהור לב לבית מדרשו בעינים עצומות, וכל הציבור כבר עמדו שם, ובירך אותם כאשר ידיו פרושות כלפי חוץ, עד שהגיע לארון הקדוש, והעם הנאספים נדחקו עצמם מאוד, שכל אחד רצה להתברך מידו הקדושה, וגם אני זכיתי להיות בין המתברכים. גם היה מונח לפני רבינו ספרי הזכרונות, שבו נזכרו שמותם של חסידיו ואנשי שלומו להפקד בדבר ישועה ורחמים, רבינו היה מעיין בה קודם אמירת כל נדרי, והב׳ המשב״ק היה ממונה על זה, גם אני רשמתי שמו בתוכה.

כאשר הייתי מגיע לבית המדרש בליל יום כיפור, כבר היה בית המדרש מלא עד אפס מקום, ניסיתי לדחוף את עצמי להתקרב ביותר למקומו של רבינו, אבל לא הייתי מסוגל לדחוף כל כך, אבל ידידי מו״ה שמעון וויס ע״ה שהיה בעל כח, הצליח לדחוף עצמו עד שעמד סמוך ונראה למקומו של רבינו ז״ל, קולו של רבינו שהיה חוצב להבות אש נשמע היטב עד למרחוק, וכך זכו כולם לשמוע אל הרינה ואל התפילה.

בשמחת תורה הייתי נדחק בתוך ביהמ״ד, ועמדתי ביחד עם כל הציבור, כל אחד רקד על מקומו, ורק רבינו רקד בעיגול עם ספר תורה קטנה חבוקה ודבוקה בידו הק׳. אבל בקראלי שהיה המקום צר ודחוק, לא רקד כעין עיגול, רק הלוך ושוב כנגד ארון הקודש.

פרקי אבות

רבינו דרש ׳בפרקי אבות׳ בביהמ״ד הגדול של העיר ברחוב וואדומב, בכל שבת מברכים בין פסח לראש השנה, ותוך כדי דיבור היה רגיל לעורר בענינים שעמדו על הפרק, ובדברים שהוצרכו לתיקון, לפעמים בעמדו במקהלות עם קדושים, הרים את קולו בשבט מוסר למחות על פירצות

חמורות בחומת הדת. ואציגה נא כמה ענינים שמונח בזכרוני אשר הוכיח עליהם.

מו"ה מנחם מענדל הורוויץ ע"ה הגבאי הראשי של הת"ת, התאונן לפני רבינו, שיש הורים שאין משלמים 'שכר לימוד' בזמן כראוי, ולכך אינו יכול לשלם להמלמדים את שכרם, וביקש מרבינו לעורר את הציבור בחומרות הענין.

ובשבת כאשר דרש רבינו בפרקי אבות, האריך בדברים נחמדים בגודל הצורך והחיוב של החזקת תורה, ולשלם שכר לימוד כראוי, ואח"כ הוסיף ואמר: הנה הגבאי של התלמוד תורה התאונן לפני (האט זיך באגלאקט), שלאחרונה ניכר התרשלות בתשלום שכר לימוד, חשבתי לעצמי שהדבר תמוה, הלא הבעלי בתים השוכרים לבניהם מלמדים פרטיים, עולה להם הוצאות שכר הלימוד פי כמה וכמה, ומכל מקום משלמים להם בעתם ובזמנם, בלי שום איחור ואמתלא כלל, ולעומת זה השולחים את בניהם לתלמוד תורה, שאין משלמים סכום גדול כ"כ, דשכר לימוד בת"ת אינו עולה רק לערך שליש מתשלום למלמד פרטי, מדוע ניכר התרשלות גדול בזה.

ויתכן לבאר סיבת הדבר שהיצר מתגבר על זה ביותר, דכאשר משלמים שכר לימוד להתלמוד תורה, יש בזה תרתי למעליותא, מהנה מנכסיו את המלמד העני, וגם מזכה לאחריני, אלו בני העניים שאין ידם משגת לשלם שכר לימוד, ועל כן משתדל היצר למנוע בני אדם מלשלם בזמן, כדי להרחיק אותם ממצוה כפולה זו, וכדי שלא יהיה בין מזכי הרבים. (ועי' בדברי יואל על פרקי אבות (פ"ב מ"א - מהדו"ת) שהביא באריכות דרשה זו מרשימותיו של האדמו"ר מתולדות אהרן זצ"ל).

◆

בחצר בית הכנסת של האשכנזים, היה בית הספר לבנות, לערך שש כיתות, עד גיל י"ג שנה, ואחד פתח שם בית ספר גם לבנות מבוגרות יותר (העכערע שול), ושתי אנשים חשובים מראשי העיר הכניסו בנותיהם לשם, ונודע הדבר לרבינו, ובשבת הבא שדרש בפרקי אבות, עורר בענין זה, ותוך כדי דיבור הרים את קולו: 'צוויי חשובע בעלי בתים האבן אריינגענעבן זייערע טעכטער אין דער נייע שול, און איך זאג זיי צו, אז זיי וועלן נאך חרטה האבן'. ואני נוכחתי שם, ותיכף אחרי השבת הוציאו אותם משם.

◆

עוד מונח בזכרוני, שפעם אחת אחרי הדרשה בפרקי אבות, חזר רבינו לבית מדרשו, וכל הבחורים הלכו אחריו ללוותו, וגם אני הייתי ביניהם, וביקשו מרבינו לעבור ליד חנות הנעליים של פרידמאן שהיתה פתוחה בשבת (חנותו היתה סמוכה מאוד לחנותו של אבי, רק שלשה חנויות הבדילו ביניהם), רבינו הוצרך להאריך דרכו בשביל זה, ונכנס לתוך החנות כאשר הציבור הולכים אחריו, וניגש לבעל החנות ואמר לו 'א גוט שבת, הער פרידמאן', אבל ברוב חוצפתו התחיל להתלוצץ, וקירב את הכסא שלו והציע לרבינו לישב עליה.

הנשואין בזיוו"ש

הרבנית הראשונה ע"ה מחברתו הטהורה של רבינו, נפטרה ביום ה' טבת שנת תרצ"ו, ומקום מנוחתה הוא בבית החיים בעיר סאטמאר, בחודש אלול שנת תרצ"ז נשא בזיוו"ש את הרבנית הצ' אלטא פיגא ע"ה, בת הרה"צ ר' אביגדור שפירא זצ"ל מטשענסטוחוב, החתונה התקיימה בעיר טשעבין.

מונח בזכרוני תקופת הנשואין של רבינו בק' בזיוו"ש עם הרבנית הצ' אלטע פיגא ע"ה, כאשר הגיעה להתגורר בסאטמאר אחרי נשואיה, ביחד עם אמה שהיתה לצידה בתקופה הראשונה.

ההזמנה לשמחת נישואי מרן רביה"ק זי"ע שהתקיימה בעיר סאטמאר

בריחתי מהצבא לשמחת תורה

עוד בימי בחרותי בשנת תרצ"ט קבלתי לראשונה 'צו גיוס' לצבא, אבל אם קנו בשביל הצבא 'סוס' חזק במחיר של

אלפיים דאלעה, לא היו צריכים להיות בצבא רק שלשה חדשים, אבל גם הוצרכו לשלם למוכר הסוסים כדי שימליץ בפני הצבא שהסוס חזק ומיוחד. כל הבחורים התאמצו לעשות תחבולה זו, ואלו שלא היו בידיהם סכום זו, הסתובבו בכפרים ועיירות על הפתחים כדי להשיג הסכום, ודבר זה היו יכולים לסדר בעיר סאטמאר, ולא הוצרכו לנסוע עד לבוקארעסט. וגם אני עשיתי כך.

כאשר התקרבו ובאו ימי חודש תשרי נתמלאתי בדאגה גדולה, מגודל תשוקתי להסתופף בצל רביה"ק, לשמוע אל הרינה ואל התפילה שהייתי מורגל מהיותי בן תשע שנים, ניגשתי לראש המחנה שהיה גרמני, והצעתי לו סכומים עצומים כשוחד כדי שיואיל לשחרר אותי על ימים הנוראים, ובגודל רשעתו לא הסכים לקבל ממני שום טובת הנאה, והייתי נבוך מאוד.

עד שעלה ברעיוני עצה טובה, נגשתי להאיש המשגיח עלינו, שהיה מוצאו מראמענייא, ונתתי לו סכום הגון, ואמרתי לו שבדעתי לברוח במחנה, ואני מבקש מאתו שלא ימסור אותי לראשי הצבא, ואכן ברחתי מהמחנה לפני ראש השנה, וחזרתי לבית הורי, אבל אחרי ראש השנה כבר סידרו שכל היהודים ישתחררו מהמחנה עד אחרי שמחת תורה, ואח"כ כבר נשתחררתי לגמרי.

רבינו משתתף בשמחת התנאים שלי בראמענייא

כאשר הגעתי לפרק האיש מקדש, דיברו בי נכבדות עם בת מו"ח מו"ה צבי יהודה זינגער ז"ל מיקירי ונכבדי עיר טעמשעוואר בראמענייא, ובחודש אדר שנת ת"ש לפ"ק נכנסתי בברית האירוסין.

כאשר הציעו לפני השידוך, התעורר איזה דין ודברים אודות הנדן, והשדכנים הציעו לאבי לילך להרה"ק מביקסאד זי"ע שהתגורר בסאטמאר, וככל היוצא מפיו נעשה, כי רבינו הק' לא היה בעיר שנסע אז לשבות את שבתו בטעמשעוואר, ואכן בליל חמישי הלכנו לביתו, הרה"ק מביקסאד הקשיב לדברי והתבטא: 'מען זאל פרענג א ערליכן אידי'... אמר לו אבי, הלא בשביל זה באנו לכאן... ואזי אמר 'מען זאל פרענג א גרעסערן ערליכן אידי, מען זאל פרענג דעם רביין', והשבנו לו כי רבינו נסע על שבת לטעמשעוואר, וענה 'אזוי, דער רבי איז געפארן קיין טעמשעוואר, איז דאך זייער גוט', והציע שאבי יסע לטעמשעוואר להתייעץ עם רבינו ולשמוע חוות דעתו כדת מה לעשות.

ממחרת היום - ביום שישי, נסע אבי לטעמשעוואר, ותיכף נכנס אל הקודש פנימה, ורבינו הכריע שיגמרו את השידוך בכי טוב, רבינו שבת את שבתו בשכונת 'פאבריק שטאט' בביתו של מו"ה אברהם שעהנבערן ע"ה, ואבי התאכסן בבית ידידו מו"ה משה ראזנבערג ע"ה, גיסו של ר' אברהם הנ"ל, במוצאי שבת צלצל אלי אבי על ידי הטעלפאן, ומסר לי הכרעתו של רבינו, וביקש ממני להזדרז לבוא כבר למחרת ביום ראשון בבוקר במסילת הברזל לטעמשעוואר.

ביום ראשון בבוקר יצאנו לדרך כל בני המשפחה, אמי אחי ואחיותי, על אם הדרך נעצרנו במסילת הברזל בגראסווארדיין, והלכתי לידידי הב' אברהם דוב סים הי"ד, ובקשתי ממנו 'פשעטיל' שאוכל לאמרו במסיבת התנאים כנהוג, אבל התנצל שאין לו פשעטיל מוכן עתה, ויעץ לי לחזור על הפשעטיל של רבינו בשבת שובה – כי אחרי שבת הגדול ושבת שובה, נהגו הבחורים להתאסף חבורות חבורות יחד, ושקדו וחזרו על הפלפול שהשמיע רבינו, וגם אני היה חלקי עמהם – וקבלתי את דבריו, כי לא שערתי בדעתי שרבינו ישתתף בשמחת התנאים, שהרי חותני היה מיוצאי אשכנז, ולא היה שום סיבה שיעלה בדעתו להזמינו.

כאשר הגענו לטעמשעוואר שמנו פעמינו לשכונת 'יאזשעף שטאט', שם התגורר מו"ח ז"ל, והלכנו לביתו של גיסו מו"ה עזרא מענצער ע"ה שהתגורר לידו, והיה לו בית המדרש בביתו ושם התפללנו מנחה.

לגודל הפתעתינו הגיע רביה"ק באותו היום לביתו של ר' עזרא מענצער, כפי שהיה דרכו בקודש לבוא לביתו כאשר ביקר בטעמשעוואר, ור' עזרא היה רגיל לעשות מסיבה לכבודו. אחרי תפילת מעריב ניגש מו"ח ז"ל לרבינו והזמינו לפאר בראש שמחת התנאים, רבינו נעתר לבקשתו, והגיע ביחד עם קהל חסידים לביתו של מו"ח ז"ל אשר שם התקיימה התנאים, וכך זכיתי שרביה"ק יפאר בראש שמחתי.

שטר התנאים נכתבה על ידי הרה"ח אברהם'לע ווערצבערגר ז"ל שו"ב, ואח"כ הביט רבינו בשטר התנאים, ומצא ב' טעויות, בתיבה אחת נחסר אות י', ותיבה אחת לא נכתבה כראוי, ותיכף תיקנו אותם, ורבינו קרא את שטר התנאים ושברו את הצלחת, ואז כיבדו אותי באמירת פשעטיל, ולחשתי באזני רבינו דברים כהווייתן, שלא היה לי פשעטיל מוכן, והב' הנ"ל הציע לי לומר הפשעטיל של רבינו בשבת שובה, ולא עלה במחשבתי שרבינו ישתתף בהתנאים, אבל עתה שרבינו נמצא כאן איך אוכל לחזור על דבריו, ואמר לי רבינו 'זאג זאג...לאמיר זען צו דו קענסט עס ריכטיג איבערזאגן...', אחר כך המשיכו בשירות וריקודים.

◆

בשנה זו זכיתי להיסב בליל התקדש חג הפסח על שולחנו של רביה"ק, כפי שהיה נהוג שהחתנים הסיבו סביב לשולחנו של רבינו באחד מלילי הסדר, רבינו שכב במשך הסדר על 'היסב בעט', וכאשר פתח פיו בחכמה לומר דברי תורה התיישב על המיטה, הרבנית ע"ה ובתו הרבנית הצ' חי' רוזא ע"ה ישבו ליד שולחן בסמיכות לרבינו.

בשבת אויפריף שלי הגיע הרבנית ע"ה לביתנו בשבת אחה"צ, כדי לאחל מזל טוב לאמי, אפילו שהוצרכה לילך מרחק רב.

המשך אי"ה בגליון הבא

כ"ב מנחם אב

הגה"ק רבי מאיר הגדול
מפרעמישלאן זי"ע

מתולדותיו

רבינו נולד בשנת תע"א לאביו רבי יעקב איש תם מפרעמישלאן משלשלת היוחסין – וכעדות המגיד הקדוש מזלאטשוב זללה"ה שמבית שני לא פסקה רוח הקודש משלשלת קדושה זו – בן אחר בן עד רבי יעקב מירוויש מקורביל בעל השו"ת 'תשובות מן השמים'. בנעוריו עסק רבינו במסחר ומעקלערי, והגויים קראו לו מאיקו (מאיר) ספאוועדליווי (הנאמן). היה מתלמידיו הראשונים של הבעש"ט הק' זיע"א עוד קודם התגלותו והיה נקרא תלמיד חבר, היה בידידות עם הרה"ק רבי יצחק מדרהאביטש, והרה"ק רבי שבתי מראשקוב. והרה"ק רבי משה פאסטאך ז"ל זי"ע, והם אלו אשר בראשות הבעש"ט הקדוש זי"ע עקרו מן העולם כת הכופרים הפראנקיסטען בהויכוח בלעמבערג, הרה"ק רבי מאיר זכה לתלמידים גדולים, וגאונים וקדושים הסתופפו בצל קדשו, נסתלק ביום ד' לסדר "והלכת אל המקום אשר יבחר ד' אלקיך בו" (ראה) כ"ב אב תקמ"א (וי"א שבשנת תקל"ג) לפ"ק, ומנ"כ בפרעמישלאן.

בפי ישרים תתרומם

סיפר הרה"ק רבי ישכר דוב מבעלזא זללה"ה, שהרה"ק רבי מאיר הגדול השאיר אחריו בכתב יד קדשו חיבורים גדולים ונוראים בשם "אור תורתו של רבי מאיר" על התורה בדרך פרד"ס, ועל ש"ס חידושים נפלאים, ובאיזהו מקומן של שבחים ציין בסוף המאמר, עד כאן אמר לי מט"ט (המלאך מטטרו"ן), ע"כ אמר לי מיכאל, ע"כ אמר לי גבריאל, ונכדיו הקדושים ניסו לסדר כתבי קדשו ולדפוס ופתאום הבערה ללהב יצאה ונשרפו הכתבי קודש. ('מליצי אש' (כ"ב אב) ח"ב דף מ"ג ע"א

אם אסק שמים

גודל כח הרה"ק רבי מאיר זי"ל, עד שכתב עליו בספר דגל מחנה יהודה מהרה"ק רבי יהודה צבי מסטרעטין זללה"ה, כי היה בכוחו להוריד שרי מעלה. ('מליצי אש' – כ"ב אב)

דמטמרין גליין ליה

כאשר ישב פעם עם תלמידיו בעת סעודה שלישית, הוציא לעניהם את צנצנת המן אשר הניח משה למשמרת, ואמר להם, ראו בני, זהו הלחם אשר האכילנו ה' במדבר, ואם תעבדו את ה' כראוי, תזכו שיושפע לכם שפע מצנצנת המן הזה, ולא יחסר לכם כלום, אף שצנצנת המן נגנז מאתנו, אבל מעיני צדיקים הק', לא היה שום דבר מכוסה ומוסתר, כמו שהיו צדיקים אשר זכו להיטהר באפר הפרה שנגנז ע"י מדבר קדמות להחיד"א מערכת א' אות כ"ה כי שום דבר לא היה טמון ומכוסה מנגד עיניהם. ('עבודת עבודה' ח"ב עמ' ס"ט)

ימי ההילולא

כ"ב אב

- רבי מרדכי בן הלל (מרדכי אחר הרי"ף) – ה"א ע'
- רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן ב"ר יעקב – תקל"ג

כ"ג אב

- רבי בנימין אהרן סלוניק אב"ד פודהיין ב"ר אברהם (משאת בנימין)– ש"ע
- רבי דוב בעריש גוטליב ב"ר יעקב (יד הקטנה על הרמב"ם) – תקנ"ו
- רבי צבי ב"ר יעקב יצחק (החוזה) מלובלין – תקצ"א

כ"ד אב

- רבי ארי' לייב מקראקא ב"ר יהושע בעל מגיני שלמה – תכ"ד
- רבי נתן נטע אייבישיץ ב"ר יהונתן – תקמ"ט
- רבי אפרים זלמן מרגליות ב"ר מנחם מאניש (מטה אפרים) – תקפ"ח
- רבי אברהם אולמאן אב"ד לאקנבאך ב"ר שלום חריף – תר"ט
- רבי יעקב יוסף מגלאגוב ב"ר מנחם מענדל – תרל"ד
- רבי שלום היילפרין מוואסלוי ב"ר דוד – ת"ש

כ"ה אב

- רבי ישכר בער מזלאטשוב ב"ר יהודה לייב (מבשר צדק, בת עיני) – תקנ"ה
- רבי אברהם חיים מלינסק ב"ר נפתלי צבי מראפשיץ – תקצ"א
- רבי יעקב משולם אורנשטיין ב"ר מרדכי זאב (ישועות יעקב) – תקצ"ט
- רבי יוסף דוד מאליק ב"ר צבי ארי' – תר"ט

כ"ו אב

- רבי נח נפתלי מקאברין ב"ר ישראל יעקב – תרמ"ט
- מרן רבינו יואל טייטלבוים ב"ר חנניה יו"ט מסיגעט (דברי יואל) – תשל"ט

ימי ההילולא

כ"ו אב

- **רבי יהושע אב"ד קראקא ב"ר יוסף** (מגיני שלמה) - **ת"ח**
- **רבי אברהם מרדכי** (הראשון) **מגור ב"ר יצחק מאיר - תרט"ו**
- **רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא ב"ר שלום יוסף מריזין - תרמ"ג**
- **רבי שמואל צבי הורוויץ מספינקא - ווימס"ב ב"ר אברהם אביש - תשנ"ז**

כ"ח אב

- **רבי נפתלי צבי יהודה ברלין מוואלוזשין** (נצי"ב) **ב"ר יעקב - תרנ"ז**

כ"ט אב

- **רבי שמואל סאלאנט אב"ד ירושלים ב"ר צבי הירש - תרס"ט**
- **רבי ישראל שלום יוסף ממעזבוז ב"ר אברהם יהושע העשיל - תרע"א**
- **רבי אליהו בצלאל מטעטש ב"ר יקותיאל יהודה מסיגעט - תרע"ח**
- **רבי יוסף מאיר ממאהנובקא ב"ר אברהם יהושע העשיל מסקווירא - תרע"ט**
- **רבי אלטר יוסף דוד מאליק ב"ר שמעון שלמה - תש"ב**

רב רבנן

בין תלמידיו הקדושים של הרה"ק רבי מאיר הגדול ז"ל נמנין הרה"ק איש אלקים רבי שבתי מראקשוב בעל סידור ר' שבתי, וכן מקובל אצל צדיקי קשישאי כי בכל מקום שמובא בסידור רבי שבתי ז"ל סתם 'מורי' כוונתו על הרה"ק ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן ז"ל, כן נמנין בין תלמידיו הרה"ק ר' מענדלי מפרימישלאן, והרה"ק רבי פייבוש מגלאשיוועץ ז"ל. (מליצי אש)

רבי מאיר בעל הנס

הרה"ק איש אלקים מרן רבי ר' מאיר הגדול מפרעמישלאן זי"ע, זקינו של הגה"ק ר"ר מאיר"ל המפורסים בדורינו, נסע פעם אחת במוצאי שבת קודש מפרעמישלאן למעזיבוז (ע"י קפיצת הדרך כי ממעזיבוז עד פרעמישלאן הוא יותר ממאה פרסאות), וכאשר ראהו ריעו ועמיתו הבעש"ט הקדוש והנורא זי"ע נעשה ביניהם שמחה גדולה (וידוע המעשה בעת שהי' הבעש"ט בפרעמישלאן אצלו והמתיקו סוד יחד דברים העומדים ברומו של עולם, כמובא בספרו גדולת רבינו הבעש"ט דף מ"ג ובס' דברים ערבים ובס' טעמי המנהגים), ואמר הגה"ק ר"ר מאיר"ל זי"ע להבעש"ט הק' זי"ע, באתי אליכם על סעודת מלוה דמלכה והבאתי רפואה שלמה לבתכם אדלי, (אמם של האחים הקדושים הדגל מחנה אפרים, והרבי ר' ברוך ממעזיבוז, ואז היתה מוטלת חולה על ערש דוי ר"ל) ורצוני אשר בתכם הצדיקת אדלי תבשל המאכלים לסעודת מלוה דמלכה, והשיב לו הבעש"ט הק', הנכם חשוב מאד אצלי אבל תימה אם תוכל בתי אדלי להקים ממטתה לבשל כי היא בעלת יסורים, אעפ"כ אלך לשאול אותה, כי לעשות רצון צדיק חפצתי, וכאשר סיפר רבינו הבעש"ט לבתו הצדיקת אדלי מהאורח הק' רבי ר' מאירל מפרעמישלאן שבא דייקא על הסעודת מלוה דמלכה ורצונו שהיא תבשל, השיבה לאבי' הבעש"ט הק' שמרגשת הטבה ורוח חדשה נולד בקרבה וקמה ממיטתה לילך לבית התבשיל ואז היו האחים הק' הדגל מחנה אפרים והרבי ר' ברוך ממעזבוז, (תאומים) בתוך עריסה סמוך למטת אמם הצדיקת אדל, פתאום התחיל ילד אחד לבכות ולקחתו אמו על ידה האחד ותיכף התחיל לבכות גם הילד השני ולקחתו אמו על ידה השני' אחר זה נטה הכותל ליפול, ונזדזע הכותל ונפלו כל האבנים על המטה והעריסה שהיו הצדיקת אדלי ושני בני' שוכבי' שם, ולולי היא היתה שם עם הבנים היה אסון ר"ל, ונתפלא מאוד מרן הבעש"ט הק, ואמר לזקיני הק' ר"ר מאיר"ל אתם באתם להציל את חיי בתי עם שני בני' אתם ראיתם זאת ברוח הקודש, והנכם שליחא דרחמנא ומגלגלין זכות ע"י זכאי משמיא קא זכו לכם להציל נפשות קדושות כאלו אשר העולם יאיר מגודל קדושתם, ואין להתפלא מדוע נעלם זאת מהבעש"ט הק' זי"ע להציל את בתו הצדיקת עם שני בני' הק' והנה כי כן יתפלא הקורא איך נעלם מזקיני הגה"ק ר"ר מאירל מפרעמישלאן מעת הי' בנו הקדוש רבי ר' אהרן ארי' מוטל חולי, ובעת שהי' אצלו הבעש"ט הק' בביתו בפרעמישלאן הביא לו רפואה כו' כי מענינים גבוהים ורמים בסוד קדושים. (סיפורי קודש בסוף ספה"ק דגמ"א)

הבוטח בה' חסד יסובבנו

בנעוריו עסק הרה"ק רבי מאיר הגדול מפרעמישלאן זיע"א במסחר ומעקלערי", אף הגויים, בידעם ישרותו, אהבו להתעסק רק איתו וקראו לו 'מאירקו ספראוועדליווי' (מאיר הנאמן), לימים אמר רבי מאיר בעוסקי במסחר סימן הוא שאיני שלם בבטחוני בה' הזן ומפרנס לכל, ולכן עזב את המסחר והתיישב באהלה של תורה, וחי בדחקות רבה, פעם הגיע גוי לשוק וחיפש את מאירקו ספראוועדליווי בכדי למכור לו כוורת דבש שבידו סוחרים רבים רצו לקנותה אבל התעקש למכרה רק לרבי מאיר, כל היום חיפש אחריו והיות שלא מצאו נסע חזרה לביתו עם הכוורת בידו, אשתו יעצה שלמחרת יסע מיד לביתו כי אולי חולה הוא, למחרת נסע הגוי ישר לביתו של רבי מאיר והיות שישב בבית המדרש הלכה הרבנית לבשר לו שמן השמים הזמינו לו פרנסה טובה עד לבית ענה לה שיבא בגומרו את השיעור בהגיע הביתה ושאל מה מחיר הכוורת ענה לו הגוי שסומך עליו וכמה שיתן יהיה מקובל בעיניו, רבי מאיר נקב סכום גבוה, אך לא היה בידו אפילו פרוטה אחת, שכנה לוותה להם את הסכום וקנו את הכוורת, כשהלכה הרבנית להוציא דבש חשכו עיניה בראותה שאין בכוורת יותר משכבה דקה של דבש, ומתחתיו עץ, פרצה בבכי מאין תשלם את החוב, הרגיע אותה רבי מאיר נמכור את הבית ונוכל לשלם את החוב, כאשר בדק שוב בכוורת מצא שמתחת לעץ ישנם מטבעות רבות של זהב, ואמר אין להנות ממעשה ניסים, ופיזר נתן לאביונים לאחר כמה ימים חזר הגוי ושוב רצה למכור דבר מה שאלה אותו הרבנית מאין קנה את הכוורת סיפר לה הגוי שהיה ביער וראה דבורים יוצאים מגזע עץ, קטע את העץ ומצא את הכוורת, רבי מאיר"ל מפרעמישלאן נכדו של רבינו בספרו את הסיפור סיים ואמר, המטבעות הללו צברו שרים גדולים עבור רבינו בזכות גדול מדת הבטחון שלו. (ימי זכרון, אב עמ' קל"ד)

הזהרו בגחלתן

שמעתי מדודי הגה״צ זצ״ל בתחילת המלחמה כשנמלט היה בפרעמישלאן, על ציונו של הרה״ק רבי מאיר זי״ע, ושאל על מקום מנוחתו של הרה״ק רבי מאיר הגדול זי״ע, ואמרו לו שהוא נטמן בביה״ח הישן, ופנה לשם וראה שגדל שם קוצים וכיסה את כל המצבות לבד מהמציבה של הרה״ק רבי מאיר הגדול זי״ע, ועוד צדיק אחד, וסיפרו לו הגויים שם, שהם החריבו כל המציבות שם ולקחוהו להצטרכיותם, וכשהגיעו למצבת הרה״ק רבי מאיר הגדול זי״ע, אזי הכומר שהוא הנהיג כל זאת, נחלה בסטראוק ל״ע, והבין שהגיע לו על חילול המצבות, וקביל ע״ע שלא ליגוע בהמצבות שנשארו, וקיבל על עצמו לגדור המקום וקיבלו על עצמם שיש רשות ליהודים להגיע לשם להתפלל בלא קבלת רשות מהם, ואף לדרוך על שדות התבואה שמסביב. (יפה שיחתן)

והאנשים אשר פתח הבית הכו בסנורים

בימי הבעש״ט הק׳ זללה״ה נתוועדו יחדיו פעם אחת ה׳ צדיקי יסודי עולם, נגלים ונסתרים, לקרב את הגאולה השלימה המקווה, הלא המה, הבעש״ט הקדוש, והרה״ק רבי מאיר הגדול מפרימשלאן והרה״ק רבי משה פאסטיץ אחי רבי מאיר הגדול שהיה צדיק נסתר, והרה״ק רבי שבתי מראקשוב (בעמ״ח הסידור עפ״י האריז״ל והבעש״ט), והרה״ק רבי צבי פאטיקער מצדיקים נסתרים, וכולם נקבצו בבית אחד בקצה כפר קטן, וכאשר הרגיש בזאת הס״מ, שע״י ה׳ צדיקים אלו יבוא סופו המר, התחפש לאיש מאנשי העיר, והלך תיכף להודיע לשר העיר, שה׳ יהודים נתוועדו מחוץ לעיר בחורבה אחת, לטכס עצה לשרוף את העיירה כולה, וכשמוע זאת שר העיר, שלח מיד את משרתיו כדי לתופסם, אבל הצדיקים האלו הרגישו בזאת, ועשה כל אחד ואחד פעולה שיעשה רואה ואינו נראה אך הצדיק רבי מאיר הגדול לא אוה להשתמש בשמות הקדושים, ולכן לא עשה שום פעולה, וכבוא השלוחים לא מצאו כי אם אותו יהודי, ולקחו אותו, ואסרו אותו יד לרגל ויד לרגל והושיבו אותו על עגלתם והובילוהו לבית האסורים, אולם על אם הדרך עלה בדעת הרה״ק רבי מאיר אם לא יזיק לו הענין הלז לעבודת השי״ת, ונזכר, שאם לא יעזבו אותו עד למחרת בבוקר, לא יוכל ח״ו להניח תפילין, התיישב בדעתו, וירד מעל העגלה. והאנשים אשר סבבוהו הוכו בסנורים מגדול ועד קטן ולא ראו בירידתו. (שער האותיות׳ עמ׳ י״ז)

נאמנים פצעי אוהב

שמעתי מהברכת אברהם שהיה מספר זאת לקהל אנ״ש כמה וכמה פעמים, פעם היה הר״ר מאיר הגדול מפרמישלאן זללה״ה (א אצל בנו הרה״ק רבי ארון לייב זללה״ה) באיזה בית הכנסת, ואיש אחד עשה לו בזיונות גדולים ולא השיב לו שום דבר, ורק כאשר חזר הרה״ק הר״ר מאיר לביתו קרא את הגבאי שלו ומילא לו חבילה גדולה של כל מיני ממתקים ומתנות שילך למסור אותם לאיש בבית הכנסת שעשה לו הבזיונות ותמהו על כך החסידים ושאלו את רבם, בשלמא מה שהרבי לא ענה לו כלום היה בזה מעביר על מדותיו, אבל למה לשלוח לו מתנות ומעדנים כאילו עשה לו טובה גדולה, ענה להם הצדיק, כשיש קיטרוג על איזה יהודי בשמים לפעמים גוזרים עליו להסתלק מן העולם אבל באים מליצי הישר וממליצים עליו זכותים ואומרים שדי יהיה לו אם יחלה וזה יהיה במקום מיתה, ואח״כ באים עוד מליצי ישר ואומרים שגם זה יותר מדאי בשבילו, ודי אם יקבל בזיון גדול ובזה יקבל את ענשו הראוי לו, אם יקבל את הביזיון באהבה ולא יענה למבזהו כלום, ואמר הר״ר מאיר לחסידיו, עכשיו בוודאי תבינו, כי באם נחליתי, הגם שהייתי מתרפא אח״כ, אבל כמה יסורים ועגמת נפש היו עוברים עלי ועל אנשי ביתי ולהמקורבים וגם כשאני יבריא הלא ישארו איזה מיחושים ולא אתרפא לגמרי ח״ו, ואיש זה שעשה לי הבזיונות הלא הציל אותי שלא אסתלק מן העולם ושלא אחלה, וכמה שכר מגיע לו, ולכן שלחתי מתנות ומעדנים האלו. וסיים הר״ר מאיר ואמר, לפעמים רואים הוריו או רבותיו בעולם הבא, שלבנם או תלמידם בעוה״ז תלוי קיטרוג גדול, והם מתפללים עליו מאוד שיפטר רק בבזיון ויוטב לו, ואז אם יש לו שכל הוא מקבל את הבזיון באהבה והכל על מקומו יבוא בשלום, והוא פטר עצמו עם הבזיון ויוטב לו, אבל אם אינו מקבלו באהבה וגם עונה למבזהו דברים, הרי הוא שם את תפילות הוריו ורבותיו לצחוק ותפילתם היתה בחינם ח״ו. (״יהי אור״ – אות מ״ו)

קשוט עצמך תחילה

כאשר אור קדושתו של רבינו הגדול התחילה להאיר ונהרו אליו חסידים ואנשי מעשה להתברך ממנו ולדרוש אלקים, ופעם אחת בא רבינו לעיר אחת והזמינו אותו שם לסעודת ברית מילה שהיה אז אצל גביר אחד הרב דמתא שהיה מראשי מתנגדי הבעש״ט הקדוש זי״ע ישב בראש השלחן והרה״ק רבי מאיר ז״ל ישב מן הצד למטה וחסידיו של הרה״ק סבבו אותו לשמוע בקול דברו. והיה אז ראש חודש ואמר הרב הקדוש ר׳ מאיר לחסידיו כי יזמרו המזמור ברכי נפשי (כמבואר בזה״ק פר׳ וירא צ״ז, שבכל ר״ח אומרות נשמות הצדיקים בג״ע מזמור זה ועיין שם פ׳ תולדות קל״ד ע״ב) ולהרב דמתא חרה אפו על הרה״ק רבי מאיר על שמתנהג בחסידות ע״ד הבעש״ט ז״ל ואמר הרב דברי תורה שהי׳ בהם קנטור להרה״ק רבי מאיר ואח״כ ברכו ברכת המזון אבל אחרי כן התיישב הרב כי לא נכון עשה לקנטר את הרה״ק, ורצה לפייסו הלך וישב אצלו, ואמר להרה״ק, די ווטלט זאגט אז איהר קענט לערנען נו זאגט א דבר תורה, ובזה רצה להפיס דעתו הקדושה.

פתח הרה״ק ר׳ מאיר הגדול ז״ל ואמר: מיר וועלין זאגין מענינא דיומא פון דעם זמר ברכי נפשי וואס מיר האבען געזונגען לכבוד ראש חודש; שטייט דארט יצא אדם לפעלו ולעבודתו עדי ערב איז טייטש יצא אדם לפעלו ולעבודתו, קודם כל דארף מען יוצא זיין מען זאל מתקן זיין די אייגענע מעשים, דערנאך איז דא א וויטערע עבודה ׳עדי ערב׳ וויל כל ישראל ערבים זה בזה קען מען זיך נעמען יענעם מתקן זיין, אבל כל עוד שלא תיקן האדם את עצמו אין יוכל לתקן אחרים ולהדריכם תורת ה׳ כביכול. והדברים האלו נכנסו ללבו של הרב העיר ההוא, והרבה לדרוש ולחקור מהרה״ק ר׳ מאיר להבינו עבודת הש״י על דרך הבעש״ט, ואח״כ ביקש ממני כי יתקן לו דרכי התשובה אמר לו הרה״ק כי יסע להבעש״ט הקדוש ז״ל, ונסעו יחדיו להבעש״ט ונעשה הרב הנ״ל מאנשי חסידי הבעש״ט זללה״ה. (פאר וכבוד)

כ"ז אב

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב
מסאדיגורא זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי מנחם נחום דוב מסאדיגורא או כפי שנקרא בשם החיבה "ר' נחום בער'ניו זי"ע נולד בשנת תר"ד לאביו הגה"ק רבי שלום יוסף מסאדיגורא בן הגה"ק מרוזין זי"ע, ונקרא שמו בישראל ע"ש זקינו הגה"ק רבי מנחם נחום מטשערנאביל בעל "מאור עינים" זי"ע, וע"ש זקינו הגה"ק רבי דוב בער המגיד ממעזריטש זי"ע, ויוסיפר שהם באו לאמו בחלום וביקשוה לקרוא לרך הנולד על שמם, וכיון שהרה"ק מטשערנאביל זי"ע בא קודם לכן הקדימו שמו.

נודע היה בכח קדושתו והרגשתו להבדיל בין הטהור לבין הטמא, ויוסיפר אשר באחת מביקוריו בווינא הוגש לפניו מרק של עוף, וכאשר לקח ממנה כף מרק ורצה לאכול החזירה מיד וסילקה ממנו, החסידים התחילו לחקור את הדבר אצל בעלת הבית והודתה ואמרה שנתעורר לה שאלה על כשרותו של העוף אך היות שלא היה לה עוף אחרסמכה על ידיעותיה להתיר את העוף ובשלה אותו, כאשר הרגיש רנ"ב שהחסידים מתלחשים ביניהם הפטיר בחיוך: אין בזה שום מופת, אלא כאשר לקחת את הכף בידי הרגשתי חשק ותאבון גדול לכן הבנתי שמעשה היצר כאן ועלי להפסיק אכילתי.

בחורף שנת תרל"ב קרה רבות בעיר סאדיגורא שמתו ילדים בעת לידתם רח"ל, באחד מאותם הימים בא חסיד אחד להרה"ק רבי אברהם יעקב מסאדיגורא בבקשה שיעורר רחמים מרובים על בתו היחידה היושבת על המשבר וחייה בסכנה, הרה"ק רא"י מסאדיגורא – אשר מאז פרצה המגיפה הפציר בתפילה להעביר רוע הגזירה וללא הועיל – הפנהו לחתנו רנ"ב זי"ע, בשמעו רנ"ב את הדברים ציוה להביא אליו את ר' יהושע מנגן, כשבא ביקשו רנ"ב: זמר נא לפני ניגון ערב המביא לידי התעוררות, מיד התחיל ר' יהושע לזמר "כבקרת רועה עדרו", הראה לו רנ"ב שאין הוא שבע רצון מניגון סזה, בהפטירו: וכי חידוש הוא לבוא לידי התעוררות מ"ונתנה תוקף, התחיל ר' יהושע לזמר "אב הרחמים", אך שומע את רנ"ב אומר לו: האם בהזכרת נשמות אנו עסוקים כעת? לנגן מלא חיות יחד עם התעוררות אנו צריכים, ואמר לו שיזמר את הניגון על הברייתא דרבי ישמעאל בשלש עשרה מידות התרוה נדרשת, ר' יהושע התחיל לנגן ורנ"ב יושב בדביקות, ידו השמאלית על מצחו ובידו הימנית דפק עם קפסת הטאביק על השולחן ומעיניו זלגו דמעות, במילים "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" התפרצה מפי רנ"ב אנחה כבידה, ממנו הבין המנגן שעליו לחזור על מילים אלו, כמה פעמים חזר על זה, ואז הפסיק רנ"ב מדביקותו וסימן למנגן שיפסיק ואמר: "כלל ופרט וכלל אי אתה דן אלא כעין הפרט" כשדנים על הכלל ועל הפרט, יש להתחשב עם הפרט, שהרי "כלל ופרט וכלל אין בכלל אלא מה שבפרט", ה"כלל" הוא התאחדות של הרבה פרטים, על כן רבש"ע, עזור נא לפרט וממילא גם לכלל, לא עבר זמן רב ובאו לבשר שילדה בשלום בן זכר, ויחד עם ישועת הפרט היתה גם ישועת הכלל שמאז נעצרה המגיפה.

נלב"ע כ"ז אב תרמ"ג לפ"ק ומנו"כ בווינא.

כ"ט אב

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים
מטעטש זי"ע

מתולדותיו

הגה"ק רבי אלי' בצלאל טייטלבוים זי"ע נולד בשנת תר"י בעיר גארליץ לאביו מרן הייטב לב זי"ע אשר שימש אז ברבנות שם, ולאמו הרבנית הצדקנית בת הגה"ק רבי משה דוד אשכנזי מטאלטשווא זי"ע. בהגיעו לפרקו נשא לאשה את בתו של הגביר הנכבד ר' נטע שופף מבריגל ז"ל, וסיפר מרן רבינו בעל ברך משה ז"ל שהרה"ק בעל "תורת חיים" מקאסוב שלח להודיע להייטב לב שרוצה לבוא אתו בקשרי החיתון, דהיינו שבנו ר' אלי' בצלאל ז"ל ישא בת חתנו הרה"ק ר' פנחס יוסף ז"ל אך לבסוף לא אסתייע מילתא ונשא את בת הגביר הנ"ל וכן נכדת הרה"ק מקאסוב נשאת לאחד מנכדי הצדיקים, ולבסוף נעדרה אשת ר' אלי' בצלאל בצעירותה, וכן בעלה של נכדת הרה"ק מקאסוב נלב"ע, ואז באו בקשרי החיתון בזיוו"ש ונשאו זה לזה, והיה מרגלא בפומי' דמרן הייט"ל לומר על הרה"ק מקאסוב שהטיב לראות למרחוק שעות ישתדכו ביניהם, וכיון שיצא מפי אותו צדיק שברצונו לבוא בקשרי החיתון עם הייט"ל סיבב הקב"ה כל הסיבות שיבוא לידי כך.

בשנת תרל"ב הושיב אותו אביו הק' על כס הרבנות בעיר פוליאן ריסקווא, ובשנת תרמ"ג כאשר עבר אחיו מרן הקדושת יו"ט זי"ע מטעטש לסיגעט נבחר למלא מקומו בק"ק טעטש, ושם ישב עד יומו האחרון משך שלושים וחמש שנים (תרמ"ג – תרע"ח) התקופה הארוכה ביותר שישב בה רב, ואכן בשנים אלו הרים על נס קרן התורה והחסידות בעירו וזכה להוקרה והערצה מכל יהודי טעטש וסביבתה, כמו כן כיהן של גם כאדמו"ר לחסידי סיגעט שבסביבה ובתקופתו נתרבו בטעטש חסידי סיגעט שנתקבצו אליו הרבה יהודים מן הסביבה שבאו להפקד בדבר ישועה ורחמים, מרן העצ"ח הי' מאוד אדוק וקשור לדודו ר' אלי' בצלאל ז"ל וכשנפטרה עליו בתו הרבנית מסלאטפינא ע"ה נסע אליו להתייעץ עמו אם יתן את לחתנו את בתו השני', ועי' בתשו' עצ"ח סי' ל"ט.

כשאר אחיו מרן הקדושת יו"ט והגה"ק ר' משה יוסף זי"ע הסתופף בצל החיי"ם מרן הק' מצאנז זי"ע, ויסופר שפע"א נפל בנו ר' חיים ז"ל מהחלון ורגליו נפצעו, והרופאים יעצוהו לנסוע לווין לניתוח, לפני הנסיעה נסע לצאנז להזכיר את שם בנו החולה ולקבל ברכתו להצלחת הניתוח, כשקרא הד"ח את הקוויטל וראה את השם "חיים בן מרים" נענה ואמר: הרי גם שמי הוא חיים בן מרים וגם אני סובל מיסורים ברגלי ועכ"ז אינני הולך לשום רופא, ר' אלי' בצלאל אכן שב על עקבותיו ולא נסע לווין – נלב"ע ביום כ"ט אב תרע"ח.

נלקט מספר "מקראי קודש - לשבת" אוצר נפלא על ענייני שבת

זכור את יום השבת לקדשו

קידוש היום (ו)

אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו ◇ זכרון למעשה בראשית ◇ תחילה למקראי קודש זכר ליציאת מצרים
באהבה וברצון הנחלתנו ◇ בורא פרי הגפן ◇ טעם שאין מברכים שהחיינ

אשר קדשנו במצוותיו ורצה בנו

מדוע אין אומרים 'אשר בחר בנו'

הטעם שאין אנו אומרים בקידוש 'אשר בחר בנו', לפי ששבת ניתן במרה, ועדיין לא בחר בנו לגמרי עד אחר נתינת התורה.

(בית יוסף – סי' רעא)

מדוע אין אומרים 'ורוממנו מכל לשון'

וגם 'ורוממנו מכל לשון' אין אומרים, לפי שהוא על שם 'ארוממך' ה' כי דליתני' (תהלים ל, ב), כלומר, נסים גדולים עשית לי שדליתני על אויבי, ולכן ארוממך, וימים טובים נצטוו בהם על ידי נסים ונפלאות שעשה עמהם הקב"ה, אבל שבת לא נצטוו בו על ידי נסים ונפלאות, אלא על שם ששבת בו ממלאכה, ולכך אין אומרים בשבת 'ורוממנו מכל לשון'. ומזה הטעם אומרים גם כן בתפלות ימים טובים 'אתה בחרתנו וכו' ורוממתנו'.

(אבודרהם – סדר מעריב של שבת עמוד קנ)

ואגב אומר לך מה שאמרתי כבר בנוסח אשר קדשנו במצותיו, פירוש שהוא קידש אותנו על ידי המצות שנהיה אנחנו מקודשים כמו האשה המקודשת לבעלה וכמ"ש כמה ספרים הקדושים. ולכאורה יש לתמוה, כיון דפסקינן בשו"ע אהע"ז (סכ"ז ס"ז) דבקידושין צריך שיתן הבעל כסף קידושין לאשה ולא שתתן היא, משא"כ אנחנו אומרים שהקידושין הם על ידי המצות שאנו עושין במעשה ידינו.

ויש ליישב הענין כדאיתא שם (ס"ט) באדם חשוב אפילו נתנה היא מקודשת, והטעם מאחר שהוא אדם חשוב בהיא הנאה דמקבל מתנה ממנה גמרה ומקניא נפשה. ויש לומר גם בנידון דידן, הואיל שיש ליוצרנו יתברך מלאכים ומשרתים ושרפים ואופנים וחיות הקודש המהללים שמו תמיד וכבודו יתברך פונה ברחמים ואבה תהלה לקבל מתנה ומצות מדרי גיא ומדלי מעש, בההיא הנאה אנחנו מקנין נפשותינו בקנין גמור ונתקדש בקדושה של מעלה אמן.

(עבודת ישראל - פרשת שמיני בד"ה והייתם קדושים)

באדם חשוב הקבלה כנתינה

'אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו', ושמעתי מפרשים בשם הרב הצדיק הקדוש וכו' רבי איציקל לאנציטר ז"ל נבג"מ (הרבי מלובלין זי"ע), על דרך שאמרו רז"ל (קדושין ז. שו"ע אבהע"ז סי' כז ס"ט), אמרה היא לו, הילך דינר ואתקדש אני לך, אם אדם חשוב הוא מקודשת, כי בההיא הנאה שיש לה, על שהוא מרוצה לקבל הימנה מתנה, מקודשת.

והנה השם יתעלה שמו קדשנו, שנתן לנו המצוות, ולכאורה הלא המצוות אנחנו עושים, ולא הוא ית', ובמה קידש אותנו, להיות נחשב קידושין, הלא כשאנחנו העושים המצוות, דומה שאנחנו נותנים לו, והוה כהילך דינר ואתקדש אני לך. אמנם במה שמקבל מאתנו עשיית המצוות, בהאי הנאה הוא קידושין. וזה אומרו 'אשר קדשנו במצותיו', וקשה הלא אנחנו עושים המצוות, לזה אמר 'ורצה בנו', בההוא הנאה דרצה בנו ובעשייתנו המצוות, בזה הוה קידושין.

(שפתי צדיקים - פרשת בראשית)

עבור זה אנו מתפללין בשבת שהוא שעת המתקה הן מצד עצמו והן מצד קצת השבחים והודיה שלנו, שיומתק גם בחי' אלהים הזה שיהיה נעשה בבחי' רצה, ולזה מתפללין ואומרין 'רצה במנוחתנו' שיהיו נעשה בחי' רצה ביום מנוחתנו, וגם רצה והחליצנו ומבקשין שלא תהיה צרה ביום מנוחתנו, רק שאותיות הצרה תתהפך לרצה.

וכן הוא באמת שע"י השבח והודיה יין המשמח של קידוש, נמתק בחי' אלהים הזה לרצה שהוא במדת הנצח הידוע ליודעי חן. וזה שאנו אומרין בקדוש היום 'ורצה בנו' כי נעשה

בהקידוש בחי' רצה, ואז נמתקו ג' מדות נצח הוד יסוד הידועים לבחי' רצה ועונג.

(סידורו של שבת - שורש ד ענף א עלה ב)

עיקר כחן של בנ"י הוא הבחירה שבחר בנו הקב"ה, כי בחי' הקורבה היא גם לכל העולם, אפילו האומות כפי מעשיהם מתקרבין להקב"ה, אבל בחירה היא בעצם שבחר הקב"ה בבנ"י ובצדיקים ביותר זה עדות שיש בהם חלק אלוק ממעל.

ובאמת זה הסימן מי שעובד לשמו ית' מתדבק ביותר בבחי' הבחירה, כי מה האדם שיבוא לקרב עצמו אל הבורא ית', רק מצד שהקב"ה בחר בנו וזה רצונו ית' ורצונו הוא כבודו, ולכן אני בא לעשות רצונו ית"ש להתקרב אליו למלאות רצונו יתברך וכו'. ואומרים בקידוש 'אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו' כי רצונו ית"ש בבני ישראל, וכן במועדות אשר בחר בנו, ולכן שבתות ומועדות מיוחדין רק לבנ"י, כי בחי' בחירה שייך רק לבנ"י, והם עדות על פנימיות נפשות בני ישראל.

(שפת אמת - פרשת קרח שנת תרנט)

שבת מתעלה האדם בשורשו וחל עליו החן, וזה שנקרא 'שבת מנוחה', ויש בו נשמה יתירה שהוא התגלות ציור הפנימי, לכן שקול שבת ככל המצות. ופי' מוז"ל באלו המצות שאמרו ששקולין לכל המצות שהם מתקנים כל האברים וכ"כ באוה"ח. לכן אמרו בקידוש היום 'אשר קדשנו במצותיו ורצה בנו' ולא אמרו בפרט 'וצונו על השבת' כמו בכל ברכת המצות, לרמוז כי קדושת השבת כולל קדושת כל המצות.

(שפת אמת - פרשת כי תצא שנת תרנה)

אומרים [בקידוש ליל שב"ק] 'אשר קדשנו במצותיו' מכח המצוה נעשה לנו קדושה יותר ויותר, וזה ענין (אבות ד, ב) מצוה גוררת מצוה. ושורש הקדושה הוא מסירת נפש כמ"ש בפ' אמור (ויקרא כב, לא) ושמרתם מצותי כו' ונקדשתי בתוך בני ישראל. וכן בברכת אהבה רבה קודם קריאת שמע אומרים ודבק לבנו במצותיך וכו' כי כל זה הוא הכנה לק"ש שהוא מס"נ של קידוש השם וכו'. נמצא כל עשיית המצות הוא רק הכנה והקדמה למס"נ על קידוש השם וכו'. לכן במצות שבת שהיא שקולה ככל התורה כולה כתיב (שמות לא, יג) לדעת כי אני ה' מקדשכם. כמ"ש (בתפילת שב"ק) יעקב ובניו ינוחו בו ועל מנוחתם יקדישו את שמך הרמז כנ"ל.

(תפארת שלמה - פרשת בלק בד"ה וירא פנחס)

שבת בשבתו

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

שבת היא שורש התשובה וממנה יבוא לשמחה

והיה עקב תשמעון את המשפטים האלה, והי"ה לשון שמחה, עק"ב כינוי לשבת קודש (ע"ד סוף מעשה במחשבה תחילה) איך זוכין לשמוח מאד בש"ק, ע"י שתשמעון את המשפטים האלה, אל"ה רומז לו' ימי המעשה (אל"ה בגימט' ו' פעמים ו') פי' שתרבו בתו"ת ומע"ט בכל ו' ימי המעשה, מי שטרח בערב שבת יאכל בשבת (ע"ז ג'.) אכן גם מי שאינו זוכה בששת ימי המעשה, עכ"פ בשבת קודש ראוי להרהר בתשובה ולשמוע המצוות ולשמוח בהן, כי שבת הוא שורש התשובה וממנה יבוא לשמחה, וגם זו בחי' והי"ה עק"ב תשמעון, וד"ל.

(אהבת שלום)

זכרון למעשה בראשית

שמא תאמר יש לנו הפסד

השבת ודאי 'זכר למעשה בראשית' הוא, ומה שאומר 'וזכרת כי עבד היית במצרים' (דברים ה, טו), אמר להם הקב"ה שמא תאמר יש לנו הפסד להתבטל ממלאכה בשבת ובמועדים, תזכרו שהייתם עובדים וטורחים לפרעה בחנם, ומבטלים ממלאכתכם כל הימים, כ"ש שתתבטלו בעדי במועדים, וזהו שאנו אומרים במועדים זכר ליציאת מצרים.

(מושב זקנים, מבעלי התוס' – שמות כ יא)

וזהו ענין הנשמה יתירה, כי ניכרת לו ברבו, יתיר על ששת ימי המעשה, לפי שבימי החול שולט הקליפה, ועי"ז בא השכחה לשכוח למה באה לעולם, ויקרת ערכה, וע"י הקדושת שב"ק שנאמר בו (קידוש ליל שב"ק) זכרון למעשה בראשית, בא הזכרון לזכור בהבריאה, וכל מעשה בראשית למה נבראו בעולם למען יתעלו ע"י איש ישראל, ובכח הזכרון והתחזקות הזאת יצא אדם מכל המצרים שלו וכו'.

(ישמח ישראל - פרשת שמות אות א)

'זכרון למעשה בראשית', פירוש, שאנו שובתים ביום ששבת בו הקב"ה אחר תכלית מעשה בראשית. 'תחלה למקראי קודש', שהשבת מוזכר תחלה בפרשת המועדים קודם לכולם. 'זכר ליציאת מצרים', אפשר לומר, שהשבת תחלה

למקראי קודש, שהם זכר ליציאת מצרים, שכל המועדים הם זכר ליציאת מצרים.

(טור - או"ח סי' רעא)

לכוון באמירת 'זכרון' בקידוש שיוטב זכרונו

מקובל מצדיקים זי"ע, סגולה לזכרון בתורה, לכוון בעת קידוש בזכרו"ן למעשה בראשית, שיוטב לו הזכרון.

(תורת שבת, מונקאטש - פ' ויהי בד' ה יששכר חמור / דרכי חיים ושלום - אות שצ בהערה)

סגולה לזכרון באמרו 'זכרון למעשה בראשית'

מובא בספר סגולות ורפואות (כתי"ק מהגאון בעל או"ח מספינקא) שמעתי מפה קדשו של הה"צ מו"ה ישכר בעריש זלל"ה שקיבל מאביו הרה"ק מהרי"א מזידיטשוב לכוין בליל שב"ק בשעת קידוש בתיבת 'זכרון למעשה בראשית', ובתיבת 'זכר ליציאת מצרים', שיעזור לו השי"ת לזכרון טובה בקדושה.

(זמירות תפארת צבי, ספינקא – דף פג הערה ע / טעמי המנהגים - עניני סגולות דף תקעד)

לכן שבת 'זכר למעשה בראשית', דכתיב 'ירא אלקים וכו' טוב מאוד', ואיתא במדרש שאמר הקב"ה 'עולמי עולמי הלואי שתהי' מעלת חן לפני כשעה זו' ע"ש. ובכל שב"ק יש מציאות חן הזה, לכן הוא זכרון למעשה בראשית.

(שפת אמת - פרשת נח שנת תרסב)

תחילה למקראי קודש זכר ליצי"מ

זכר ליציאת מצרים

אמר רב אחא בר יעקב, וצריך שיזכיר יציאת מצרים בקידוש היום, כתיב הכא (דברים טז, ג) 'למען תזכר את יום צאתך מארץ מצרים כל ימי חייך', וכתיב התם (שמות כ, ח) 'זכור את יום השבת לקדשו'.

(פסחים קיז:)

זכר ליציאת מצרים

לראש וראשונה יש לצאת ממיצר הגוף ותאוותיו ולהדבק בהשם יתברך, ורק אז אפשר להתענג מאורו השבת.

(מאמרי אדמו"ר הזקן הקצרים - עמוד רכה)

שבת מתקנים כל האכילות של ימות החול

ונתתי עשב בשדך, עשב ר"ת עונג שבת, גם הוא ר"ת עולת שבת בשבתו ששלחן של אדם כנגד מזבח, בשדך הוא הוא שדה חקל תפוחין לבהמתך גם לנפש הבהמיות ועי"ז ואכלת ושבעת תתקן גם אכילות דחול כי הנשמה אין לה חיות מהאוכל ממש רק מניצוצי הקדושה שבמאכל וע"כ הנשמה רעבה וכשמעלה אותם הניצוצין שבמאכלי חול אזי יש להנשמה מאכלה הראוי עד שתשבע רעבונה.

(אילנא דחיי)

שמירת שב"ק לזכרון השעבוד והגאולה

לכך קבעו זכר ליציאת מצרים'. ושמעתי מהר"ם, שיש במדרש, לפי שבמצרים עבדו בה ישראל בפרך, ו'פרך' בא"ת ב"ש, 'וגל' (בגמטריא לט), שהם מלאכות ארבעים חסר אחת, וכשנגאלו ממצרים הזהירם על השבת, לשבות מאותם ל"ט מלאכות.

(תוספות - פסחים קיז:)

זכר ליציאת מצרים

בתוספות (פסחים קיז: ד"ה למען) למה אמרינן בשבת קודש זכר ליציאת מצרים מה ענין שבת ליציא"צ, אבל הענין כי כתיב ומושב בנ"י באמ"צ ת"ל שנה, וכבר עמדו בזה דאף דגרות משנולד יצחק אין כאן רק ת' שנים, שלשים שנה מה עבידתי', אבל הענין על ישראל נגזר שעבוד ועבודה בימי החול, אבל לא בימי שבת, למען ינפש עבדך כתיב, ומצרים קלקלו השורה והיו משתעבדים בישראל בשבת ג"כ לשמור פירות וכדומה מלאכות בשבת, ושעבורם הי' רד"ו שנים, וא"כ יום שביעי הי' מותר, צא חלק שביעית מרד"ו הוא שלשים, וזהו השלשים שנה שנחשב לשעבוד יותר מת' שנים, ולכן לולי שבת היו צריכים להיות במצרים שלשים שנה יותר ח"ו, והיו נשקעים ח"ו כנודע, רק שבת מיהרה הגאולה ולכך אמרינן בשבת זכר ליציאת מצרים.

(יערת דבש - ח"ב דרוש ח ד"ה אבל כבר קלח:)

בשבת ויו"ט אומרים זכר ליציאת מצרים. ומה שייך 'זכר' ליציאת מצרים, הלא רואין אנחנו שיצאנו ממצרים ומה צריך זכר וכו'. עיקר יציאת מצרים הי' רק שעה אחת שעמדו בנ"י על הר סיני ויצאו לגמרי ממיצר הגוף מה שאין יכולים להשיג בזמן אחר, אבל הקב"ה 'זכר עשה לנפלאותיו' בשבתות וימים טובים, וכן בכל המצות שהם זכר ליצ"מ, כגון תפילין וציצית שכתוב בהם יציאת מצרים, ע"י אלה המצות נתעורר הארה וזכר מיצ"מ שהי' אז, ויכולין לצאת ממאסר הגוף, וכפי הכנת האדם בקיום המצות האלה, כך זוכה ליציאת מצרים.

(שפת אמת - שבועות שנת תרנט)

בשב"ק כ' 'ויקדש אותו' כמו קידושין אסר אכולא עלמא כהקדש. פי' שאין התלבשות חיצוני להשבת רק מצד הקדושה בלבד, [כמ"ש לית שולטנא אחרא כו']. ורק בנ"י שהם יכולין

להתדבק בגופא דמלכא ניתן להם השבת. ולכן לא היו יכולין לקבל השבת עד אחר יציאת מצרים שנזדככו נפשות בנ"י. וז"ש וזכרת כי עבד היית כו', אף שעיקר השבת 'כי בו שבת', רק שהוא 'זכר ליציאת מצרים', כי ע"י יצ"מ נעשים בנ"י ראוין להשבת כנ"ל.

(שפת אמת - פרשת בשלח שנת תרלז)

באהבה וברצון הנחלתנו

השבת ניתן לשורר ולזמר

'ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו', הנה פרעה רצה לעכב קול תורה ותפלה של ישראל כמו"ש 'הקול קול יעקב', שיהא הקול בהעלם, שלא יוכלו לזעוק אל ד' בחזקה, וכאשר באה עת הישועה אז ויצעקו אל ד' ויצא הקול, ותעל שועתם אל האלקים. ויש לרמז מ"י הוי"ה אש"ר אשמ"ע בקל"ו עולה תור"ה תפל"ה, רמזו שרצה לבטל קול תורה ותפלה, וידוע אשר שבת הוא וכו' לשורר ולזמר בקול תורה ותפלה, כמ"ש (תהלים צב, א) מזמור שיר ליום השבת, ועל כן תור"ה תפל"ה עולה שב"ת קדש"ך, על דרך הנוסח ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו.

(אמרי נועם - פרשת צו אות ג)

שתי אהבות

ושבת קדשו באהבה וברצון כו', ואח"כ ושבת קדשך באהבה וברצון הנחלתנו, כפל הדברים מורה על שתי אהבות, אהבה ורצון הקב"ה לעמו ישראל, ואהבה ורצון ישראל לאביהם שבשמים.

(תפארת שלמה - שבת קודש בד"ה עולת)

מה שאנו נוהגים בתפלת יו"ט שחל בשבת ובקידוש להוסיף מלות 'באהבה וברצון' הוא מפני שכל המצות ובכללם המועדים ניתנו בסיני ובכפיית ההר כנודע, אבל מצות שבת נתנה במרה באהבה וברצון, בלא אונס, ולכן מוסיפין בזכרון שבת באהבה וברצון.

(תורה תמימה – שמות טז כה)

התקדשות ישראל בקדושת השבת

תחילה הברכה היא על עצם מצות השבת שניתנה לישראל, ולאחר כן מברכים על התקדשות נפשות ישראל בקדושת השבת, ומשמעות 'הנחלתנו' היא, שבני ישראל עצמם משתנים בשבת מכפי שהם בימות החול.

(שפת אמת – פרשת לך לך תרמז בד"ה בפרשת מילה)

מקודשת בלא אתערותא דלתתא

השבת קדושה מעצמה ללא איתערותא דלתתא, וכל תיקוני עליות העולמים והשפעות הקדושה, נעשים נמשכים מכח העליון בלבד, לפיכך חותמים 'מקדש השבת' ותו לא, כי הקב"ה לבד מקדש השבת בלא מעשיהם של ישראל.

(סידורו של שבת - שורש א ענף א בשם בעל השערי גן עדן)

שבת בשבתך

עניני שבת קודש בפרשת השבוע

השבת היא תועלת גדול לישראל

במדרש לא לרעתכם נתתי לכם השבת רק לטובתכם והוא פלא, האיך ס"ד כי לרעה נתן השבת, וי"ל דסלקא דעתך דנתינת שבת היא למחול על העוונות כמ"ש אפילו עובד עבודה זרה כדור אנוש מוחלין לו אם שומר שבת, לכן אמר לא כן הוא רק לטובתכם אפילו שתהיו צדיקים וטובים מ"מ השבת הוא לתועלת גדול כי שקולה ככל התורה כדאיתא בזוהר הקדוש.

(תורת יצחק)

בנ"י עולין בשבת קודש לגן עדן עליון

באמת השבת מיוחד לנשמות בנ"י, שעולין בשבת קודש לגן–עדן–עליון. אכן, גם בעוה"ז נתן השי"ת לנו השבת, להיות לנו ידיעה ודביקות בשבת העליון. וזהו שאומרים "ושבת קדשו הנחילנו", בלשון נסתר, שהוא סוד ה'. ואחר כך "שבת קדשך הנחלתנו", לשון נוכח. שיהיה לנו בעוה"ז ג"כ חלק בהארה זו.

(שפת אמת – פ' וירא תרמה)

בני ישראל מקבלין בחי' השבת בתוכם ממש, וע"ז אומרים בקידוש היום 'ושבת קדשו כו' הנחילנו', ואח"כ שנית 'ושבת קדשך כו' הנחלתנו', כי מקודם הברכה על כלל מצות השבת שניתן לנו, ואח"כ הוא על הארה שמקבלין בנפשותינו בכל שבת ושבת. 'הנחלתנו' הוא שבני ישראל עצמם הם משתנים מימי המעשה ליום השבת, כדאיתא אין דומה מאור פניו של אדם בשבת לחול.

(שפת אמת - פרשת לך לך שנת תרמז)

בורא פרי הגפן

אפי' ברכת הנהנין של שבת חשובה יותר

וידוע שהעיקר הוא השבת, דאינו דומה עבודת יום חול לעבודת יום השבת, וכיון שישראל יצאו ממצרים בה' בשבת, נמצא שיום ג' הי' בשבת, ואז הי' עיקר עבודת ה', וז"ש דרך שלשת ימים נלך, ואז נעבוד את ה', היינו ביום השלישי שאז

הי' שבת, ועבודת של יום השבת הוא יותר חשובה, דאפילו ברכת היין של שבת היא בקדושה יתירה משל חול.

(חידושי תורה לרביה"ק בעד"י זי"ע – שנת תשיז פרשת בא דף כט ע"ב)

אמאי אין מברכים שהחיינו

טעם מה שלא תקנו לברך שהחיינו

עוד יש לומר בטעמו של דבר, שכן השבת היא למעלה מהזמן, ועל כן אין לברך עליה 'שהחיינו וקיימנו לזמן הזה'. מה שאין כן בימים טובים שתקנו לומר בהם שהחיינו, לפי שקדושתם היא בתוך הזמן, שהזמן עצמו מתקדש בקדושת המועדים. ומשום שקדושתם היא בתוך הזמן הותרה בהם מלאכת אוכל נפש, וסימנך, 'זמן' (עם הכולל) עולה בגימטריא כמנין 'מלאכה'. אך לא כן השבת, שקדושתה למעלה מהזמן, ולפיכך אסורה היא בכל מלאכה.

(זרע קודש – פרשת קדושים ד"ה לא תעשו)

ברכתה קיימת לעד לכן לא שייך בה שהחיינו

שמעתי ממו"ז [החידושי הרי"ם] ז"ל שלכן בשבת אין מברכין שהחיינו כמו ברגל, משום דמיני' מתברכין כל שיתא יומין, נמצא קיום כל הימים ע"י השבת ולא שייך לברך שהחיינו.

(שפת אמת – פרשת אמור תרנא ד"ה בפסוק מועדי)

שהורים יירשוה ויקדשוה / מעשי צדיקים

הקידוש של רביה"ק זי"ע - 'השמיעני את קולך' מאך מיך הערן

הגה"ק מהר"י מפשעווארסק זללה"ה דיבר פעם בדרשה כ"א כסלו על רגשי לבבו על אופן הקידוש של רבינו הקדוש (מסאטמאר) זי"ע וכך אמר בלשון קדשו: עס שטייט פון הרה"ק רבי מרדכי נעשכיז'ער זי"ע 'הראיני את מראיך השמיעיני את קולך' (שיר השירים ב, יד) טייטשט דער נעשכיזער אז דער אויבערשטער זאגט פאר דעם צדיק 'השמעיני' - מאך מיר הערן, 'את קולך' - אז מען וועט הערן דיין קול, וועט מען 'מיר' הערן. עד כאן פון הרה"ק רבי מרדכי'ן ז"ל.

דער וואס האט געהערט דעם רב (רביה"ק זי"ע) קידוש מאכן און זאגן ה' מלך האט מען געהערט א 'הימל קול', בבחינת 'השמעיני את קולך', עס קען זיין אז אנדערע מענטשן האבן ביי אנדערע זאכן, ביי מיר איז געווען וואס מען זאגט דער גרעסטער קאנאן, איז געווען ביי קידוש און ביי ה' מלך, האט מען געהערט א הימל קול, 'השמיעיני את קולך' זאגט דער נעשכיזער, אז דער אויבערשטער זאגט דעם צדיק 'מאך מיך הערן, וועט עס איז דיין קייל - זאל מען הערן מיך', זכותו יגן עלינו ועכי"א.

(א שבת ביים רבי'ן - פ"ג מקדש השבת)

שטף הכוס בעצמו

את הכוס של קידוש היה נוהג רבינו [הרה"ק מנאדבורנא זי"ע] לשטוף בעצמו. ומרגלא בפומיה שהכוס של קידוש הוא רמז להנשמה, ואת הנשמה יש לשטוף בעצמו.

(אורות מרדכי)

הלא בכיתי לפני קידוש שלא אעשה רק מה שיהיה נחת רוח להשי"ת

שמעתי בשם מרנא ורבנא הרה"ק רשכבה"ג מו"ה יעקב יצחק זללה"ה מלובלין מה שאירע לו נסיון בעודו בדרך שנסע לרבו הקדוש הרבי רבי בער זי"ע וכו' (עיי"ש כל המעשה), שאמרה לו הרי יש כאן מנין עשרה ונעשה חופה וברכת אירוסין ונשואין כראוי, ושוב לא הי' מענה בפיו להשיב לה שום איסור בזה ונשתומם כמו רגע והשיב לה סוף סוף אף שהדבר מותר לגמרי מ"מ הלא בשבת העבר קודם קידוש ליל שבת בכיתי לפני בורא עולם ובקשתי ממנו שיעזריני שלא אעשה רק מה שהוא יתי' יקבל תענוג מזה העסק, ועתה אמור לי אתה בעצמך אף שמותר הדבר כדבריך אבל איזה תענוג ונחת רוח יהי' לו יתי' מזה העסק, ובזה נצחה ונתגלה לו לעין שלא הי' כלל פונדק ואשה שם, רק הי' דמיון ונסיון לנסותו ועמד בנסיון.

(שפת אמת להרה"ק מבערזאן פר' וישב ד"ה וכמו ששמעתי)

לא הלך לקדש עד שחזר על כל הלכות שבת

שמעתי מזקני הקדוש מוהר"ב זצ"ל מפרשיסחא שהרבי הקדוש מלובלין זי"ע לא הלך לקדש בשום שבת עד שלמד מקודם כל הלכות שבת המחבר והרמ"א עם הבאר היטב.

(אילנא דחיי אור הנר ערב שבת ח')

דברי הרה"ק מצאנז כשהתעורר מדביקותו קודם קידוש

סיפר הרה"צ מנייפעסט ז"ל ששמע מהגה"ק רבי משה יוסף טייטלבוים מאוהעל זצ"ל מה שסיפר מזקינו הגה"ק מצאנז כי היה חתן הגה"ק מקשאנוב בנו של הגה"ק מצאנז זי"ע שפעם אחת לפני קידוש וכבר אחז מרן הקדוש מצאנז הכוס בידו והיה תפוס שרעפים ודביקות במחשבותיו הק' ואחר כך כשהתעורר מדביקותו פנה אל המסובים ואמר בזה"ל "קינדערלעך אונז דארף מיר זיך פרייען אז מיר זענען לעבעדיג צוריק געקומען, שרפים ואופנים ציטערן צו צוקומען און אונז זענען מיר לעבעדיג צוריק געקומען".

(זכרון איש חיל עמ' קנ"ב)

לחשוב בעת עמדו בחנות מהקידוש ליל שב"ק

מספרים היו נכדיו הק' של הרה"ק רבי משה'לע מזוועהיל זללה"ה בן הרה"ק המגיד מזלאטשוב זי"ע אשר לא רצה בתחילה לנהוג באדמורות אחרי פטירת אביו, ופתח לפרנסתו חנות, והיה עומד מפעם לפעם בחנות לעזור לזוגתו הרבנית, ובשאר הזמן היה עוסק בנסתר בעבודת השי"ת, ולא ראו עליו שום דבר מיוחד שכן היה מסתיר עצמו בפשטות גדולה, אך בליל שב"ק בשעת קידוש היה מגיע לדביקות עילאה והתפשטות הגשמיות במדריגה נפלאה עד שכל מי שהיה רואה מעמד הקידוש היה יוצא מכליו לגודל העריבות והמתיקות והדביקות הגדולה שהיה לו, פעם היה שכן אחד ששמע את הקידוש כנ"ל ונתרגש מאוד, ונתקנא כי חשב שאולי גם הוא יוכל להגיע למדריגה זו והחליט בדעתו לעקוב אחרי הנהגת הרה"ק הנ"ל, ואז יוכל ג"כ לעשות כך קידוש, אך במשך בל השבוע לא ראה שום דבר מיוחד אצל הרה"ק אך השכן בעצמו עשה הכנות גדולות, וכשהגיע בשבת וניסה לעשות הקידוש לא עלתה בידו, ופנה משם לבית הרה"ק, ושם ראה שעושה קידוש שוב בדביקות גדולה כמו בבל שבת.

והמשיך בשבוע הבאה שוב לראות ולעקוב אחרי דרכי הרה"ק הנ"ל, והנה ביום ו' ראה שהיה בחנות, והגיע אדון ואדונית ערלים לקנות סחורה, והרה"ק עמד ונשא ונתן עמהם עד שהלכו לדרכם, וכשראה כל זאת החליט בדעתו שמסתמא בשבת זו כבר יהי' הקידוש קצת נפחת מהדביקות, ובליל ש"ק הלך לבית הרה"ק לראות איך יהי' מעמד הקידוש, ובהגיעו לשם נעמד נרעש ומשתומם לראות שוב את הרה"ק ר' משה'לע עומד ואומר הקידוש במו בכל שבת ושבת ומתלהט בשלהבת אש ובדביקות עצומה, ותמה ע"ז איך אפשר שלפני כחצי יום עמד ודיבר עם האדון והאדונית הגוים, וכעת הוא מגיע לדרגות כאלו, ולבסוף החליט שילך וישאל את הרה"ק בעצמו, ונכנס אצלו ושאלו ע"ז, שראה שהוא עומד בחנות וכו' וכו', וכעת מגיע לכאלו מדרגות בקידוש, ואילו הוא עשה הכנות גדולות כדבעי ולבסוף אינו מצליח, וענה לו הרה"ק, "אנו בשעת העמידה בחנות חשבנו מהקידוש של שבת קודש, ואילו אתם בשעת הקידוש חשבתם מהערל והערלית שהיו בחנותי", וטובא גנוז ביה בתשובתו הק' הלזו ודו"ק.

(מהר"מ מזוועהיל - עובדות וסיפורי קודש)

רשפיה רשפי אש

סיפר הגר"מ שפירא ז"ל שכאשר פגש האדמו"ר ר' ישראל מטשארטקוב זצ"ל במארינבאד את הרה"ק רבי יהושע מדזיקוב זצ"ל בעל עטרת ישועה שאל אותו הרה"ק מדזיקוב אומרים על אביכם הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע שכאשר קידש על הכוס היה היין שבתוך הכוס רועד (ג'געזאטן, כמתבשל), האם אמת נכון הדבר, ענה לו הרבי מטשארטקוב "מען האלט דאך אייך פאר א חכם, נו פרעג איך אייך וועז מיין טאטע האט געמאכט קידוש אויף וועמען וואלט איך געזאלט קוקן, אויפן טאטן צו אויפן כוס". וגמר אומר: "דער טאטע האט געקאכט דאס קען איך אייך זאגן". וכ"כ בספר יסוד צדיק (להרה"ק ר' שלמה'קע מזוועהיל זצ"ל) שהי' פעם בצעירותו משובתי שבת אצל הרה"ק רבי דוד משה מטשארטקוב זי"ע, והעיד שהקידוש הי' שלא בדרך הטבע וכן תיאר פעם בלשונו הק': "ער האט זיך נישט געשאקלט עס האט זיך געשאקלט" (היינו שהיין בתוך הכוס רעד כמעצמו).

(שיח זקנים ח"ו עמ' ד')

פנימי תרס"א בלתי מוגה

משולחן מלכים

שיחות קודש שנשמעו מפי כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

ביקור הרב הגאון רבי אברהם שמואל ענגלענדער שליט"א

דומ"ץ בית מדרשינו החדש בלעיקוואד יצ"ו

בבית כ"ק מרן רבינו שליט"א – בעטלעהעם, ניו העמפשיר יע"א

מוצש"ק פרשת בלק תשפ"ב לפ"ק

הרה"ג דומ"ץ בית מדרשינו לעיקוואד שליט"א שהה בשב"ק פ' בלק העעל"ט בעיר הנופש בעטלעהעם, ניו העמפשיר יצ"ו, יחד עם קבוצה של בחורים מאנ"ש שיחיו תושבי לעיקוואד יצ"ו, אשר באו לשהות בצל הקודש של כ"ק מרן רבינו שליט"א

דומ"ץ לעיקוואד: דאם זענען אלע לעיקוואדער בחורים, היימישע בחורים וואם וואוינען דארט.

רבינו: יא, האמיר זיי שוין געזעהן פרייטאג.

דומ"ץ לעיקוואד: מיר דארפן פראבירן נישט מועיל צו זיין אינעם שליחות, נישט אין שליחות בית דין און נישט און שליחותיהו דקמאי...

רבינו: דער זיידע ז"ל זאגט אז ס'גייט אריין אינעם מענטש דער תכונות המשלה. ער ברענגט אראפ אין עצי חיים, אז דער אור החיים הקדוש זאגט ביי די מרגלים, וואם איז געווען דער פעלער פון כלל ישראל, די מרגלים האבן זיי דאך אזוי גערעדט, נו וואם זענען זיי שולדיג. זאגט דער אור החיים הק', זיי זענען דאך געווען שלוחים פון כלל ישראל, דאם אז די מרגלים זענען אזוי פארדארבן געווארן, דאם איז געווען וויל ס'איז אריין געגאנגען אין זיי דער תכונות המשלחים אין די שליחים, איז א סימן אז דער מצב ביי כלל ישראל וואם זיי זענען געווען די משלחים האט שוין נישט געטויגט. אזוי זאגט דער אור החיים הקדוש.[7]

זאגט דער זיידע ז"ל (עצי חיים ח"ב פר' בשלח), דאם איז דער ענין פארוואם גדול המצווה ועושה מאינו מצווה ועושה (קידושין לא:), ווייל א מצווה ועושה האט א תכונה פונעם משלה, זאגט ער, ואלה המשפטים אשר תשים לפניהם, וואם אנן שליחותיהו דקמאי עבדינן, האב מיר אונז דעם כח פון די פריערדיגע משלחים, א תכונה קדושה פונעם משלה. דאם איז א געוואלדיגער כח, א כח פון די פריערדיגע משלחים.[8]

דומ"ץ לעיקוואד: דער ייטב לב דארט איז מסביר די מרגלים, דארט שטייט ממש די שיטה פון רבין ז"ל, כ'געדענק נישט צי ער האט דאם נאכגעזאגט פון איינעם,

---

7 עיי"ש מש"כ בענין המרגלים, שאף שכשרים היו בשעה שנשתלחו, אך מחמת שכוונת המשלחים היתה רעה, תפעול פועל הרע בשליח ויחזור להיות שלוחו של אדם כמותו, ויולד בו תכונה רעה מה שלא היתה בו מקודם, כדרך שתוליד בחינת הקדושה בשלוחי מצוה לטובה, ולזה הגם שצדיקים היו, נולד בהם תכונה רעה מכח המשלחים ששלחו אותם מכח מיעוט האמונה, עכדה"ק.

8 עיי"ש מש"כ לבאר מאמרם ז"ל גדול המצווה ועושה משאינו מצווה ועושה, ונתקשו המפרשים דהסכרא נותנת להיפך, דאם אינו מצווה והוא עושה מעצמו, לכאורה הוא גדול מן המצווה ועושה. אמנם לפי האמור יובן, כי אם הוא מצווה ועושה, הרי נעשה הדבר על פי דיבורו של הקב"ה אשר צוה לעשותו, וא"כ בזה הוא שלוחא דרחמנא ונולד בו תכונה קדושה מאת המשלח הבורא ב"ה, ולכן הוא גדול ממי שאינו מצווה והוא עושה על פי עצמו, כי מאין יולד בו תכונה קדושה, עכ"ד.

ועי' בספה"ק ויואל משה מאמר א' סי' קמ"ז מש"כ בזה, וגם בסי' קע"ה מה שמעתיק מדרשה שדרש ביעה"ק ירושלים ת"ו בפ' דברים תשי"ט בביאור דבריו הק'.

ומרן רבינו ז"ל בברך משה (פ' תצוה עמוד רל"ב) ביאר בזה מה שתקנו אנשי כנסת הגדולה בברכת המצוות, אשר קדשנו במצוותיו וצונו, פי' שהקב"ה קדשנו והוליד בנפשותינו תכונה קדושה ע"י מצוותיו, ודבר זה בא על ידי וצונ"ו, פי' מפני שאנו מצווים ועושים, ובזה אנחנו שלוחי דרחמנא, ונולד בנו תכונה קדושה מאת המשלח הבורא ית"ש.

ער איז מסביר אז מ׳קומט קיין ארץ ישראל פארלירט מען די כוחות.

רבינו: יא, מ׳פאלט פון די מדריגות,[9] ער ברענגט עם אראפ אין פ׳ שלח (עה״פ וישלח אותם משה) פון רבי מענדעלע וויטעפסקער.[10]

דומ״ץ לעיקוואד: ער שרייבט נישט קיין נאמען.

רבינו: ער שרייבט טאקע נישט קיין נאמען, ער שרייבט ׳מכתב מאיש צדיק תמים מארץ ישראל אשר היה בדורות הקודמים׳, ער מיינט רבי מענדעלע וויטעפסקער.

דומ״ץ לעיקוואד: דער רבי ז״ל פלעגט מסתמא נאכצוזאגן דעם ייטב לב.

רבינו: יא, דער פעטער ז״ל האט דאס אסאך נאכגעזאגט, ער האט געזאגט אז דער ייטב לב מיינט דעם רבי ר׳ מענדעלע.[11]

ער וואונדערט זיך פארוואס דער ייטב לב שרייבט נישט דעם נאמען.[12]

אבער עכ״פ דער ייטב לב זאגט, אז דערפאר זענען זיי געפאלן פון די מדריגה ווען זיי זענען אנגעקומען, ווייל ארץ ישראל איז א ארץ אוכלת יושביה, ווען מ׳קומט קיין ארץ ישראל קודם פאלט מען, און נאכדעם שטייגט מען העכער.

דומ״ץ לעיקוואד: דער רבי האט די וואך ביי די מעשיות גערעדט שטיקער פון אונז. דער רבי האט געזאגט אז נדן פארלירט מען,[13] גרינגע ארבעט, פון גרינגע זאכן פאדינט

---

9 וז״ל שם: ״והנראה לי בזה על פי הכלל המקובל בידינו מאת באי הארץ, כי בראשית בואם האדם נופל ויורד ממדרגתו, וברבות הימים ישוב למקומו ויעלה למעלה ביתר שאת. ויש על זה שני טעמים לענ״ד, א׳, על דרך שאמרו (סוכה נב.) כל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו, כמו כן לפי ערך קדושת ארץ ישראל זה לעומת זה עשה אלקים, ובעודה תהת ידי זרים הסטרא אחרא מתגבר על האדם בתחלה, עד שהאדם צריך התחזקות והתאמצות לעמוד נגדו. ב׳, על דרך סמי רפואות ומי מרחצאות, תחלה יוציאו החולאת והזוהמא שבפנים לחוץ, ובמשך הזמן יתרפא לגמרי, ואם בתוך הזמן יעמוד ולא יגמור הענין, ישאר קרח מכאן ומכאן. וכמו כן בענין חולי הנפש, בבא אל ארץ ישראל דכתיב (ישעיה לג, כד) העם היושב בה נשא עון, על כן תחלה תוציא זוהמת האדם הפנימי לחוץ, על ידי זה נופל ממדרגתו והוא שפל ונבזה בעיניו, עד אשר יאריך ימים שם למצוא תרופה. ואם בזמן קצר יצוא יצא, ישאר קרח מכאן ומכאן״.

10 וז״ל הייטב לב שם בהמשך דבריו הק׳: ״ובעיניך תראה העתק מכתב מאיש צדיק תמים מארץ ישראל אשר היה בדורות הקודמים, וז״ל, מודעה רבא לאורייתא להודיע את הארץ מה הוא, הנה כמה הפוכים וגלגולים ומאורעות עדן ועדנין יחלופו על כל אחד ואחד מבאי הארץ עד כי מתדר ליה בה, ולא לקלים המרוץ, כי אם ברבות השנים עד יעברו ימי קליטה, כמו שנאמר (תהלים פט, ה) איש ואיש יולד בה, כל הבא אל ארץ הקדושה צריך מהדש עיבור ויניקה וקטנות כו׳. הנה כי כן מאן דאתי מתחלה ממש דעתו מטורפת עליו ואומר הי תורה והי מצוה, מה דהוי לא הוי, עד אשר הארץ מראה לו פנים אז ישקוט וינוח לו, ע״כ דבריו. והוא בדוק ומנוסה. והיינו דכתיב (בראשית יב, ט-י) ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה ויהי רעב בארץ ״וירד״ אברם מצרימה, כלומר שירד ממדרגתו עד שנסע מצרימה, וכתב הרמב״ן (שם, י) יציאתו מן הארץ מפני הרעב, עון אשר חטא, ע״ש. אחר כך (שם יג, א-ג) ויעל אברם ממצרים וגו׳ הנגבה וגו׳ וילך למסעיו וגו׳ עד המקום אשר היה שם אהלה בתחלה. ואת תורת המסורה, ויסע אברם הלוך ונסוע הנגבה, הלוך וחסור (שם ח, ה), הלוך ושוב (שם, ג), והבן.

וזה היה ענין המרגלים, אם שהיו צדיקים, בבואם שם ירדו ממעלתם, ודעתן היתה מטורפת עליהם עד אשר אמרו מה שאמרו. מלבד יהושע וכלב, אשר בלא איחור, מיד עלו ונתעלו למעלה. ומשה רבינו ראה וידע את כל זה, ולזה הזהיר אותם ויאמר אליהם ״עלו״ וגו׳ ״ועליתם״, באופן שלא ירדו ממדרגתם כי אם יעלו. וזה שרמז רש״י שכן דרך התגרים מראים את הפסולת תחלה, היינו שמוציא הזוהמא לחוץ, אחר כך מראים את השבח, והבן. עיי״ש עוד באריכות.

11 רבינו הדברי יואל ז״ל בס״ג פ׳ לך שנת תשט״ז אמר דידוע דכותב המכתב הי׳ מוה״ר מענדעלע מוויטעפסק ז״ל, ובס״ג דפ׳ ויחי שנת תש״כ אמר דמסתמא משו״ה לא מזכיר מרן הייטב לב את שמו משום דאולי עדיין לא הי׳ נדפס בימיו.

12 בפ׳ שלח שנת תשכ״ז בתוד״ק בס״ג הזכיר רביז״ל את דברי הייט״ל הנ״ל ואמר שהידוש הוא למה אינו מזכיר את שמו, דהלא המכתב כבר נדפס בליקוטי אמרים מהרה״ק רבי ר׳ מענדעלע ז״ל שהוא עוד הי׳ אצל מרן הבעש״ט הק׳ ז״ל. [ובעת נדפס בס׳ פרי הארץ, מכתב לו״ן].

13 בשולחן הטהור ליל שב״ק פרשת בלק העעל״ט סיפר מרן רבינו שליט״א סיפורי קודש לקראת יומא דהילולא של ק״ז הגה״ק בעל תולדות אדם מטאלטשאווא זי״ע, ובתוך הדברים סיפר כדלהלן:

״וען כ׳האב איבערגעדרוקט דעם תולדות אדם (חידושים על סגיות הש״ס מזקינו הגה״ק רבי משה חד אשכנזי ז״ל אבד״ק טאלטשאווע) - דעמאלטס בין איך געווען א יונגערמאן נאך די התונה... - בין איך אריין געגאנגען צום פעטער ז״ל און כ׳האב אים דערציילט אז איך וויל איבער דרוקן דעם תולדות אדם, און כ׳האב געבעטן פון אים א הסכמה - און כ׳האב באקומען א בריוו פון אים - זאגט ער מיר ׳דו ווילסט דרוקן דעם תולדות אדם, דו ווייסט, דיין זיידע האט געדרוקט דעם ישמח משה און האט דערלייגט דעם נדן דערביי׳, כ׳האב געזאגט אז איך האף אז כ׳וועל נישט דערלייגן דערביי.

האט ער מיר דעמאלטס פארציילט, אז דער זיידע דער עצי חיים ז״ל איז געווען א חתן ביים בארדיובער רב (הגה״צ רבי משה האלבערשטאם ז״ל בן הגה״ק רבי ברוך מגארליץ ז״ל, בן מרן הק׳ מצאנז ז״ל ׳חתן מרן הייטב לב ז״ל׳), און די כלה איז ל״ע נפטר געווארן, זי איז אויך נאך געווען א קינד, און זי האט עפעס געגעסן און זיך צוהוסט, און האט זיך דערשטיקט ביים עסן, ס׳האט פאסירט א אומגליק.

נאכדעם האט דער זיידע ז״ל דער קדושת יו״ט געזוכט א שידוך פארן זיידן, איז געווען איינער וואס איז געווען א גרויסער עושר וואס האט געוואלט נעמען דעם זיידן פאר א איידעם און האט צוגעזאגט הונדערט

מען נישט, מ׳דארף צו ארבעטן. וואס דען האט געמיינט דעם קדושת יו״ט׳ס מימרא אז נדן דארף מען פארלירן?

רבינו: יא.

איך וועל אייך זאגן, דער ראפשיצער רב האט זיך אויסגעוועהלט דעם משפחה נאמען ׳הורוויץ׳, ער איז דאך נישט געווען מצד אביו קיין הורוויץ, ער האט געהייסן ׳רובין׳, אבער ער האט זיך אויסגעקליבן דעם נאמען הורוויץ, ווייל מ׳דארף צו האראוועז, זיין מוטער האט געהייסן הורוויץ, זי איז געווען א טאכטער פון רבי איציקל האמבורגער,[14] און זיין רבי האט אויך געהייסן הורוויץ, ער איז געווען א תלמיד פון רבי׳ן פון לובלין, דער רבי פון לובלין האט דאך אויך געהייסן הורוויץ, און זיין זיידע פון די מאמע׳ס זייט האט דאך אויך געהייסן הורוויץ, במילא איז אים געפעלן דער נאמען הורוויץ אויף צו האראוועז. תמיד האט ער פון זיך געפאדערט אז מ׳דארף צו האראוועז.

דומ״ץ לעיקוואד: לכאורה דאם האט געמיינט דער יסוד אז א נדן פארלירט מען.... ווייל מ׳דארף זיך אליינם מיגע זיין...

רבינו: יא, עם קען זיין.

ס׳איז געווען א אינטערסאנט זאך, דער זיידע ז״ל (מרן העצי חיים ז״ל) איז געווען א יונגערמאן ווען דער קדושת יו״ט איז נסתלק געווארן, ער איז אלט געווען דעמאלטס אינגאנצן פיר און צוואנציג יאר ביים הסתלקות, און ער איז געווארן רב, און פארשטייט׳זיך ער איז אויך געווארן א רבי, אין טעטש איז געווען דער שוחט ר׳ דוד יצחק ווערצבערגער (מתלמידי מרן הייט״ל ז״ל, ומחסידי שינאווא, ובאחרית ימיו עוד הסתופף בצל קדשם של מרן העצי חיים ז״ל ומרן רביה״ק ז״ל), ער איז געווען א עלטערער איד, ער איז געווען פון די ווערצבערגער׳ס, פון די ברודער׳ס,[15] האט דער זיידע דער עצי חיים אים געלאזט

טויזענט קראנען, און הונדערט טויזנט קראנען איז דאך א פארמעגן מיט געלט. האט דער זיידע דער קדושת יו״ט דעמאלטס געוואגט כ׳האב בקבלה אז ׳נדן דארף מען פארלירן׳, וועל איך נעמען א נדן פון הונדערט טויזענט קראנען... מ׳וועט זיך דאך דארפן פלאגן אזויפיל געלט צו פארלירן, וועל איך נעמען א מהותן מיט ווייניג נדן וועט ער עס שנעל פארלירן, אזוי האט דער קדושת יו״ט געוואגט, דעמאלטס האט מען אנגעטראגן דעם שידוך פון רבי שלו׳ אליעזר׳ס טאכטער, און ער האט צוגעוואגט דריי הונדערט רייניש...

בקיצור דער זיידע האט חתונה געהאט און האט באקומען די דריי הונדערט רייניש, נאך די חתונה איז געקומען דער לאפושער רב (הגה״ק רבי משה דוד ט״ב ז״ל) און האט געוואגט פארן זיידן מ׳זאל איבער דרוקן דעם ישמח משה און ס׳וועט זיך זייער גוט פארקויפן, ממילא וועט ער פארדינען, און דער זיידע האט אהין געגעבן די דריי הונדערט רייניש אויף איבער צו דרוקן דעם ישמח משה, בקיצור ער האט דערלייגט דעם גאנצן נדן, דאס איז געווען די מעשה.

איז אין סיגוט אין בוידעם פון זיין הויז איז געליגן אסאך בויגן׳ס בלעטער פון די ישמח משה׳ס, און דער זיידע האט געגעבן פאר יעדן איינעם, פאר א בחור וואס האט חתונה געהאט, ער האט געוואגט ׳גיי ארויף אין בוידעם, און נעם צוואם א ישמח משה׳, ס׳איז נישט געווען געבינדן, ס׳איז געווען בויגן׳ס.

אין דעם ישמח משה וואס מ׳האט דעמאלטס איבערגעדרוקט שנת תרנ״ח שרייבט דער לאפושער רב א הקדמה, און בתוך הדברים שרייבט ער ׳ודיברתי על לב אהובי האברך הנחמד חריף ובקי כמו״ה חיים צבי נ״י, בן כבוד קדושת דודי הגה״צ מרן חנני׳ יו״ט ליפא טייטלבוים שליט״א אב״ד סיגוט, כי יעמוד לימיני להיות לי לאחיעזר ולאחיסמך...׳, ער זאל קענען איבער דרוקן.

ס׳איז שוין נישטא היינט צו באקומען דעם דרוק.

עס איז געווען ווען מען האט איבערגעדרוקט דעם ישמח משה [באהרי״ב], נאכדעם האט א צווייטער געדרוקט צי האט געוואלט דרוקן, כ׳מיין אז ס׳איז געגאנגען צו א דין תורה איבערן זכות פון דרוקן דעם ישמח משה, ווען דער טאטע האט געהערט אז מ׳קריגט זיך האט ער דעמאלטס געוואגט אין שטוב ׳נישט דער איז געדעכט, און נישט דער איז געדעכט, באלאנגען באלאנגט עס פאר מיר׳, און האט דערציילט די מעשה (הג״ל שאביו ז״ל הדפיסו), דער טאטע ז״ל האט אויך געהאט דעם ישמח משה פון יענע דרוק, ס׳איז א אינטערסאנטע זאך אז עס האט זיך אזוי שווער פארקויפט יענע דרוק פון תרנ״ח...

---

14 הרה״ק רבי מנחם מענדל רובין זי״ע מלינסק אביו של הרה״ק מראפשיץ היה חתנו של הגה״ק רבי יצחק הלוי איש הורוביץ מהאמבורג זצ״ל שהיה נצר לאחת המשפחות המיוחסות ביותר בכרם בית ישראל, שהבעש״ט הק׳ זיע״א העיד עליהן שהן נקיות מדור דור (כידוע שאמר ׳אשר כרת את אברהם ושבועתו ליצחק ויעמידה ליעקב׳ על משפחות הורוביץ מרגליות ושפירא) ממשפחת השל״ה הק׳, ומגזע הרא״ח מברצלונה תלמיד הרמב״ן ז״ל שייחוסם נמשך עד ליצהר בן קהת בן לוי.

ויש לציין שהרב רמ״י שוועדשארף בס׳ ׳דעת לנבונים׳ כותב על אבי השלשלת של משפחת הורוויץ, ר׳ ישעיה הלוי איש הורוויץ כך ״בפי המסופר הי׳ הוא האדון של העיר הורוויץ, ואח״כ בא לפראג וקראו אותו איש הורוויץ ע״ש עירו״. והרב רצ״ה הורוויץ ב׳תולדות משפחת הורוויץ׳ שנדפס בספר ׳ברכה משולשת׳ (בילגוריא תרצ״ה) מרחיב לפרט שעיר זו הינה אחת הערים העתיקות באשכנז בעהמען, והחכם פרידבערג שכתב ספר ׳תולדות משפחת הורוויץ׳, אף מוסיף לפרט שזו עיר הסמוכה לפראג, והיא אכן קיימת עד היום הזה בשם הורביצ״א.

15 בתוך אחת השיחים סיפור מרן שליט״א עובדא מהרה״ח ר׳ אברהם ווערצבערגער ז״ל, ומקודם הקדים לסדר את סדר היחוס של משפ׳ ווערצבערגער שהתחתנו בתוך המשפחה כמה וכמה פעמים, ולחיבת הענין נעתיק לשונו:

״...ר׳ אברהם ווערצבערגער האט מיר נאך פארציילט פון איינעם פון זיי אין די משפחה - דאכט׳זיך מיר פון זיין שווער - ווייל ביי זיי איז געווען

רופן אז ער וויל זיך מיט אים עפעס אדורך רעדן – ער האט נישט געבעטן ער זאל קומען אויף שבת נאר ער האט געבעטן ער זאל סתם אריבער קומען ער וויל זיך דורך רעדן מיט אים עפעס אן ענין – למעשה איז ער יא געקומען צו פארן אויף שבת צום זיידן, נאך שבת איז ער אריין געקומען, האט ער אים געזאגט אזוי, 'דער טאטע איז נפטר געווארן, ס'איז ארויף געפאלן אויף מיר, אויסער דאם רבנות, אן עול מיט א רעביסטעוווע, נעמען קוויטלעך, פראווען, איך שפיר נישט אז איך קען אזוי...', זאגט עם ר' דוד יצחק, דער טאטע האט דאך אויך געטוהן אזוי, האט דער זיידע אים געענטפערט, 'איר טוט מיך צוגלייכן צום טאטן?, איר ווייסט וואס מיין טאטע האט געהאראוועט?', האט ער אים צוריק געענטפערט, 'נו וועט איר אויך האראווען...'.

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי האט דערציילט נעכטן (בסעודת ליל שב"ק עם תלמידי הישיבה) אז ווען דער ייטב לב האט חתונה געהאט אזן איז געווארן א איידעם ביים טאלטשאווער רב, האט ער אים געזומען אויף קעסט, האט ער אים געזעבן זיין בוידעם, אזן דארטן האט ער ארויף געלייגט, מטה, כסא, וכו', אזן איז געזיצן דארט אויף קעסט ביי זיין שווער.

רבינו: יא, ער האט געזאגט אז דאם מערסטע וואס ער האט געהאט פונעם קעסט איז געווען, אז ווען ער איז געגאנגען פארטאגס אין די מקוה האט ער נישט געדארפט אויפהאקן די אייז, ווייל דער שווער האט עס שוין פאר אים געהאט אויפגעהאקט....[16]

דומ"ץ לעיקוואד: נו, איז דאם געווען דער טעם פארוואס דער טאלטשאווער רב האט געשריבן מ'זאל געבן די דירה פונעם דעם הויז פארץ ייטב לב אלץ פיום וועגן די קעסט?.[17]

רבינו: ניין, דער טאלטשאווער רב האט דאך געוואוינט שוין אין ארץ ישראל.

סתם אלץ חביבות צום ייטב לב האט ער דאם געשריבן.

אזוי אינטערעסאנט, זיי זענען געווען דריי ברודער , קינדער פון ר' שלמה אינטערדאמער, ס'איז געווען ר' בנציון (הה"ח רבי בנציון ווערצבערגער ע"ה שו"ב מעיר סטרימבא יצ"ו) און ר' דוד יצחק (הה"ח רבי חיד יצחק ווערצבערגער ע"ה שו"ב מעיר מעטש יצ"ו) ביידע זענען געווען תלמידים פון זיידן דער ייטב לב, און דער אינגערער ברודער ר' אהרן (הה"ח רבי אהרן ווערצבערגער ע"ה שו"ב מעיר קלויזענבורג יצ"ו) איז דער ר' אברהם איז געווען א זון פון אינגערן ברודער ר' אהרן וואס ער איז געווען א איידעם ביים ברודער ביי ר' דוד יצחק, און ר' אברהם אליין איז געווען אן איידעם ביים עלטערן פון די ברודער ר' בנציון, אזוי אינטערעסאנט איז אויסגעקומען אז די דריי ברודער איז איינער זיין טאטע, איינער זיין זיידע, און איינער זיין שווער..., על כל פנים האט ער דערציילט", וכו'.

16 ונעתיק כאן כפי שסיפרו מרן רבינו שליט"א באריכות בהזדמנות אחרת: "דער ייטב לב האט חתונה געהאט אין טאלטשווא, און איז געגאנגען וואוינען צום שווער, אז דער טאלטשווער האט אהיים געזומען א איידעם אין שטוב, דארף מען דאך געבן א דירה, און ער האט נישט געהאט קיין געלט אויף א דירה, זיין הויז האט געהאט א בוידעם, איז געווען א לאך אין דאך, און א לייטער, און מ'איז ארויף געגאנגען אין בוידעם, און בייטאג האט ער געלערנט מיט זיין שווער, ס'איז געקומען וויינטער, ער האט נישט געהאט קיין האלץ צום הייצן, האט מען געזומען א דאכענע און מ'האט זיך ארום געוויקלט און אזוי האט מען געלערנט.

דער ייטב לב פלעגט דערציילן פון די גרויסע קעסט וואס ער האט געהאט, האט ער געזאגט איין זאך האט ער געהאט פון זיין שווער, ס'איז געווען וויינטער און מ'האט געדארפט גיין אין די מקוה, ס'איז נישט געווען קיין מקוה, איז מען געגאנגען צום טייך, און מ'האט געדארפט אויפהאקן די אייז, האט ער קיינמאל נישט געדארפט אויפברעכן די אייז, ס'איז שוין אלעמאל געווען אויפגעבראכן, דער שווער האט אים אלעמאל מקדים געווען, ווי פריה ער איז געקומען, האט ער נישט געדארפט שטיין אין די קעלט און אויפהאקן.

נאך א שטיק צייט זיין דארט איז דער ייטב לב געפארן קיין אוהעל באזוכן דעם זיידן, ווען ער איז אריין געקומען האט דער שמח משה אים געפרעגט אין וועלכן ענין האסטו עוסק געווען מיט דיין שווער אין תורה, און דער שמח משה איז שטארק נתפעל געווארן פון זיין שמועס אין לערנען וואס ער האט געהאט מיט אים, און נאכדעם האט ער אים געזאגט ער זאל גיין שלום געבן פאר די באבע, איז ער געגאנגען, און ווייל ער איז געזיצן דארט אין טאלטשווא אזוי (בעוני ובדחקות וקור) האט זיך דערקענט אויף זיין פנים, ער איז געווארן בלאס און אביסל מאגער, ווען זי האט אים געזעהן איז זי אריין געקומען צום שמח משה און געזאגט 'קוק אן – זי האט אים אנגעריפן ביים נאמען – אונזער זלמן לייבעלע, ער זעהט אזוי שלעכט אוס', האט דער שמח משה געזאגט 'איך ווייס נישט וואס דו ווילסט, כ'האב געדעדט מיט אים אין לערנען, און כ'האב געזעהן אז ער זעהט פיין אוס', למעשה מיט די צייט איז ער צורק געקומען וואוינען צום זיידן".

17 כן סיפר מרן שליט"א בענין זה בשולחן הטהור ליל שב"ק פר' בלק העלי"ט: "ווען ער איז אגגעקומען אין ארץ ישראל, איז ער געפארן קיין ירושלים און פון דארט האט מען אים גערופן אויף צפת, און ער האט געקויפט דארט א שטה, מען האט אגגעהויבן צו גראבן צו בויען א הויז, און מען האט געטראפן א הויז, מען האט ארום געגראבן, און עס איז געווען דארט א גאנצע הויז, מען האט דאס איינגערישט צו קענען וואוינען, און ער האט זיך דארט אריין געצויגן. פאר ער איז נפטר געווארן האט ער גלאזט צוואה, אז אזוי ווי דאס הויז איז מעשה נסים - אזוי האט ער געהאלטן - און מ'טאר נישט הנאה האבן פון מעשה נסים, זאל קיינער מיוצאי חלציו נישט וואוינען דארט, אויסער אויב חתני הגאון מוה"ר יקותיאל יודא נ"י הוא ר' זלמן לייב - וועט אמאל ארויפקומען אויף ארץ ישראל, מעג ער דארט וואוינען, אבער אויך נאר מיטן תנאי אז ער וועט צאלן דירה געלט [רענט], און מיט די רענט וועט מען מאכן א סעודת ראש חודש פאר צען מענטשן, די אנדערע קינדער טארן אינגאנצן נישט וואוינען דארט אפילו מיט רענט, דאס הויז שטייט נאך היינט, איך בין געווען אין צפת און כ'האב עס געזעהן..."

ער האט געזאגט אז מ׳קומט קיין ארץ ישראל מ׳וועט וועלן זיין אין דעם הויז וועט מען מוזן צאלן דירה געלט, אבער קיינער פון די קינדער זאלן נישט וואוינען דארט, אפילו פאר שכירות, נאר פארן איידעם דער ייטב לב אז ער וועט אנקומען וועט ער קענען וואוינען דארט, אבער אויך נאר פאר שכירות.

ער האט נישט געפילט אז ער דארף אים מפיים זיין, ס׳איז געווען נאטורליך אזוי, די קעסט.

אבער ס׳איז אן אינטערסאנטער אויסדרוק, דער קדושת יו״ט האט אזוי געזאגט ׳נדן דארף מען פארלירן׳.

דומ״ץ לעיקוואד: דעם ׳תולדות אדם׳ האט דער רבי געדרוקט ממש גלייך נאך די התונה?

רבינו: יא, נישט ממש גלייך, כ׳האב עם געוואלט דרוקן פריער, ס׳איז געווען תשכ״ח, כסלו צייט, דעמאלטם האב איך געבעטן אן הסכמה, דער פעטער ז״ל איז נאך געווען אין וויליאמסבורג, ס׳איז נאך געווען אין די געזונטע יארן, און כ׳האב געבעטן פון אים אן הסכמה, דעמאלטם האט ער עם מיר געזאגט.

ס׳איז געווען אזוי ער האט זיך נישט געאיילט צו שרייבן, ער איז דאך אלץ געווען זייער פארנומען, און ער איז אווען געפארן קיין פלארידע, און כ׳האב אנגערופן אין שטוב קיין פלארידע, אז יעצט איז ער דאך נישט אזוי פארנומען זאל מען זעהן דארט יעצט ווען ס׳איז א שעת הכושר, כ׳געדענק נישט צו וועמען כ׳האב גערעדט, אז ס׳איז א שעת הכושר יעצט דאם צו טוהן, האב איך געמוזט ווארטן, דערווייל איז אויפן וועג אהיים, אויף די באהן,[18] האט ער געשריבן די הסכמה, און ווען ער איז אהיים געקומען, און דער טאטע ז״ל איז געגאנגען שלום נעמען, בין איך מיטגענאנגען מיט אים, איך האב אים נישט געפרעגט, כ׳האב מיך נישט געטרויעט צו פרעגן, און ער האט זיך אליינס אנגערופן פאר מיר ׳כ׳האב דיר געשריבן׳, אזוי האב איך געוואוסט אז ער האט געשריבן.

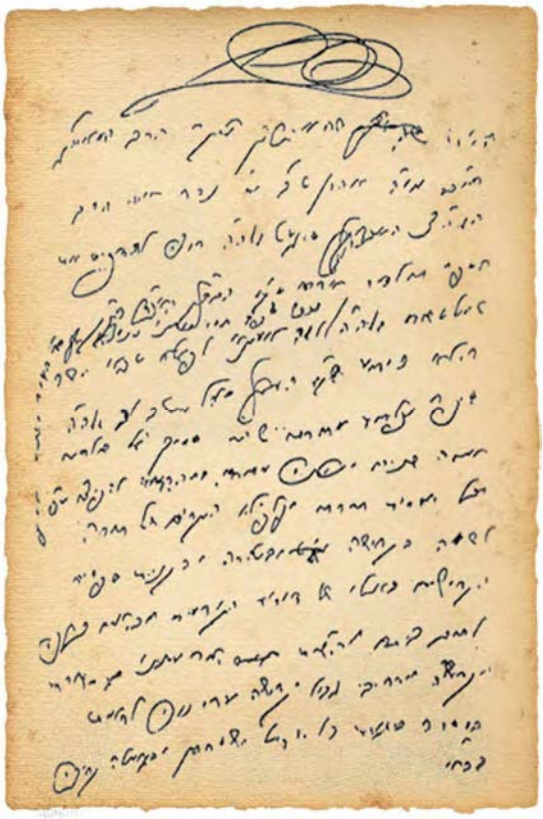
ער איז דעמאלטם אהיים געקומען, ס׳איז געווען א מיטוואך, פרשת משפטים איז דאם געווען, און א צוויי–דריי טעג דערויף איז דאך געווען פרייטאג צונאכטס תשכ״ח, שבת שקלים (כשנהלה רבינו ז״ל בעוה״ר) במילא איז דאך שוין געווארן א מהומה, איז דאך שוין נישט שייך געווען צו צוגיין רעדן, האב איך נישט געדרוקט, האב איך טאקע געווארט, ביז עם אדורך א יאר, אנדער–האלבן יאר, דער מצב איז געווארן אביסל בעסער, דעמאלטם האב איך אנגערופן ר׳ יוסל אשכנזי, אז דער פעטער האט דאך מיר געזאגט אז ער האט געשריבן, צי איך קען עם האבן, האט ער עם מיר געגעבן.[19]

---

18 במשך כל השנים כשהי׳ רבינו ז״ל עוד בכוחותיו הבריאות לא נסע כלל עם העראפלאן כידוע.

19 להלן תצלום המכתב אשר כתב מרן רבינו הק׳ זי״ע בכתב יד קדשו בהיותו על אם הדרך בחזרה מעיר פלארידע. במכתב קודש זה יצא מרן רביה״ק זי״ע בתוארים מופלגים על רבינו שליט״א, והיה זה בעת שרבינו שליט״א היה אז אברך צעיר לימים כבן עשרים שנים בלבד, וזל״ק:

״ב״ה, היות שהאברך היקר הרב המאור הגדול חריף ובקי מו״ה אהרן ט״ב נ״י נכד אחי הרב הגה״צ האבדק״ק סיגעט זלה״ה, רוצה להדפיס את הספר תולדות אדם מק״ז הגה״ק האב״ד דק״ק טאלטשווא זלה״ה, שכבר ספו תמו ולא נשאר כי אם א׳ בעיר ושנים במשפחה, לזה אמינא לפעלא טבא יישר חילו כידוע שק״ז הגה״ק בעל ייטב לב זלה״ה סיפר נפלאות מתורתו, שהיה סמוך על שולחנו כמה שנים ונהנה מתורתו. ומהראוי להפיצו ע״פ תבל אמרות תורתו ופלפוליו היקרים של תורה לשמה בקדושה ובטהרה, ובקניית ספרים הקדושים כאלו של דורות הקודמים מביאים ברכה לתוך ביתם. והשי״ת יאיר עינינו בתורתו הק׳ וירחיב גבולי הקדושה עדי נזכה לראות במהרה בישועת כל ישראל ושמחתן וגאולה קרובה בב״א״.

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי האט דאם נישט אריין געדריקט אין ספר?

רבינו: כ'האב עם יא אריין געלייגט אין ספר, ס'איז כתב ידו, ער האט עם איבער געשריבן אויף א לעטערהעד, און איך האב באקומען וואס ער האט זיך קודם געשריבן אויף א קוויטל פאפיר, ער האט זיך פארגעשריבן, ער האט אפילו אריין געשריבן צווישן די שורות, ער האט עם אפילו מגיה געווען, ס'איז זיין כתב, ס'איז כתב ידו.

דומ"ץ לעיקוואד: מיין עלטער שווער רבי יחזקאל וואגשאהל,[20] האט דאך געהאט באקומען אן הסכמה פונעם רבי'ן ז"ל אויפן קאלאשיצער רב'ם ספר (ספר דברי חנה שהו"ל בשנת תש"א), און ויהי היום הערט ער אז מ'פארקויפט עם אין די לאטערי עפעס אויף אן אקשען, זאגט ער, עס ליגט דאך ביי מיר אינדערהיים? דעם כתב יד וואס זיי פארקויפן, האט ער געהאלטן אז דאס איז געפעלטשט... אבער ס'איז למעשה נישט געווען געפעלטשט, דער רבי האט זיך דאס געהאט פארגעשריבן פאר זיך.

ביידע איז געווען אמת, ער האט געהאט דעם כתב יד, אן זיי האבן עם פארקויפט, אויך א כתב יד פון אים.

רבינו: בקיצור, ער האט זיך עם פארגעשריבן אינטערוועגנם.

דומ"ץ לעיקוואד: מ'האט דען בכלל געקענט צוקומען רעדן צום רבי'ן ז"ל אזוי הייטיש?

רבינו: ווען ער איז געזונט געווען? אוודאי האט מען געקענט רעדן, יעדער האט געקענט רעדן, ער איז געווען זייער א צוגעלאזענער מענטש, זייער א פריינדליכער מענטש.

א עובד ה' בשמחה, נישט נאר ער איז געווען בשמחה, ער האט אריין געברענגט שמחה אין מענטשן, ס'איז אזוי געווען זיין גאנצער התנהגות.[21]

אזוי איז ער געווען אין די ישיבה, ער האט פארגעלערנט אין די ישיבה, ער האט זיך ארומגעקוקט צו די בחורים פארשטייען, געהערט ווער ס'האט אריין געפרענגט, ער האט הנאה געהאט אז מ'פרענגט אריין.[22]

---

20 חותנו של הדומ"ץ הגרא"ש שליט"א הוא הרה"צ רבי יחיאל וואגשאהל שליט"א אב"ד תפארת משה, בן הרה"צ רבי יחזקאל שרגא וואגשאהל מלאנצהוט ז"ל וחתנו של כ"ק האדמו"ר רבי שמואל צבי מספינקא ז"ל.

21 ונעתיק כאן מה שסיפר מרן רבינו שליט"א בענין זה בשבת "אהבת קדומים" שנערכה שב"ק פרשת תולדות שנת תשע"ו לפ"ק:

"מיין זון (רב דקהלתינו בווסכב"ע שליט"א בדרשתו בטעם כניסת רבינו שליט"א לעריכת שולחן הטהור בליל שב"ק) האט שוין נעכטן דערמאנט, אז ס'איז דא מענטשן וואס טוען - איך ווייס נישט וואס פאר אינטערעסן זיי האבן - אראפמאלן דעם פעטער ז"ל ווי ער איז געווען ח"ו א בייזער, א שארפער. ס'איז געווען פונקט פארקערט, זיין מדת השמחה, שמחה של מצוה האט זיך אנגעזען, און ער האט דאס משפיע געווען אויפן גאנצן ארום. וואו ער איז געגאנגען איז געווען שמחה, ער האט אייביג געהאט א גוט וואורט, א וועריטל, במחציתו איז אלץ געווען פרייליך, אידן האבן געזאגט אז ער האט די שטרייכן פונעם ייטב לב, וואס האט אייביג געהאט א וועריטל און אלס געווען בשמחה".

ונעתיק כאן מפי השמועה משיח"ק של רבינו שליט"א, שבת הילולא קדישא ליל ש"ק פ' ראה תשע"א לפני כ"ו אב: "מען האט געזעהן ביי אים אייביג א שמייכל, עבדו את ה' בשמחה דאס האט מען געזעהן ביי אים, ער האט געטוען אלע מצות מיט אזא פרייליכקייט, מיט אזא התרוממות הנפש, א שמחה של מצוה, ער איז געווען אייביג אזוי גוט אויפגעלייגט. – ביי די מצות ערב פסח דאס שוין יא, דארט איז געווען עפעס אנדערש, ער האט מורא געהאט אויב ער האט געזעהן איינעמס ארבעל רירט צו צי א טייגל וכדו', דעמאלטס האט ער ארויסגעווארפן מענטשן, אבער נישט ברוגז, זייער שטרענג געווען אלץ זהירות המצות, אבער מיט אזא מין פרייליכקייט.

ער האט אויפגענומען יעדן איד פריינדליך, פאר יעדן געזאגט א וועריטל, ער האט אייביג געהאט א וועריטל, אזוינע קלוגע וועריטלעך, טיפע וועריטער, עס איז געווען א פארגעניגן אריינצוקומען צו אים, יעדע זאך וואס ער האט געזאגט, אדער געטוהן, איז געווען מלא חן.

בכלל איז ער געווען א בעל כח, א געזונטער מענטש בטבע, ער איז שוין געווען העכער די אכציג יאר, ער איז געגאנגען אויף די גאס צום דאוונען איז ער ממש געלאפן, קוים מען האט אים געקענט נאכגיין, צו מנחה פלעגט ער אראפלויפן די טרעפ ביי זיך אין ביהמ"ד אינטן, ממש געלאפן ווי א אינגל, און זיך נישט אפגעשטעלט כאפן דעם אטעם.

ער איז געווען אזוי פרייליך אייביג, עס איז נישט משיג צו זיין, ער האט דאך פאלוירן א משפחה, נישט צו פארשטיין מען זאל חלילה נישט וויסן וואס דאס מיינט פארלירן איין קינד רח"ל, און ער האט פארלוירן א משפחה דריי קינדער, געבליבן אן גארנישט, פונדעסטוועגן איז ער געווען אייביג מיט א שמייכל. ממש ער האט איריינגעברענגט פרייליכקייט אין אנדערע מענטשן, ער האט זיי אויפגעלעבט, אזוי איז ער געווען אלי'נס.

22 ונעתיק בענין זה מה שתיאר הגה"ח ר' חנני' יו"ט ליפא שוואדרן ז"ל בספרו המאזרינו חי"ל (במדור הספורים) סדר הישיבה שהיה אצל כ"ק מרן רביה"ק ז"ל קודם המלחמה בעיר סאטמאר [וכמו כן מקודם בקראלי ואוירשיווא]:

"מדי יום ביומו היה רבינו רגיל ללמוד ב' שיעורים בישיבה בפני התלמידים, הראשון שיעור עיון בסוגיא הנלמדת בישיבה, ואיה שוקל ואיה סופר שיוכל לתאר ולהעלות עלי גליון מראה הנפלא כאשר רבינו היה יושב ולומד תורה כמשה מפי הגבורה, ומאציל מהודו על תלמידיו השותים בצמא את דבריו, והיה רגיל לפתוח השיעור בלימוד דברי הגמרא והראשונים, הוא מותיב והוא מפרק לה בחידושים וביאורים

דומ"ץ לעיקוואד: ביים פארהערן אויך?

רבינו: דאם פארהערן איז שוין אנדערש געווען,[23] אבער ביים פארלערנען איז אזוי געווען.

מתוקים מדבש ונופת צופים, הבחורים התחילו להתפלפל עמו במלחמתה של תורה, וקול התורה נשמע בעוז ובגבורה, וההבעדה ללמ"ד יצאת בריתחא ובפלפולא דאורייתא, ורבינו היה עונה על כל קושיותיהם בטוב טעם ודעת מתוך חדוותא דשמעתתא.

והשנית שיעור פשוט הנקרא 'נעבן שיעור'. ויש לציין שגם ה'נעבן שיעור' למדו בחריפות גדולה, ובשעת השיעור חידש חידושים נפלאים ויקרים על דרך הפשט בדברי חז"ל והראשונים, וכמה פעמים אמר אז פלפולים נאים ונחמדים, והתלמידים העלו אותם על גבי הכתב, ומהחידושים האלו בעצמם היו יכולים להוציא לאור עולם חיבור נפלא, ולדאבוננו נאבדו בשנות הזעם.

שני השיעורים היו כל אחד בזמן נפרד, שיעור הראשון היה תיכף אחר שרבינו גמר תפילת שחרית וטעם קצת מיני תרגימא, וזה היה לערך בשעה שתים אחה"צ, ובאותה שיעור השתתפו בעיקר הבחורים החריפים אשר ברוחב בינתם השכילו לירד לסוף דעתו בהבנת הסוגיא, ואפרט כמה מהם אשר חקוקים בזכרוני שהשתתפו בקביעות באותו השיעור בעיר סאטמאר, ונשארו לפליטה אחר החורבן, ה"ה הרה"ג ר' אשר שמואל כ"ץ זצ"ל מדזשיבוי, הרה"ג ר' יוסף ישראל זעגעלבוים זצ"ל מווינא, ידידי הרה"ג ר' מנחם מנדל פריעדמאן זצ"ל ר"מ בישיבתינו הק' בירושת"ו, ושימש אז ביחד אתי כגבאי בישיבה והיה מפלפל הרבה עם רבינו באמצע הרצאת השיעורין, ידידי הרה"ג ר' מרדכי דאווידאוויטש זצ"ל אב"ד בית מאיר שהיה ממובחרי תלמידי רבינו והתפלפל פעם עם רבינו בריתחא דאורייתא והודה רבינו לדבריו ופייסו, ועוד בעלי תריסין. והשיעור השני הנקרא 'נעבן שיעור' למד רבינו לפנות ערב, ובאותו שיעור דייק וגמיר על כל דבר הן בפרש"י ותוס' והן בהמפרשים".

23

יש לציין מה שמובא בס' זכר צדיק לברכה (ח"א אות שס"ה) שרבינו הקפיד מאוד על כבוד הבחורים ולכן הקפיד שאף א' מהבעה"ב לא יהיה בשעה שהוא בוחן את הבחורים, וכן פע"א כשהגיע לבחון את הבחורים בבנין ביהמ"ד הישן [550 בעדפארד עוו.] בחדר שהי' פתוח להאפיס של הקהלה, וביקש מהרה"ח ר' משה ארי' גלק שיעזוב את האפיס ושלא יימצא שם כשהוא בוחן, ואמר 'איך וויל נישט איינשטעלן'... [משנת תשכ"ד ואילך אחר שסבל רביה"ק מה"רויז" הקשה, לא הלך עוד ללמוד השיעורים בהסוגיות ולבחון את הבחורים בכל ליל שישי למעלה בישיבה שהי' בקומה א' ובחינת התלמידים בכל ליל שישי הי' בחדר הנ"ל סמוך לה"אפיס" של הקהילה, ורק בעת דרשת הפתיחה להתחלת הזמן וכדומה הלך רבינו ז"ל למעלה להישיבה, ובהתחלת זמן הקית תשכ"ו נקבע הישיבה בבנין גדול שקנו אז בסעגו סטריט, ומאז והלאה נסע רבינו ז"ל תמיד לשם ללמוד השיעורים ולנסיון הבחורים.]

ונעתיק כאן מתוך שיחת קודש של מרן רבינו שליט"א עם הרה"צ ר"מ מספינקא שליט"א בעת ניחום אבלים ע"פ אביו כ"ק האדמו"ר רבי בעריש מספינקא ז"ל ערש"ק פר' נח תשס"ח לפ"ק:

"פארהערן פלעגט ער יא אלע בחורים, איינמאל וועז מ' האט געלערנט די סוגיא פון טיפת חלב, איך בין נישט געווען ביים פארהער, איך פלעג בייַם פארהערן, ביי די סוגיא, איז יא געווען אזוי, אז מ'האט אים נאכגעזאגט זיינם א חידוש האט ער הנאה געהאט.[24]

דומ"ץ לעיקוואד: דער רבי האט געשמועסט מיט"ץ רבי"ץ אמאל פריוואט אויך?

נאר קומען צום פארלערנען די סוגיות, און ער האט געפרעגט אַ שאלה, און די בחורים האבן נישט געקענט... ער האט דעמאלטס צוגעקלאפט די גמרא אינמיטן פארהער... עס איז געווען ממש פאר מען האט געדארפט ארויספארן אין קעמפ. ער האט געזאגט אז ער לאזט נישט פארן אין קעמפ! מ'איז טאקע נישט געפארן דעמאלטס אין קעמפ, מ'האט געלערנט נאך אַ וואך די סוגיא און מ'איז געפארן אַ וואך שפעטער אין קעמפ.

דער רבי פלעגט פארהערן די בחורים אויסנוויניג - דער טאטע ז"ל האט נישט פארהערט אויסנוויניג די בחורים - דער פעטער ז"ל פלעגט פארהערן זיצענדיג ביים טיש און די בחורים זענען געשטאנען אן קיין גמרות און זיי זענען אדורך געגאנגען אין אַ רייע, די בחורים זענען אבער געווען זייער דערשראקן...

ר"מ: דער טאטע פלעגט זאגן אז פאר ער איז אריין צום פארהער, העמט און פיס האבן אים געווארפן... ער האט געזאגט אז מ'האט געקענט פלייסיג לערנען און קענען, אבער דאס אלעס איז געווען ביין רבינ'ס פארהערן...

ער האט געזאגט אז ביים סוגיא לערנען איז געווען לייכטער, ווייל דער רבי האט זיך אראפגעלאזט צו די בחורים.

רבינו: ער פלעגט שנעל פארהערן, ס'איז געגאנגען שנעל.

ס'פלעגט זיין אונטערזאגער'ס וואס פלעגן כסדר שטיין דארט און אונטערזאגן...

ר"מ: דער רבי האט נישט באמערקט אז מ'האט אונטערגעזאגט?

רבינו: ער האט געזען, ס'האט אים נישט געאהרט, ער האט דאך געזען אז מ'איז געווען איבערגעשראקן. און אויב מ'האט נישט געלערנט האט נישט געמוטט קיין אונטער זאגן".

24

ונעתיק כאן מה שסיפר הגה"צ רבי נתן יוסף מייזעלס זצ"ל מלפנים ראש הישיבה ואב"ד אבני שלמה מאנסי. היה זה בעת אשר למדו בישיבה הסוגיא דטיפת חלב בפ' ויגש תשכ"ד אשר היה זה בבית מדרשו הקטן של רבינו זי"ע. ורבינו שאל אז קושיא חריפה בדברי הש"ך בי"ד סי' ק"ה. אבל היות אשר באותה תקופה לא היה מסודר הלימודים בישיבה כראוי, לא ידעו תלמידי הישיבה להשיב בקושית רבינו, והיה ניכר אז צערו ועגמת נפשו של רבינו זי"ע.

פתאום נכנס רבינו שליט"א להיכל הביהמ"ד, ותפסו דודו הק' וחזר לו על אותו קושיא ששאל מקודם, ולגודל שמחתו ענה על האתר תירוץ נפלא מאוד. אז קרא רבינו הק' זי"ע את ראש הישיבה רבי נתן יוסף, ואמר לו: "האסטו מיר אין די ישיבה נאך איין בחור וואס קען אזוי גוט לערנען ווי דעם סיגעטער רב'ס זוהן?"... והתאונן רבינו ז"ל על כך למה לא יהי' עוד בחורים שילמדו היטב את הסוגיא כמותו. לאחמ"כ סיפר הגה"צ רבי נתן יוסף ז"ל למרן רבינו הברך משה זי"ע, אשר דודו רבינו הק' מתפאר עם בנו החביב שליט"א.

רבינו: איין מאל? אסאך מאל.

כ׳האב געהאט אמאל אן אינטערסאנטע שמועס מיט אים ערב פסח, כ׳בין געווען א יונגער בחור, פערצן צי פופצן יאר, כ׳בין אריבער געגאנגען צו אים, ס׳איז געווען ערב פסח, ס׳איז שוין געווען נאך די מצות באקן, און ער איז געזיצן ביי זיך אין שטוב, און איך בין אריין געגאנגען, ער איז געווען איבערראשט... וואס איך וויל, זאג איך אים, כ׳בין געקומען בעטן א מצה, האט ער זיך אויפגעשטעלט, און ער איז צוגעגאנגען נעמען א מצה, ס׳איז געווען א קאסטן, ער האט געהאט אן עקסטערע שאפע, מ׳האט אים ארויס גענומען א פסח׳דיגע שאפע, אזא בלעכענע שאפע איז דאס געווען, עס האט געהאט א שלאס, און ער האט אליינס געהאט דעם שליסל, און ער איז צוגעגאנגען מיטן שליסל, ער האט געעפנט די שאפע, דארט איז געווען אנגעלייגט אזוי אויסגע׳שורה׳ט מצות, איז ער צוגעגאנגען און ארויס גענומען א מצה, ער האט אזוי געקליבן, און מיר געגעבן די מצה. נאכדעם האט ער זיך צוריק אראפ געזעצט.

ער האט זיך אליינס אויפגעשטעלט און געגאנגען, ער האט נישט געדופן קיין בחור, דאס איז געווען אזוי נאטורליך, ער איז געגאנגען צו די שאפע נעמען א ספר אויך, די זעלבע זאך, נישט נאר אזוי, ער איז ארויף געקראכן אויף א לייטער.[25]

הכלל, ער זעצט זיך צוריק אראפ, האב איך אים געזאגט, כ׳וויל עפעס פרעגן, האב איך אים געזאגט, ׳איך האב געהערט אז אינדערהיים האט א בחור נישט מיסב געווען, אפילו א בן אצל אביו, נאר נאך די התונה׳, אזוי האב איך געזאגט, כ׳האב עס געהערט אין ביהמ״ד אזוי, האב איך געטראכט כ׳וועל אים גיין פרעגן. האב איך אים געפרעגט, כ׳האב אזוי געהערט, צי דאס איז ריכטיג, זאגט ער מיר, יא, אזוי איז געווען, א בחור האט נישט מיסב געווען, א בחור האט געהאט דרך ארץ פאר א טאטן.

דומ״ץ לעיקוואד: נאך די התונה שוין יא?

רבינו: יא, נאר נאך די התונה.

אבער אין שולחן ערוך שטייט אז בן אצל אביו איז מיסב.

דומ״ץ לעיקוואד: דער רבי האט טאקע אזוי געטוהן?

רבינו: א וודאי.

דומ״ץ לעיקוואד: דאס איז אמת אז דער רבי ז״ל האט אמאל געזאגט פאר״ץ רבי״ן בנוגע גיין מיט בריל״ן איז די גאס?

רבינו: יא, דאס איז נאך געווען ווען כ׳בין געווען א יונגל, איך בין געווען א יונגל פון זיבן–אכט יאר, און דעמאלטס איז נאכנישט יעדער געגאנגען מיט קיין גלעזער, ס׳איז נאכנישט געווען אזוי ווי היינט, נישט יעדער האט געהאט גלעזער, און כ׳האב באקומען קאפ ווייטאג, און דער דאקטער האט געזאגט איך זאל גיין מיט גלעזער, פאר מיינע עלטערן איז געווען גלעזער.... אינדערהיים האט דאס געהייסן א מום, גלעזער איז געווען ווי היינט א העירינ״ג עי״ד, אזוי איז געווען אין די אלטע היים, ממש אזוי איז געווען אמאל, קודם האב איך באקומען גלעזער, און מ׳האט זיך געי׳ישוב׳ט צי כ׳זאל אלעמאל גיין דערמיט, צי כ׳זאל נישט אלעמאל גיין, מיין מאמע האט זיך געזארגט אזוי, בקיצור, עס איז געווען פרייטאג צונאכט׳ס בין איך געגאנגען צום טיש מיט די גלעזער, און דער פעטער ז״ל האט מיך געזהען מיט די גלעזער, ער האט געטיילט שירים און ער האט מיך געזעהן מיט די גלעזער, האט ער מיך געפרעגט ׳דו גייסט מיט א בריל?׳, זאג איך ׳יא׳. האט ער מיך געפרעגט צי איך גיי אלעמאל, כ׳האב עס הערשט דעמאלטס אנגעטוהן, האט ער געמאכט א שמועס ביים טיש ווען גלעזער, עס איז דא א תשובה אין אבני צדק (סי כ״ט) אויף דעם, בקיצור האט ער געמאכט א שמועס דערווען, צום סוף גיט ער זיך א דריי אוים צו מיר און ער זאגט, ׳שבת גיי נישט מיט די בריל״ן׳.

דומ״ץ לעיקוואד: דער שמועס איז געווען ווען טראגן, אדער ווען שמירת עינים?

רבינו: ניין, ווען טראגן אום שבת.[26] דאס איז געווען פרייטאג צונאכט׳ס האט ער געמאכט א שמועס דארט מיט

---

25 ארגו הספרים בביתו נאוה קודש הי׳ גבוה מאוד הרבה מקומות איש והי׳ שם סולם מיוחד לעלות ליקח ספרים וכדו׳.

26 בסי׳ ש״א (סעי׳ י״א) כתב הרמ״א: אסור לצאת בתיק של בתי עינים שקורין בריל״ן אע״פ שהתיק הוא של כסף דהבתי עינים עצמם הם מושו, וכתב החיי אדם (כלל נ״ו סי׳ ס״ג) ע״ז דלשאת הבתי עינים גופא על חטמו במקום שאין עירוב בוודאי אסור בלאו הכי דילמא יפלו מעליו ואתי לאתויי ארבע אמות, וכן פסק המשנה ברורה (ס״ק מ״ד), וכ״ה בערוך השולחן (סעי׳ ס״א) ועי׳ בשו״ת אבני צדק (סי כ״ט), אולם בשו״ת מנחת אלעזר (ה״ב סי׳ ד׳) חולק על זה ומתיר, וכן במנחת שבת (סי׳ פ״ב סק״ו).

וספרו אז המשמשים בקודש אשר רביו״ל אמר אז בביתו שציוה כן רק לו [למרן שליט״א] בהיותו נכד מרן הייטב לב ז״ל המחמיר בענין בספרו שו״ת אבני צדק, אבל אין זה הוראה כללית.

וועט ס׳איז געווען דארטן ביים טיש, און ער האט זיך אויסגעדרייט צו מיר, ׳שבת גיי נישט מיט די ברילן׳ אז ער האט מיר אזוי געזאגט גיי איך נישט שבת מיט קיין גלעזער. וואו ס׳איז דא אן עירוב קען איך גיין, פון דא ביז צום ביהמ״ד איז דא אן עירוב, מען טראגט.

דומ״ץ לעיקוואד: איך האב עם געהערט נאכזאגן אלץ שמירת עינים.

רבינו: אלץ שמירת עינים איז דאך שיך דער טעם אינדערוואכן אויך. דאם איז געווען וועגן טראגן שבת אין די שטאט.

דומ״ץ לעיקוואד: מ׳האט מורא אז ס׳וועט פאלן, די אמאל׳יגע גלעזער איז געווען מער חשש אז ס׳וועט פאלן.

רבינו: ס׳איז נאך געווען זייער וויניג קינדער וואם זענען געגאנגען מיט גלעזער דעמאלטם.

דומ״ץ לעיקוואד: ס׳האט געקענט זיין אפט אזוי ביים רבי׳ן אז מ׳זאל אנהייבן צו שמועסן אינמיטן טיש?

רבינו: אזוי איז עס געווען די מעשה פרייטאג צונאכט׳ס ביים טיש, ער האט כמעט נישט געערעדט ביים טיש, נאר ביים פירות טיש איז עס געווען. דעמאלטם האט ער אויך נישט קיין סאך געערעדט, אמאל האט ער געקענט רעדן, ביים פירות טיש איז דאם געווען, ער האט געטיילט טרויבן, האט ער מיך געפרעגט ׳דו גייסט מיט א ברילן?׳ ער איז געווען איבערראשט אויף דעם, כ׳האב עם דעמאלטם קוים אנגעטוהן.

דומ״ץ לעיקוואד: היינט פרעגט מען אזוי וועגן גיין אין די גאם מיט די גלעזער, ׳אפילו אלץ שמירת עינים ווי אזוי די גאסן זעהן נעבעך אוים, ווייל קיין פרומער ווייל מען אויך נישט זיין.

רבינו: איז דאך גוט אז מ׳וואוינט אין קרית יואל...

דומ״ץ לעיקוואד: די שטאט טוישט זיך, עס איז נישט קיין פארגלייך צו אמאל, עס ווערט ערגער און ערגער, עס איז נישט קיין פארגלייך צו אמאל.

רבינו: לעיקוואד איז דאך שוין א אידישע שטאט, אבער ס׳קומט נאכנישט צו צו קרית יואל.

דומ״ץ לעיקוואד: די גאסן זענען אבער ליידיג ביי אונז אין לעיקוואד.

רבינו: אזוי, די גאסן זענען ליידיג דארט.

דאם איז דער חילוק צווישן וויליאמסבורג און בארא פארק, אין בארא פארק זענען די ׳גאסן׳ ריינער ווי די גאסן אין וויליאמסבורג, אבער די ׳הייזער׳ אין וויליאמסבורג זענען שענער און ריינער ווי אין בארא פארק...

דומ״ץ לעיקוואד: די גמרא (ברכות ח.) קלערט דאך אריין צי מ׳זאל וואוינען במקום רבו אדער נישט, דארף מען עם אנהייבן מקיים צו זיין...

רבינו: עם איז א שווערע וועלט מיט גרויסע נסיונות, איבעראל.

וחזר רבינו לענין הראשון: כ׳האב אמאל אריין געטראכט וואם איז דער היתר פון טראגן אויגן גלעזער אום שבת, ס׳איז א תכשיט?, עם איז דאך נישט קיין תכשיט, כ׳קוק עם אן אזא היתר ווי א קמיע.[27]

דומ״ץ לעיקוואד: פארוואם נישט ווי א דין פון מלבוש?

רבינו: ווייל ס׳איז נישט קיין מלבוש.

איך האלט מער דעם היתר אלץ קמיע.[28]

דומ״ץ לעיקוואד: אין סימן ש״א זעהט מען דער יסוד צי ער גייט עם אפשר אויסטוהן אדער נישט.

רבינו: אויסטוהן איז א צווייטע זאך. וועגן אויסטוהן איז אן עקסטערע שאלה.

וואם איז דער היתר צו גיין מיט א העירינ״ג עי״ד אין די גאס?

דומ״ץ לעיקוואד: עם וועלט א חלק פון אים. (כ״מ במשנ״ב סי׳ ש״א ס״ק ס״ט)

רבינו: פארוואם? אלץ קמיע, אזוי ווי א קמיע.

---

27 עי׳ בגמ׳ שבת (דף ס׳ ע״א) לא יצא בקמיע בזמן שאינו מן המומחה, ופירש״י אבל בקמיע מומחה שרי, דתכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו.

ביאור הדבר הוא, דכל דבר שבטל להגוף לא נקרא הוצאה, וע״כ מותר לצאת כשהוא לבוש במלבושין דבטילין להגוף, וכן תכשיטין מותרין, דבטילין להגוף, [רק דיש כמה אופנים דאסור משום דהיישינן דילמא שלי ומחוי], וכן בקמיע אם הוי מומחה והוא נצרך לזה מותר דבטל לגופו.

וכ״כ בשו״ת צפנת פענח (ח״ב סי׳ ל״ג) דבתי עינים הם כמו קמיע מומחה, ואע״פ דאפשר לילך בלעדו.

28 בשו״ע (סי׳ ש״א סעי׳ כ״ה) איתא דבשבת שיש בה איסור הוצאה, דהיינו שאסור לטלטל משא ברשות הרבים, מותר לצאת בקמיע מומחה, דהיינו קמיע שידוע שריפא חולה ג׳ פעמים, ומותר לצאת בו הן חולה שיש בו סכנה והן חולה שאין בו סכנה, והטעם דמותר לצאת בקמיע אף דאסור לצאת רק בבגדים או בתכשיטים אבל שאר דברים נחשבים משא ואסור לצאת בהם בשבת, איתא בפוסקים דכיון דהחולה צריך לקמיע לרפואתו הרי הוא תכשיט הוא לחולה כאחד ממלבושיו, ודעת רבינו דההיתר ללכת באויגן גלעזער הוא דכיון דצריך לו לצורך ראיה הרי זה כצורך רפואה ודינו בקמיע, ובספרי האחרונים דנו הרבה בענין האויגן גלעזער וסברות להתיר לצאת בהם, ועי׳ בספרי האחרונים ואכמ״ל .

א' הנוכחים: עם איז דא וואם זענען געגאנגען מיט גאלדענע גלעזער אלץ תכשיט.

רבינו: ס'איז נישט..., כ'האב נאכנישט געזעהן איינער וואם ער דארף עם נישט האבן צום זעהן וואם זאל אנטוהן גלעזער פאר א תכשיט, דער ערוך השולחן (סי' ש"א ס"א) זאגט די סברא.[29]

דומ"ץ לעיקוואד: יא, דאם איז א שטארקע סברא. קמיע איז זיכער א גוטער היתר, די שאלה איז נאר צי מ'דארף צוקומען דערצו, אפילו נישט אלץ קמיע...

רבינו: אזוי איז מיר אויסגעקומען דער היתר אלץ קמיע... קמיע איז דאך לאו דוקא קמיע, ס'מוז נישט זיין דוקא א געשריבענע קמיע, כ'מיין יעדע זאך וואם איז לרפואה, אזוי איז משמע אין די הלכה.[30]

דומ"ץ לעיקוואד: מ'טרעפט אז מ'טראגט א ציין פון א פוקם.

רבינו: יא, אין מס' שבת (דף סז.) יוצאין בביצת החרגול וכו' ובשן של שועל.[31]

דומ"ץ לעיקוואד: קמיע איז זיכער א שטארקער היתר. אבער בפשטות פארשטייט מען אז אפילו אן דעם אויך.

רבינו: צי זאגן דרך מלבוש איז נישט אזוי פשוט.

---

29 דכתב המחבר (שם סעי' י"א) דבר העשוי לתכשיט ולהשתמש בו כגון מפתחות נאות של כסף כמין תכשיט אסור, שהרואה אומר שלצורך תשמיש מוציא ויש מתירים אם הוא של כסף. וכתב הב"י ושמעתי שיש מתירין לעשות תיק בתי עינים מכסף ולקבעו בשלשלת כסף ויוצאין בו בשבת, ואפשר שרצו ללמוד כן מדין מפתח כסף וכדברי המתירים, ואין הנידון דומה לראי', דשאני התם שהבתי עינים שבתוך התיק הם גוף בפני עצמו והוי משוי, ואין לומר שהם בטלים לגבי התיק שהוא של כסף, דאדרבה בתי עינים הם עיקר, דאין אומרים נעשה בתי עינים לתיק אלא נעשה תיק לבתי עינים.

ובביאור הלכה (סעי' י"א) כתב דאסור לצאת בזייגע"ר לכו"ע גם לדעת המתירין המפתחות דלא אמרינן דתכשיט הוא, דכיון דאם עומד מללכת אין אדם מוציאה, הוה כלי תשמיש, וכ"כ בשו"ת בנין ציון (סי' ל"ז) דבתי עינים אינו תכשיט.

ועיין בערוך השולחן שכ' שאסור ללכת עם בתי עינים העשויים מכסף וזהב, ואין בזה שום היתר, כי ניכר עליו שהוא לתשמיש ואינו לתכשיט, עיין באורך דבריו.

30 עי' בשו"ע (סי' ש"א סעי' י"ז) לענין חיגר שאינו יוכל ללכת בלא מקל, דמותר לצאת במקל בשבת דהוי כמו מנעל ומלבוש לגופו, ולפי"ז יש לדמות למי שהוא קצר ראות דמותר לצאת באויגן גלעזער דהוי כעיניו.

31 עי' בגמ' מס' שבת (סז.) "יוצאין בביצת החרגול דעבדי לשיחלא ובשן של שועל דעבדי לשינתא דחייא לאו דמיתא למאן דלא ניים".

ס'איז נישט וויט א מלבוש, דאם איז מער פאר השתמשות, אזוי ווי א אויערן–שיצער, א אויערן–שיצער איז נישט קיין מלבוש.[32] די וואם גייען דערמיט איז עם אויך וועגן דעם אלץ קמיע.

דומ"ץ לעיקוואד: למשל די רעגן מאנטלעך היינט, די פלעסטיק מאנטלעך.

רבינו: דאם איז אויך אזוי.

דער רמ"א זאגט דארט אויפן מחבר אין סי' ש"א (בסעי' י"ד) אז 'מותר ללבוש בגד מפני הגשמים'.[33]

דומ"ץ לעיקוואד: כ'בין זייער מסופק אין דעם בגד, וויל ווער גייט גיין מיט דעם וועז עם הערט אויף צו רעגענען, עם איז ממש אזוי נישט בכבוד.

רבינו: עם איז נישט קיין נפקא מינה, אבער ס'איז א מלבוש, ס'איז דרך מלבוש, אין שו"ע דארט (סעי' כ"א) שטייט אזוי,[34] די אחרונים רעדן דערפון באריכות (עיי' במשנ"ב סי' ש"א ס"ק ע"ב).

דומ"ץ לעיקוואד: אז ס'איז דרך בזיון האט מען מורא געהאט אז ער וועט דאם אויסטוהן.

רבינו: ס'איז נישט אזוי וויט קיין בזיון, ס'איז א מלבוש, ס'גייט געהעריג דרך מלבוש.

דומ"ץ לעיקוואד: מ'זעהט דען איינעם גיין אזוי אין גאם וועז עם רעגנט נישט?

רבינו: גוט, אבער וואם ס'איז אנגעטוהן אזוי געהעריג דרך מלבוש, הייסט עס א מלבוש.

אונז טרעפן מיר נאר אזוי ביי א שיך, לגבי גיין מיט איין שיך, דארט טרעפט מען אזא מין זאך, אז מ'טאר נישט גיין מיט איין שיך, וויל ס'איז נישט דרך מלבוש.

דומ"ץ לעיקוואד: וויל אויב מ'וועט לאכן פון אים וועט ער דאם אויסטוהן.

רבינו: מיט א רעגן מאנטל לאכט מען נישט.

איין שיך איז א מאדנע זאך, דארט טרעפט מען אזא הלכה, לגבי גיין מיט איין שיך.

---

32 עיי' בשו"ת בית ישראל – עדעלין (תאו"ח סי' נ"ג) שמבאר באריכות שאין היתר ללכת עמהם אם אינו מחובר להבגד, עיי"ש.

33 וז"ל המחבר (שם) 'דבר שהוא דרך מלבוש אפילו אם אינו לובשו אלא משום אצולי טינוף מותר לצאת בו בשבת. הגה: ולכן מותר ללבוש בגד מפני הגשמים או כובע על ראשו וכו'.

34 וכן איתא בשו"ע סעי' כ"א דיוצאים בשק שהוא בגד אף כשהוא גס ואין הדרך לילך בו, עכ"ז מותר בין דסוף כל סוף הרי זה בגד.

און וואם טוהט׳זיך וועגן גיין מיט א ׳העירינ״ג עי״ד׳ (מכשיר שמיעה)?.

דומ״ץ לעיקוואד: לגבי דעם וואם מ׳האט געהערעט דרך מלבוש, א העירינ״ג עי״ד גייט ער זיכער נישט אויסטוהן.

רבינו: אבער א העירינ״ג עי״ד איז זיכער נישט קיין דרך מלבוש.

דומ״ץ לעיקוואד: עם ווערט ליידער א חלק פונעם גוף.

רבינו: יא, דאם איז אזוי ווי א קמיע.

דומ״ץ לעיקוואד: ס׳איז מיר א בליץ אין הלכה וואם שטימט זייער גוט, כ׳האב נאך נישט געטראכט אזוי.

רבינו: איך האב נאר א אנדערע שאלה, ביי א העירינ״ג עי״ד איז דא זייער א גרויסע שאלה, די העירינ״ג עי״ד ארבעט מיט א בעטערי, און מ׳דארף דאם טוישן, ווען עס געט א פייף דעמאלטס דערמאנט עס אז מ׳דארף עס טוישן, נישט יעדן טאג, וועגדט זיך וויפיל מ׳גייט דערמיט, אבער איינמאל א וואך דארף מען טוישן די בעטערי, ווער עס גייט דערמיט א גאנצן טאג דארף זיכער יעדן צווייטן טאג טוישן, און טוישן איז שוין תיקון כלי שיר, ממילא גייט עס שוין אריין אין די שאלה פון שמא יתקן כלי שיר.

דומ״ץ לעיקוואד: אז עס קומט למעשה איז זייער שווער צו קענען מחמיר זיין.

רבינו: כ׳וויים אז ס׳איז שווער, כ׳שטיי און איך טראכט אריין אין דעם, דאם איז א שווערע שאלה.

מ׳מוז עם עפענען אריין צוליינן א נייע בעטערי.[35]

דומ״ץ לעיקוואד: יא, און אונז קען מיר נישט ענטפערן אז מ׳איז נישט בקי אזוי ווי ביי כלי זמר.[36]

רבינו: ניין, ווייל מ׳איז דאך יא בקי.

דער גאנצער תירוץ דארט פונעם רמ״א (סי׳ של״ט סק״ג) **איז נאר** ווי מ׳קען זאגן אז מ׳איז נישט בקי.[37]

רבינו: מיר קומט אויך אויס אמאל אז איך באנוץ מיך מיט דעם, נישט אלעמאל, אבער אמאל מוז איך דאם האבן, אבער שבת און יו״ט נוץ איך עס קיינמאל נישט.

דומ״ץ לעיקוואד: אויב ס׳גייט נישט אין די פיר אן צוואנציג שעה זיך טוישן, פארוואם זאל מען נישט טארן?

רבינו: ווייל שמא יתקן כלי שיר איז אפשר ווען דאם יא זיין, מ׳דארף געדענקן, און מ׳דארף פאר שבת אריין לייגן א נייע בעטערי... בקיצור, ביי דעם איז שכיח מ׳זאל מתקן זיין. מ׳מוז דאך יעדן צווייטן טאג טוישן, און מ׳וויסט נישט פאראוים געניו ווען.

דומ״ץ לעיקוואד: אפשר קען מען זאגן אז דאם אריין לייגן די בעטערי הייסט נישט מתקן?

רבינו: זיכער, מ׳נעמט ארוים און מ׳לייגט אריין, ס׳איז א עכטער מתקן מנא, מ׳נעמט עם ארוים און מ׳לייגט אריין א נייע זאך (עיי׳ שו״ע או״ח סי׳ של״ח ס״ג ובשערי תשובה שם).

דומ״ץ לעיקוואד: אפשר איז עם מכה בפטיש, אבער דאם הייסט א מתקן?.

רבינו: ווען מ׳נעמט ארויס די בעטערי איז עם אוים כלי.

---

35 בשו״ע סי׳ שי״ז (סעי׳ ב) **איתא דאם נשמט לאדם רצועות של מנעלו, מותר להחזיר את הרצועות בשבת, ואיתא במ״א** (סק״י) **דמבואר בראשונים דדוקא במנעל חדש מותר להחזיר, אבל במנעל חדש אסור ליתן בו הרצועות דכיון דהמנעל חדש ועדיין לא היה ראוי לילך בו, דעדיין לא היו בו הרצועות, לכן נתינת הרצועות בו יש בו איסור ״מתקן מנא״ דהיינו איסור עשיית כלי בשבת, דבזה שמניח הרצועות במנעל שעדיין לא היה ראוי להליכה, אזי עצם נתינת הרצועות בו נחשב עשיית כלי, ובמשנ״ב** (סקי״ח) **הביא בשם האליה רבה דהא דאיתא דבמנעל ישן מותר להחזיר הרצועות, היינו דוקא כשמחזיר אותן הרצועות שהיו מונחות בה, אבל אסור להניח רצועות חדשות בתוך המנעל אף שהמנעל הוא ישן, דהוי מתקן מנא דמבטל הרצועות החדשות במנעל, ועפי״ז יש לדון לאסור הכנסת בעטערי חדשה בהעירינ״ג עי״ד, דדומה להכנסת רצועה חדשה בתוך המנעל, דהוי מתקן מנא.**

ויש גם לדמותו למה דכתבו האחרונים אליבא דההחזו״א דדעת החזו״א (סימן נ׳ סק״ט) **דהמדליק אור הלעקטע״ר או המדליק כל מיני לעקטע״ר בשבת, יש בו משום תיקון מנא, כיון דבזה שמדליק הלעקטע״ר הרי הוא גורם שזרם הלעקטע״ר יהא בפעולה ויגיע למקום אחר בתמידות, וכתב דקרוב הדבר דזהו מלאכת בונה מן התורה, דגם בעשיית כלים מצינו אופנים דנחשב כבונה היכא שעושה כלי גמור, כדמבאור באחרונים בסי׳ שי״ד דבעשיית כלי גמור לכמה ראשונים נחשב למלאכת בונה, ועפי״ז יש שכתבו דהכנסת בעטערי חדש בהעירינ״ג עי״ד, הרי בזה הוא גורם שיעבור זרם הניצוץ שגורם שיעבוד על ידי הבעטערי, וזה נחשב למתקן מנא דגורם שהזרם יעובר בתמידות, וזהו פעולת בנין.**

36 **היינו כדעת הרמ״א** (סי׳ של״ט ס״ג), **וכן עיין בתיחצו של הבית יוסף** (סי׳ של״ח) **שמבאר ד׳ התוס׳ בביצה** (ל.) **שלא אסרו לטפח ולרקוד כי אין אנו בקיאין בהתקנת כלי שיר, וא״כ אין לגזור משום שמא יתקן כלי שיר, ועיין בבית מאיר** (שם) **שמבאר באריכות דעת הבית יוסף שהיו גזירות שאפי׳ בזמן הגמרא לא אסרוהו אלא במקום שהיה חשש, וא״כ אפי׳ בזמן הגמרא לא גזרו שמא יתקן אלא באלו המקומות שידעו לתקן כלי שיר, עיי״ש.**

37 **ז״ל הרמ״א** (שם)**: ״והא דמספקין ומרקדין האידנא ולא מחינן בהו משום דמוטב שיהיו שוגגין וכו׳ ויש אומרים דבזמן הזה הכל שרי שאין אנו בקיאין בעשיית כלי שיר וליכא למיגזר שמא יתקן כלי שיר דמלתא דלא שכיח הוא ואפשר שעל זה נהגו להקל בכל״.**

ועיי׳ בשו״ת הלוי (ח״א סי׳ ס״ו) **שבזמנינו אין להתיר להשתמש עם מייקראפא״ן בשום צורה, כי היות שבקיאין לתקנו, הדרא חששא דשמא יתקן, וכ״כ בשו״ת חלקת יעקב** (ח״ג סי׳ קפ״ו).

דומ"ץ לעיקוואד: מתקן פון די גמרא פון די שולחן ערוך'ס צייטן מיינט פאררעכטן אינגאנצן.

רבינו: נו, קען זיין טאקע דאס אויך, איז מען חייב אל"ן מכה בפטיש.

דומ"ץ לעיקוואד: יא, דאס איז שוין זיכער דא.

אפשר איז דא א היתר וועז מ'האט גרייט עטליכע דערפון, אוז מ'מוז נישט טוישן די בעטערי, מ'קען לייגן א אנדערע, אוז נישט דארפן טוישן די בעטערי.

כ'מיין די שאלה איז מער בנוגע "השמע לאזנך מה שאתה מוציא מפיך", דאס איז נישט מער שאלה, אויב מ'קען נישט הערן?

רבינו: ניין, מ'קען הערן, דאס מאכט נאר גרינגער, דאס איז נישט קיין מאשין פאר איינער וואס הערט נישט, עס מאכט נאר בעסער הערן.

דומ"ץ לעיקוואד: הייסט עס אז מ'הערט נישט אליינם.

רבינו: אז מ'וויל רעדן פון שאלות, איז שוין דא דער פני מבין (סי' ק"ג) אוז דער מנחת אלעזר (ח"ב סי' ע"ב) לגבי תקיעת שופר, אז ס'איז א קול הברה, רבי יוסף ענגיל רעדט פון דעם, ער איז מקיל.[38]

אוז ביי תקיעת שופר איז עס הארב, מ'מוז הערן דעם קול שופר, א ווידער–קול איז שוין נישט גוט, במילא וועלט די שאלה צי מ'הערט דעם שופר, צי עס איז א קול הברה.

דומ"ץ לעיקוואד: אוגז האבן מיר געהאט די שאלה לגבי א בעיסמעגט, אין וויליאמסבורג איז דא אסאך בתי מדרשים וואס זענען אין א בעיסמעגט, אוז די וויבער שוהל איז אויפן שטאק, אוז אז עס קומט ארוים דאס קול פון א קלעלער, פון א בור, וועלט א שאלה.

רבינו: דאס איז נאר אויב ס'איז א קול הברה.

דומ"ץ לעיקוואד: פון שולחן ערוך קומט אוים, אז אויב אונז פארשטייען מיר נישט אויב ס'איז א הברה, איז עס א הברה.

רבינו: איז דאס ביי יעדן פלאץ וואס ס'קומט ארויף אין די הייעך.

דומ"ץ לעיקוואד: אבער אז ס'איז נישט קיין בור, דארף מען נישט חושש זיין.

רבינו: אבער פארוואס שטייט נישט הבית והעליה, נאר ביי א בור?

דומ"ץ לעיקוואד: ווייל א בית איז נישט קיין קול הברה.

רבינו: דאס איז זייער א גרויסע חומרא וואס איר זאגט יעצט.

דומ"ץ לעיקוואד: כ'רעד נישט אויף למעשה, כ'רעד נאר לכאורה.

רבינו: דאס איז זייער א גרויסער פראבלעם, לגבי די הער–מאשינדל, תקיעת שופר איז א שאלה.

דער מציאות איז אזוי, וואס איז די מאשינדל, דאס איז אזוי ווי א מייק, דאס העירינ"ג עי"ד איז א קליינער מייק אין אויער, אוז א מייק איז א קול הברה.

דומ"ץ לעיקוואד: די פריער'דיגע פוסקים נאך פון פארץ קריג קלערן זיי אריין צו הערן תקיעת שופר דורכ'ן טעלעפאון, אוז אזעלכע מיני זאכן. דארט ווילן זיי אפשר יא זאגן אז דאס איז די קול אליינם, אבער למעשה זאגן זיי אז ס'איז זיכער נישט.

רבינו: ס'איז נישט דאס קול ממש, ס'איז מוליך את הקול.

דומ"ץ לעיקוואד: כ'האב אן אלטן ספר נאך פון פארץ קריג, ס'הייסט "צל"ח החדש",[39] ער וויל יא זאגן, ער רעדט פון הערן אויפן טעלעפאן, ער וויל זאגן אז דאס איז דער קול אליינם.

דאס איז די רבנים פון נאכן קריג וואס האבן אנגעהויבן מברר צו זיין אז ס'איז נישט די קול, עס טוישט נאר דעם קול.

עס מאכט זיך די שאלה אזוי אין א שוואכן ביהמ"ד וואס מ'דאווענט אויפן מייק, צי מ'קען אזוי ענטפערן די קדישים.

רבינו: ביי דאוועגען איז אביסל גרינגער, תקיעת שופר איז דאך אבער א דאורייתא.

דומ"ץ לעיקוואד: לגבי ברכות וואס מ'דארף יוצא זיין.

רבינו: אויף צו זאגן אז ס'איז בכלל נישט די קול, אז ס'איז אינגאנצן נאר א פאלטשער קול.

דומ"ץ לעיקוואד: יא, און אויב ס'הייסט א פאלטשער קול קען מען נישט יוצא זיין.

רבינו: דעמאלטס ביי די חופות קענט איר אויך אזוי פרעגן די זעלבע שאלות, צי מ'קען יוצא זיין די ברכות פון א מייק.

---

38 עי"ש שדנו אי יוצאין שמיעת קול שופר או קריאת המגילה ע"י הטעלעפאן אי הוי קול הברה, והם מחמירים לגבי תקיעת שופר, אבל עיין בגליוני הש"ס להגר"י עגנעל (ברכות כה) שמתיר אפי' תקיעת שופר בכה"ג, ועיין באריכות בשו"ת מנחת יצחק (ח"א סי' ל"ז), עיי"ש.

39 י"ל בשנת תרע"ג לפ"ק ומחברו הגאון הגדול רבי אלתר משה אליהו שטיינגליץ ז"ל מראזוואדאוו יצ"ו, מח"ס 'תורת חסד' ו'כרם אפרים', ומעוטר בהסכמות כל גדולי הדור ההוא.

דומ"ץ לעיקוואד: ביי א הופה דארפן נאר די חתן כלה מוזן הערן, א פריוואטער איד וואס שטייט דארט דארף דען הערן? די שאלה איז ביי א ברכה וואס מ'איז מחויב.

רבינו: נישט נאר חתן כלה דארף הערן, נאר א מנין דארף אויך הערן, עם מוז זיין בעשרה.[40]

דומ"ץ לעיקוואד: אונז האבן מיר געהאט א שאלה אין ביהמ"ד וואס איז נוגע, עס גייט זיין שבת חזון צי א בר מצוה בחור קען עולה זיין מפטיר?

רבינו: לגבי שבת זכור איז עס א הארבע זאך, דאס איז א דאורייתא.

דומ"ץ לעיקוואד: יא, אבער דער מגן אברהם זאגט אין סי' רפ"ב אז שבת חזון גייט צו צו מפטיר איינער וואס איז יודע לקונן.

רבינו: ס'איז נישט אלץ די הלכה, שבת זכור איז מער א הלכה, הגם וועז דער בעל קורא ליינט פרשת זכור איז דאך די מציאות אז עס ליינט א בר חיובא.

דומ"ץ לעיקוואד: למשל אזא שאלה איז נוגע לגבי מארגן אויך (תענית י"ז בתמוז), איינער וואס פאסט נישט צי ער קען זיין בעל קורא, די תשובה איז געווענליך אז יא, ווייל דער בעל קורא איז גארנישט, דער עיקר איז דער וואס איז עולה לתורה.

רבינו: איינער וואס ער פאסט נישט...

דומ"ץ לעיקוואד: לגבי עולה זיין לתורה איז א שמועס אין אלע פוסקים דערווענגן,

רבינו: דער חתם סופר רעדט דערפון.

דומ"ץ לעיקוואד: דער משנה ברורה וויל מקיל זיין, אז סאיז נישט קיין כבוד צו זאגן אז ער פאסט נישט און ער קען נישט יעצט עולה זיין, לאזט ער עולה זיין.

רבינו: ס'איז א תשובה אין חתם סופר אויף זיך אליינם, ער האט נישט געפאסט, דאס איז נאך געווען תקע"א.[41]

---

40 עיי' בשו"ע אהע"ז (סי' ס"ב ס"ד) שצריך שתשעה אנשים יענו אמן, ובשו"ת מהר"י וויל (סי' כ"ה) כ' שאם לא יענו אמן יש חשש לברכה לבטלה.

אגב, עיין בשו"ת שבט הלוי (ח"י סי' רמ"ד) שמתיר לברך בחופה עם מיי"ק, ובשו"ת תשובות והנהגות (ח"א סי' תשמ"ג ובח"ד סי' רפ"ו) מחמיר שלא להשתמש עמה בשעת ברכות החופה, עיי"ש.

41 עיי' בשו"ת חתם סופר או"ח סימן קנ"ז, שמספר שם "ביום ט"ב תקע"א החליתי והוצרכתי לשתות בעו"ה והרהרתי בדעתי אם ישאלוני התלמידים המתפללים בביהמ"ד שבביתי האם יקראוני להעלות אותי לס"ת למנחה בקריאת ויחל, מה אשיב להם", עיי' שם באריכות.

דעמאלטם איז געווען די כאלעריע (מחלה קשה ח"י) וואס איז געלאפן אסאך יארן, ביז תקצ"א–צ"ב, דעמאלטם איז עם געווען, אין גאנץ יוראפ איז עם געווען.

דער עטרת צבי איז דעמאלטם נפטר געווארן.

דומ"ץ לעיקוואד: מיט דעם האט זיך די מגיפה אפגעשטעלט.[42]

רבינו: אין דעם געגנט האט זיך אפגעשטעלט, נישט אין די גאנצע וועלט.

מ'זאגט אז דער חוות דעת איז נפטר געווארן פון דעם, דער חוות דעת איז אוועק תקצ"ב, ער איז אוועק פון דעם.

דער חתם סופר איז נישט געזונט געווען, חדשים וואס ער איז נישט געזונט געווען, ער האט דאך גומל געבענטשט.[43]

---

42 בשנת תקצ"א בעת ששלטה החולי רע וחללים רבים הפילה רחמנא ליצלן, וביום אחד הגיע לרבינו צבי מכתבים מרורים מאנשי בריתו, מרחוק ומקרוב, מחזוק החולאת רחמנא ליצלן, ונמסרו לו המכתבים בבית מדרשו בעמדו עוד מעוטף בטלית ותפילין, ותציקהו רוחו בצערן של ישראל, והיה בצאתו מבית המדרש מעוטף בטלית ותפילין כמנהגו, ובעברו לפני המזוזה נתן ידו עליה, ואמר בזו הלשון "הריני כפרת כל ישראל".

ובשבת שאחר זה בלבשו הטלית של שבת קודם התפילה, ראה כי ציצית אחת נפסלה, והוכרח לקחת הטלית של חול, ואמר אז: "הנה בשבוע הבאה יהיה איזה חדשות" ובשבוע הבאה נפטרה זוגתו, הרבנית הצדיקת מרת רחל פערל עליה השלום בהחולי רע רח"ל, ואחר כך נחלה הוא בעצמו באותה החולאת, ולא היה יכול לשבת בשבת בסעודה שלישית כמנהגו בקודש.

בשב"ק ז' תמוז תקפה עליו מחלתו, וביום ג' עשירי לירח תמוז הוקלה עליו המחלה, ובערב אור ליום י"א תמוז שנת תקצ"א השיב את נשמתו ליוצרו, ועם פטירתו לחיי העולם הבא נעצרה המגיפה (וע"ע בס' דברי תורה-מונקאטש (סוף מהדו רביעאה)).

43 ולחיבת הקודש נעתיק כאן דברות קודש שהשמיע כ"ק מרן רבינו שליט"א ביום א' דחג השבועות שנת תש"פ העל"ט לפני אמירת אקדמות וברכת הגומל ברוב עם:

והלום ראיתי להחתם סופר בספר הזכרון (אחר שהיה העיר פרעשבורג במצור בשנת תקס"ט) שכתב, דאחר שניצולו בירך ברכת הגומל בלשון רבים "ברוך הגומל לחייבים טובות שגמָלָנו כל טוב", והאנשים שהיו עמו ענו אחריו בלשון רבים "מי שגמלנו כל טוב". (ועיין עבודה"ק להחיד"א קונטרס יוסף בסדר סי' ד). ומסתבר שגם במתן תורה שהיו רבים או כל ישראל חייבים לברך ברכת הגומל, היה משה רבינו מברך, והוציא את כולם בברכתו.

ובזה יש לפרש הכתוב (שמות יט יט) משה ידבר והאלהים יעננו בקול, היינו משה ידבר, שהיה מברך ברכת הגומל בשביל כל ישראל, והאלהים יענו בקול, שהקב"ה היה עונה לו מי שגמלכם כל טוב הוא יגמלכם כל טוב סלה.

ער שרייבט אזוי, די ישיבה איז אים געווען צושטערט.
און ס׳איז אינטערעסאנט אז ער שרייבט דארט, אז ער האט געוויזן זיין בירור הלכה אז מ׳מעג עולה זיין פאר בעלי הוראה און זיי האבן מסכים געווען מיט זיין פסק.[44]

דומ״ץ לעיקוואד: רבי עקיבא איגר שרייבט אויך פון די תקופה.

רבינו: יא, רבי עקיבא איגר האט גאנצע תקנות אויף דעם, ווי אזוי מ׳זאל דאווענען, פופצן מענטשן.[45]

דומ״ץ לעיקוואד: אבער דער חתם סופר האט דאך יא געהאט, ער האט ממשיך געווען די הרבצת התורה.

רבינו: אבער די ישיבה איז אים געווען געשטערט.

דומ״ץ לעיקוואד: ער רעדט זיך אפ אויף דעם.

רבינו: יא, ער רעדט זיך אפ, זעה איך פון דעם אז ס׳איז אזוי געווען.

דומ״ץ לעיקוואד: אבער לגבי א בעל קורא וואס פאסט נישט רעדט מען נישט אזוי.

רבינו: ניין, ס׳איז כמעט נישטא קיין מדובר.[46]

דומ״ץ לעיקוואד: אלא מאי, זעהט מען אז בעל קורא איז נישט דער עיקר, איז דא וועז עם קומט צי א קטן זאל עולה זיין שבת חזון.

רבינו: דער בעל קורא איז דאך מוציא דעם גאנצן ציבור וואס דארף צו הערן,[47] אמת, דער וואס איז עולה דער דארף מיטזאגן, אבער ס׳איז נישט קיין סברא אז דער בעל

קומט אויס, אז ביי א יחיד דארף מען מאכן די ברכה הגומל לחייבים טובות שגמָלַני (בלשון יחיד) כל טוב, אבער ביי א ציבור, דארף מען זאגן די ברכה הגומל לחייבים טובות "שגָמָלָנו" כל טוב, מיט א וי״ו בלשון רבים. און אזוי אויך וועז דער ציבור ענטפערט, ביי א יחיד זאגט מען מי שגמלך כל טוב הוא יגמלך כל טוב סלה, דא דארף מען ענטפערן בלשון רבים, מי שגמָלָנו כל טוב הוא יגְמָלֵנו כל טוב סלה.

איז אזוי, ס׳איז דא אידן וואס זענען בכלל חולי שנתרפא, זיי זענען געווען א חולה שיש בו סכנה, זיי דארפן גומל בענטשן בשם ומלכות אן קיין שום שאלה, וועלן זיי אליינס גומל בענטשן בשם ומלכות, ס׳איז דא אידן וואס זענען אויך געווען קראנק אבער נישט אין א סכנת מות, אויף זיי קען מען מפקפק זיין צו זיי זענען מחוייב גומל צו בענטשן, דארפן זיי הערן די ברכה פון א צווייטן און איינער האבן יוצא צו זיין, ווייל זיי קענען נישט זאגן בשם ומלכות. און אפילו די אידן וואס זענען געווען געזונט די גאנצע צייט, זיי האבן בכלל נישט טוטם געווען די מחלה - האב איך שוין נעכטען דערמאנט - אז זיי דארפן פי שנים לויבן און דאנקען דעם היליגן באשעפער.

בזמן שבית המקדש היה קיים וואלטן מיר אלע געדארפט ברענגען א קרבן תודה פאר׳ן היליגן באשעפער, אבער יעצט דארף מען לכה״פ גומל בענטשן.

איך האב שוין גומל געבענטשט מיט א צייט צוריק, וועט מען דא נעמען א איד פון דא אין ביהמ״ד וואס איז מחוייב גומל צו בענטשן, ער וועט ארויפקומען אויף די בימה, און ער וועט גומל בענטשן ביי די ספר תורה פאר ברכו, און מוציא זיין דעם גאנצן ציבור. ער וועט זאגן בלשון רבים הגומל לחייבים טובות "שגמלנו" כל טוב, און דער ציבור ענפערט אויך בלשון רבים מי שגמלנו כל טוב הוא יגְמָלֵנו כל טוב סלה.

השי״ת זאל העלפן ס׳זאל אראפקומען אלע השפעות פון מתן תורה בגשמיות וברוחניות, מ׳זאל זוכה זיין צו דורות ישרים ומבורכים, און אזוי ווי ביי מתן תורה איז געווען משה ידבר והאלקים יענו בקול, דער אויבערשטער האט געענפערט מי שגמלכם כל טוב, הוא יגמלכם כל טוב סלה, איז צו האפן אז יעצט אויך וועט זיין והאלקים יענו בקול״.

44 ועיי׳ שם (בשו״ת התם סופר או״ח סימן קנ״ו הנ״ל) שמסיים, וז״ל: ״בהא סלקינן דחולה האוכל בט״ב עולה לתורה במנחה בלי שום פקפוק לפענ״ד, והרופא לשבורי לב ומחבש לעצבותם הוא יחלומינו ויחיינו וינחמינו בנחמת ציון, כתבתי זאת והצעתי לפני מופלגי תורה ובעלי הוראה והסכימו עמי לדינא״, עיי״ש.

וראוי לציין שבשנה ההוא חל ט״ב ביום א׳ בשבוע ולא הי׳ תענית נדחה, כי מרן החתם סופר ז״ל חותם את התשובה י״ד מנחם אב ערש״ק תקע״א לפ״ק.

45 עיי׳ באריכות במכתבי רעק״א סי׳ קמ״ו, שכתב לבני עירו פוזנא בשנת תקצ״א בעת ששלטה החולי רע וחללים רבים הפילה, בהם מפורט עצות והדרכות שונות ולשמוע להוראות הרופאים בכדי לעצור המשחית והמגיפה מעל בתי בני ישראל. כמו כן קרא לפשפש במעשים ולדפוק על פתחי ה׳ בתפלה ותחנונים וכו׳.

ובקונטרס פסקים ותקנות לרבי עקיבא איגר אות כ׳ (דף ע) מובא שם כללי התנהגות לראש השנה ויוה״כ שנת תקצ״ב לקהל עדת ישורין פה פאזנא, בעת פרוץ מגיפת החולירע ה״י, ובין התקנות מוזכרת ג״כ למכור המצוות בלילה אחר תפילת מעריב, ולעשות רק מי שברך אחד, ועל כל אחד לאכול דבר מה חם בבוקר, ואפילו אם כבר יהי׳ יום ישתה לכה״פ תה, וכל מי שמרגיש חולשה קלה ביותר מחיוב תיכף אחר תקיעת שופה ללכת לביתו ולאכול ארוכת בוקר בעשיית קידוש במקום סעודה, ואף שהוא הפסק בין תקיעות דמיושב לתקיעות דמעומד, כי תיכף אחר שחרית חל חיוב קידוש וואת אי אפשר לעשותו אלא במקום סעודה, אבל קודם תקיעת שופר רק טעימה בעלמא מותר, ולכן רק בקושי רב אפשר לעשות קידוש במקום סעודה קודם תקיעת שופר, עיי״ש כל התקנות שהתקין רבי עקיבא איגר ובית דינו בעיר פוזנא.

46 עיי׳ בשו״ת באר משה (ח״ג סי׳ כ״ט) שנשאל שאלה זו בתענית של שובבי״ם ובאמת אין מדובר על שאלה זו בפוסקים, ומבאר דרכו שיכול לקרות אם יש לו חולי או סיבה אחרת שהוא פטור מלהתענות.

47 עיי׳ בשו״ת לבושי מרדכי (סי׳ כ״ג) שכתב כעין סברא זו.

קורא ווען ער פאסט נישט אז ער זאל לכתחילה קענען ליינען.[48]

דומ"ץ לעיקוואד: בפשטות אין די פוסקים הייסט ער נאר אזוי ווי דער גבאי.

רבינו: יא, ס'איז א אינטערעסאנטע אויפשטעל, וועט ס'איז דער מקונן.[49]

*

וביקש הרב הגאון הדומ"ץ מרבינו שליט"א שיאציל מברכותיו וישמיע דברי הברכה להבחורים החשובים מאנ"ש תושבי לעיקוואד שנתלוו אליו:

רבינו: כי מראש צורים אראנו, זאגט רש"י, **אני מסתכל בראשיתם ובתחלת שרשיהם ואני רואה אותם מיוסדים וחזקים.** עם איז דא א שמועס פונעם זיידן ז"ל דער קדושת יו"ט, ער טראכטט אריין אויף דעם וואס די גמרא זאגט (ברכות ה.) לעולם ירגיז אדם יצר טוב על יצר הרע, נצחו מוטב ואם לאו יעסוק בתורה וכו' ואם לאו יקרא קר"ש וכו' ואם לאו יזכיר לו יום המיתה וכו'. פרעגט מען דאך די קשיא, אויב יזכיר לו יום המיתה איז די ריכטיגע עצה, קען מען דאך גלייך צוגיין צו די עצה? דער פנים יפות פרעגט די קשיא.

זאגט דער זיידע ז"ל דער קדושת יו"ט (פ' חיי שרה) ער ברענגט אראפ דעם בעל שם הקדוש (הובא באורח לחיים פ' לך) וואס מ'האמיר געהערט היינט ביי שלש סעודות, די גמרא זאגט (שבת עה.) שוחט משום מאי מחייב, משום צובע, דער שוחט דאס איז דער יצר הרע, ער איז חייב משום צובע, ווייל ער פארבט אן עבירה אויף א מצוה, זאגט ער, אז אויב פארבט ער אן עבירה אויף א מצוה, איז וועלן מ'ניצט נאר די עצה פון יזכיר לו יום המיתה, וועט ער אריין כאפן נאך מצוות, ווייל ער נער"ט דאך אים אויס ער מאכט א מצוה פון אן עבירה. זאגט ער, די סגולה פון די תורה הקדושה איז זיכער גוט, ווייל די תורה הקדושה איז מאיר עינים מ'זאל וויסן וואס איז א מצוה און וואס ס'איז אן עבירה (ועי' בדבר"י פ' שלח דף שע"ט).

דאס זאגט רש"י, אני מסתכל בראשיתם, די תורה הק' ווערט אנגערופן ראשית, אני מסתכל בראשית"ם, איך קוק אן אין זייער ראשי"ת זיי לערנען תורה, דעמאלטס זעה איך אז זיי זענען מיוסדים והזקים, דער יצר הרע קען זיי נישט פארדרייען קיין קאפ, אז מ'לערנט תורה קען מען נישט פארדרייען קיין קאפ.

אז בחורים זיצן און זיי זענען עוסק בתורה, אני מסתכל בראשית"ם, צו זעהן ווי אזוי בחורים זיצן און האראוועט אויף תורה, ראשי"ת דאס איז תורה דאיקרי ראשית.

לעיקוואד איז א שטאט וואו עס איז דא אסאך לומדי תורה, אבער מ'דארף וויסן אז מ'דארף זיך נישט אראפ לערנען פון די שטאט, אסאך זאכן וואס איז פאר זיי איז נישט פאר אונז. דעם כלל דארף מען צו וויסן, א לעיקוואד'ער איינוואוינער דארף דאס צו וויסן, עס איז טאקע דא דארט אסאך תורה, עס איז זייער פיין, ס'איז אבער דא זאכן וואס איז 'הא לן והא להו', דער 'להו' איז איין זאך, און דער 'לן' איז אנדערש, מ'דארף זיך נישט מדמה זיין צו די תושבי העיר אין אסאך זאכן, עס איז דא פיינע זאכן, אבער ס'איז דא אסאך זאכן וואס מ'דארף צו וויסן 'הא לן והא להו', דאס דארף מען געדענקען, מ'דארף צו זיין חסידישע אידן, גיין אין מקוה, גיין אנגעטוהן מיט א חסידישן לבוש, מדקדק זיין במילי דחסידא.

דאס איז כי מראש צורים אראנו, אני מסתכל בראשיתם, פון וואו מ'שטאמט, מ'שטאמט פון חסידישע אידן, און אזוי דארף מען זיך צו פירן, מ'דארף וויסן, מיינע זיידעם, מיינע עלטערע זיידעם, זענען אלע געווען חסידישע אידן, זיי זענען געפארן צו רבי'ס, און זיי האבן זיך געפירט חסידיש, און אזוי דארף מען צו זיין.

כי מראש צורים אראנו, אני מסתכל בראשיתם, ווי אזוי האט זיך מיין זיידע געפירט, ווי אזוי האט זיך מיין עלטערע זיידע געפירט, נישט לויט די היינטיגע מאדע"ם, נישט גארנישט ווי די היינטיגע, נאר ווי די פריערדיגע, דאס דארף מען שטענדיג געדענקען. אני מסתכל בראשית"ם, מ'זאל שטענדיג קוקן פון וואו קומט מען, מ'זאל געדענקן דע מאין באת.

דער אויבערשטער זאל העלפן, עטץ זאלטס אויסוואקסן ערליכע אפגעהיטענע חסידישע בחורים, יראי ה' תלמידי חכמים וואם יראת ה' איז קודמת לחכמתם, דער אויבערשטער זאל העלפן עטץ זאלטס האבן הצלחה, און עטץ זאלטס אלע אהיים פארן געזונטערהייט, צאתכם ובואכם לשלום.

---

48 עיי' בשו"ת דברי ישראל (ח"א סי' י' אות ד') שמברר שיש להעדיף בעל קורא שמתענה אפי' שאינו יודע בטיב הטעמים והקריאה, אך אם אין אף א' שיכול לקרות או בדיעבד יכול לקרות גם מי שלא מתענה, ע"ש.

ויש לציין שבשו"ת באר עשק (סי' כ"א) מוטב לבטל הקריאה משיקרא מי שאינו מתענה, כי הוא חמיר מש"צ, ע"ש.

49 ועי' בדברי יואל תניא חלק דברים, בהפטורת שבת חזון, מה שביאור מרן ז"ל בדברי המג"א סי' רפ"ב הנ"ל.

דברות קודש

מאת כ"ק מרן רבינו הגה"ק שליט"א

מעמד הקבלת פנים
אצל שמחת החתונה של נכד כ"ק מרן רבינו שליט"א
החתן הרב אשר אנשיל אשכנזי שליט"א
בן חדב"נ הגה"צ רבי חנוך העניך אשכנזי שליט"א
רב ביהמ"ד אבני צדק בקרית יואל יע"א

יום ב' פרשת עקב תשפ"ב לפ"ק | בביהמ"ד הגדול בקרית יואל יע"א

דוד המלך זאגט אין תהלים, **שמחתי באומרים לי בית ה' נלך.** עס איז באקאנט די מאמע פונעם ראפשיצער רב ז"ל האט געזאגט פאר די חתונה, שמחתי באומרים ל"י, איך האב מיך געפריידט ווען מ'האט געזאגט 'לי', דעם הרי את מקודשת ל"י, ווייל דורך דעם 'בית ה' נלך', אז מ'קען גיין אין שוהל, מיידלעך זענען נישט געגאנגען אין שוהל נאר נאך די חתונה, בית ה' נלך, מ'זאל קענען גיין אין שוהל, אזוי האט זי געזאגט.

האב איך געקלערט, **שמחתי באומרים לי בית ה' נלך**, עס איז דא אן אינטערסאנטער רמז אין מגלה עמוקות פרשת ואתחנן, אופן צ"ו, ער זאגט, **'חתן כלה'** איז בגימטריא תקי"ג, און מיט די צוויי ווערטער איז עס בגימטריא **תקט"ו** כמנין **ואתחנ"ן**, אזוי זאגט ער. פארשטייט יעדער איינער כמנין ואתחנ"ן דער זעלבער מספר ואתחנן תקט"ו איז בגימטריא **'שירה'**, און די זעלבע גימטריא איז **'תפלה'**, איז אויך בגימטריא תקט"ו.

'חתן כלה' מיט די צוויי תיבות איז בגימטריא 'תפלה', זיי האבן דעם כח צו מתפלל זיין פאר"ן בורא כל עולמים. שמחתי באומרים ל"י, כ'האב מיך געפריידט ווען מ'זאגט 'לי', דעם הרי את מקודשת ל"י, ווייל ווען ס'איז דא 'חתן כלה' איז בית ה' נלך, קען איך גיין צום בית ה' מתפלל צו זיין, זיי האבן א כח פון תפלה.

'חתן כלה' - ווי דער מגלה עמוקות זאגט - מיט די תיבות איז בגימטריא תקט"ו, בגימטריא **'שירה'**, עס איז א רמז אז ווען דער אויבערשטער העלפט און מ'פירט אן אייניקל אונטער די חופה, א חתן וכלה, דארף מען געבן א שבח ושירה פאר"ן בורא כל עולמים, שהחיינו וקיימנו והגיענו לזמן הזה, ווען מ'מאכט חתונה אן אייניקל איז א גוטע שעה, איז עס בגימטריא 'שירה', לויבן און דאנקען דעם היליגן באשעפער.

'חתן כלה' איז בגימטריא **'תפלה'**, עס איז א זמן ווען ס'ווערט נתקבל די תפילות צום בורא כל עולמים. והיה עקב תשמעון, רש"י זאגט, מצוות קלות שאדם דש בעקביו, וואס דאס מיינט ריקודין לשמחת חתן וכלה, שטייט ווייטער אין פסוק, **'ואהבך וברכך והרבך'** דאס איז אויך בגימטריא **תקט"ו**, כמנין 'תפלה', ווען ס'איז א זמן פון

והיה עקב תשמעון, מצוות קלות שאדם דש בעקביו, איז א זמן פון תפלה, אז ס׳זאל מקויים ווערן ׳ואהבת וברכת והרבך וברך פרי בטנך ופרי אדמתך דגנך ותירשך ויצהרך׳, אזוי ווי ס׳שטייט אין פסוק.

עס איז זמן פון תפלה, מ׳קען מתפלל זיין צום הייליגן באשעפער, עס זאל זיין **׳ואהבת וברכת והרבת וברך פרי בטנך׳**, דער אויבערשטער זאל העלפן, די חתן וכלה זאלן גיין אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת, זיי זאלן אויפשטעלן א שיין ערליכע לעכטיגע אידישע שטוב, מיט לעכטיגע געבענטשטע אידישע דורות, זיי זאלן האבן א גליקליך לעבן עד מאה ועשרים שנה, בני חיי ומזוני רויחי, זיי זאלן האבן א לעכטיגע שטוב, ס׳זאל זיין ראוי אויף השראת השכינה, און א שטוב וואו ס׳איז דא השראת השכינה איז דא אלע ברכות האמורות בתורה, בני חיי ומזוני רויחי מיט סייעתא דשמיא וכל מילי דמיטב תמיד.

ושמר ה׳ אלקיך לך את הברית ואת החסד אשר נשבע לאבותיך, אזוי שטייט די וואך אין די סדרה, ווען עס קומט א זמן חתן וכלה, איז א זמן פון תפלה, ווי ׳חתן כלה׳ איז בגימטריא ׳תפלה׳, און ס׳איז בגימטריא ׳ואהבת וברכת והרבך׳, **די אבות הקדושים קומען אראפ אין אזא זמן מעולם העליון, און ווען זיי קומען אראפ קומען זיי נישט מיט קיין ביאה ריקנית, נאר מיט א סל מלא ברכות פאר כל המשתתפים, פאר יעדער וואס איז דא, און אוודאי דער טאטע ז״ל פאר ער איז געגאנגען צו די חופה, האט ער געבענטשט דעם חתן, און אוודאי אז ער איז דא, זאת הברכה אשר בר״ך מש״ה, בענטשט ער דעם חתן, אן אייניקל, ער זאל גיין אונטער די חופה אין א גוטע שעה, ער זאל מצליח זיין אין אלע ענינים, ער זאל אויפשטעלן א בית נאמן בישראל, דער אויבערשטער זאל אים העלפן הונדערט און צוואנציג גליקליכע יארן מיט נחת און שמחה, און זיין שטוב זאל זיין לתפארת האבות, דורות ישרים ומבורכים.**

אין אזא צייט בעט זיך אדויס פון הארץ פאר׳ן טאטן ז״ל, ער זאל אונז אלע בענטשן, לכל הנלווים אלינו, ער פלעגט בענטשן דעם גאנצן קהל, ער פלעגט בענטשן די אלע וואס זענען דארט געשטאנען, האט ער געבענטשט מיט א ברכה, דער אויבערשטער זאל העלפן, ער זאל אונז אלע בענטשן מיט אלעם גוטן.

אידישע קינדער דארפן האבן ישועות, אידישע קינדער דארפן האבן רפואות, אידן דארפן געהאלפן ווערן מיט קינדער, אידן דארפן האבן פרנסה, אידן דארפן האבן פארשידענע בקשות, סיי אויף קינדער, ערליכע קינדער, פרנסה זאל זיין בהרחבה גדולה, מיט געזונט און אריכות ימים ושנים, און גוטע שידוכים פאר די קינדער צו די ריכטיגע צייט, דער אויבערשטער זאל העלפן די תפילות וואס מ׳איז מתפלל זאל נתקבל ווערן לרחמים ולרצון פאר׳ן הייליגן באשעפער, דער אויבערשטער זאל העלפן מיין איידעם דער בעל שמחה, ער זאל פירן זיין קינד אונטער די חופה בשעה טובה ומוצלחת, ער זאל זעהן נחת דקדושה ביי אלע קינדער, ערליכע לעכטיגע געבענטשטע אידישע דורות תמיד בכל עת ובכל זמן. די זעלבע זאך דער מחותן מצד הכלה, דער אויבערשטער זאל העלפן ער זאל זעהן נחת דקדושה דורות ישרים ומבורכים ברכה והצלחה און סייעתא דשמיא וכל טוב סלה אלע גוטע ענינים תמיד.

און א ברכה פאר כל הקהל הקודש, פאר די וואס זענען דא, את אשר ישנו פה ואת אשר איננו פה, עס זאל נשפע ווערן פון די שמחה גרויס שמחה, עס זאל זיין אין אלע אידישע הייזער שמחות לרוב מיט פרייליכע הערצער, און פרייליכע זמנים, אידן זאלן געהאלפן ווערן מיט אלע גוטע ענינים, ימלא ה׳ כל משאלות לבבם לטובה, זיי זאלן געבענטשט ווערן מיט אלעם גוטן, מיט אלע גוטע ענינים.

דער אויבערשטער זאל העלפן, דער טאטע ז״ל האט אזויפיל משתוקק געווען מיט אזא מין כיסופין פאר די גאולה שלימה, דער אויבערשטער זאל העלפן אז ער קומט אראפ מעלמא דקשוט, ער קומט אויף דעם עולם און ער זעהט די צרות ישראל וואס ס׳איז דא, די צובראכענע הערצער, און אידן קלאמערן זיך און זיי האלטן זיך מיט די תורה הקדושה, אין אזעלכע שווערע זמנים און שווערע נסיונות, זאל ער אויס׳פועל׳ן די ישועה כללית פאר גאנץ כלל ישראל. דער אויבערשטער זאל העלפן מיר זאלן זוכה זיין צו ביאת משיח צדקינו במהרה בימינו אמן.

וַיְבָרֶךְ אֱלֹקִים אֶת יִצְחָק

שיר ושבחה תרננה שפתינו, להביע ברכת מזל טוב מעומק לבבינו, לידידינו וידיד נפש כל ח' לא ישבות יומם ולילה, צדקתו וחסדו מפורסם לשם ולתהילה, במסירות נפלאה עד אין קצ ותיק ועושה חסד בפעליו הכבירים, ויזרע **יצח"ק** מאה שערים, להגדיל תורה באמיץ כח מריחוק מקום וקירוב לב מצודתו פרוסה עלינו, לדאוג לכל צרכינו, כל השומע לו **יצח"ק**

הרבני הגאון הנכבד המפואר, מובהק בכל תואר

מו"ה

שלו יצחק יאקאבאוויטש

הי"ו

מראשי קהילותינו הק' ביוויליאמסבורג יע"א

פטרון חבורת "תורתך שעשועי" דקהילתינו הק'

לרגל שמחת היכנס בנו היקר יניק וחכים
כמר יהושע ני"ו
לעול התורה והמצוות

תבורך בזאת הברכה, בכל אשר יפנה ישכיל בהצלחה, ישלם ה' פעלו, וישוב לו גמולו בראש וזכות לימוד התורה דרבים תעמוד לו להתברך ברב ברכות אשר על ראשו יופיע רוכב ערבה, יברכו בברכה מרובה, בברכת ברוך אשר יקים דברי התורה, להנחיל אוהבי יש תי ברכותינו לראשו עטרה, בשיר הלל ושירה, וכל הברכות האמורות בתורה הקב"ה ישפיע כל היום חונן ומלוה וזרעו לברכה, רב נחת מכל המשפחה, אושר ועושר וכל טוב עד בלי די

המברכים בברכת התורה, אסירי התודה וההוקרה

חבורת "תורתך שעשועי"
שע"י התאחדות האברכים דחסידי סאטמאר
בני ברק